

ELECTION

วารสาร

ปราชญ์ ประชาคม

JOURNAL OF SCHOLAR COMMUNITY

วัฒนธรรมศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน 2566

E-ISSN : 2822-1052 (Online)

วารสารปราชญ์ประชาคม

Journal of Scholar Community

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน 2566

E-ISSN: 2822-1052 (Online)

ที่ปรึกษา

พระธรรมศากยวงศ์วิสุทธิ์, ดร.

พระมหาวิจิตร กลยานจิตโต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์

บรรณาธิการบริหาร

รองศาสตราจารย์ ดร.เกศินี ประทุมสุวรรณ

บรรณาธิการเล่ม

พระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ, ดร.

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

อาจารย์พีรพัฒน์ พันศิริ

อาจารย์ธนะชัย สามล

อาจารย์ไชยยา เรืองดี

อาจารย์สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นายณัฐพล วิทย์เรงชัย

นางสาวภาวพรรณ กิจประเสริฐ

นางสาวณัฐฐา แจ้งอักษร

ออกแบบปก

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

กองบรรณาธิการ

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ศาสตราจารย์ ดร.

พระครูสุนทรธรรมโสภณ, รองศาสตราจารย์ ดร.

พระมงคลธรรมวิธาน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา

รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย ดุลยเกษม

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรณรงค์ สกกุลศรี

รองศาสตราจารย์ ดร.สถาพร เริงธรรม

รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวุฒิ สมยานะ

รองศาสตราจารย์ ดร.อุสา สุทธิสาคร

รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลรัตน์ ศิริรินทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี ขุนทองจันทร์

รองศาสตราจารย์เจษฎา บุญมาโฮม

รองศาสตราจารย์ประจวบ ประเสริฐสังข์

รองศาสตราจารย์ พล.ต.ต.ดร.กิตติชนทัต เลอวงศ์รัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ภู่อระกูล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวินท์ ศาสนพิทักษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิตา ภัคดี

ดร.รัชนีชีวาท แซ่ตัน

ดร.เกษภา ผาทอง

ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

แม่ชีบุญช่วย ศรีเปรม, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดเสนหา นครปฐม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยรังสิต

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหิดล

สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

โรงพยาบาลตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

วารสาร “ปราชญ์ประชาคม” วาระของเดือนมีนาคม-เมษายน 2566 ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ฉบับนี้ปรากฏในรูปแบบของปกวารสาร สื่อสารส่งสัญญาณการเลือกตั้งของเมืองไทยกำลังจะอุบัติมีอย่างเป็นทางการในวันอาทิตย์ที่ 14 พฤษภาคม ศกนี้ สืบเนื่องจากการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) มีบรรยากาศสีสันทันสร้างฝันก่อนวันเลือกตั้ง อวตณโบายของพรรคแก้ปัญหาราษฎรในประเทศพร้อมอาภักดิ์ปกริยาอ่อนน้อมถ่อมตนตามสำนวนไทย

“ชาวนาชาวไร่ เมื่อเห็นมดย่ำยรัง มักจะรู้ว่าฤดูฝนจะมาถึง

ชาวเมืองชาวเล เมื่อเห็นท้องฟ้าเป็นสีแดง มักจะรู้ว่าฤดูมรสุมใกล้จะมาถึง

ชาวบ้านชาวเมือง เมื่อเห็นคนรวยไหว่คนจน ขอให้รู้ว่า ฤดูกาลเลือกตั้งจะมาถึงแล้ว”

การให้โอกาส ให้พื้นที่ และให้อำนาจแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน ทุกคนได้ใช้สิทธิทางการเมืองในฐานะพลเมืองอย่างเสมอภาคกัน คนจนหรือคนชายขอบของสังคมย่อมมีสิทธิมีเสียงเท่ากับเจ้าสัว คหบดี มหาเศรษฐี และข้าราชการชั้นสูง นั่นคือ การเลือกตั้ง ไม่เลือกปฏิบัติเจาะจงคนใดคนหนึ่งตามอำเภอใจ ไม่ผูกขาดแต่งตั้งกันเอง หรือใช้กองกำลังเข้ายึดครองสนองอำนาจพวกพ้องของตน กระบวนการเลือกตั้งจึงเป็นทั้งความฝัน ความหวัง ปลุกเร้าพลังพลเมืองเพื่อมาทำหน้าที่หาตัวแทนเป็นนักรบการเมืองคุณภาพ ที่มีใช้เพียงแค่วาทกรรมความเป็นคนดีว่านอนสอนง่ายตามวิถีปฏิบัติที่คุ้นชิน

“คุณภาพของผู้แทนคือภาพที่สะท้อนของสังคม” มนุษย์ทุกคนจะขยับเขยื้อนเคลื่อนที่เสาะแสวงหาจุดหมายที่เหมาะสมกับตนเอง ไม่ว่าจะในทางใดก็ทางหนึ่ง การกระทำ วิธีคิด และทัศนคติของมนุษย์นั้นจะนำไปสู่เป้าหมายอันเหมาะสมดังมาเพื่อสิ่งที่ดีกว่าเสมอ ฉะนั้น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ในครั้งนี้ ก็ฉนั้นนั้น ประชาชาติจะประเมินผลงานของรัฐบาลในอดีต แล้วคัดกรองคนที่มีใช้ออกไปจากวงจรของการเมืองและคัดเลือคนำพาคนที่ใช่เข้ามาเป็นตัวแทนใช้อำนาจบริหารราชการแผ่นดินในอนาคต

วารสาร “ปราชญ์ประชาคม” แม้เป็นวารสารออนไลน์ในพื้นที่แบบพอเพียง ยินดีเป็นกระบอกเสียงตามปณิธานที่มุ่งมั่นเสริมสร้างเวทีวิชาการเรียนรู้ เพื่อขัดเกลาให้ประชาคมอุดมการณ์เดียวกันมาร่วมช่วยพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เท่าทันโลกร่วมสมัยจวบถึงให้เป็นสังคมอุดมคติอารยชาติ

ขอขอบพระคุณ เจ้าของบทความวิจัยและบทความวิชาการทุกท่านที่ให้ความไว้วางใจนำเสนอผลงานมาเผยแพร่แก่ผองเพื่อนในโลกห้าแบบออนไลน์ และผู้ทรงคุณวุฒิที่อนุเคราะห์รับพิจารณาประเมินบทความตลอดถึงทีมงานจัดการวารสารทุกคนที่ผลักดันปรับแก้ไขแบบฉบับให้มีความสมบูรณ์ และหากมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนด้วยหลักการใด ๆ ในเล่มวารสาร คณะทำงานฯ ต้องขออภัยด้วยจิตภักดิ์ พร้อมจักเร่งนำไปแก้ไขให้ถูกต้องต่อไป

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทความวิจัย	
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ จากนิทานพื้นบ้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบฝึกทักษะ เจษฎา บุญมาโฮม และกษมา เชื้อเพชร	1-13
การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล กับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 นันทณัฐ คชกฤษ และสายชล จินใจ	14-29
การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญา สำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลหัวหิน (บ้านหนองขนอน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ปิยะมาศ รุจิธัญญา และสายชล จินใจ	30-41
พรรคทหารในการเมืองไทย ณัฐพล วิทย์เรงชัย	42-56
บทความวิชาการ	
การเลือกตั้งกับพระสงฆ์ไทย สิทธิพร เขาอุ่น, กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และสุพัตรา สันติรุ่งโรจน์	57-70
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ปรัชญา บุตรสะอาด, พริจักษ์ณ์ ฉันทวิริยสกุล และสุขสร ทองทิ	71-88
พระพุทธเจ้ากับการเมืองการปกครอง พระสมพล ยสชาติ	89-101
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างองค์ความรู้ฝังลึก (SECI3D-GO Model) และการจัดการ ความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย เรื่องมาตราตัวสะกด ทิตชัย ขายทวีป และศรัณย์ ขนอม	102-117
กระบวนการพิจารณาบทความ	118

การ

พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบฝึกทักษะ

เจษฎา บุญมาโฮม^{1*}

กษมา เชื้อเพชร²

รับบทความ: 16 เมษายน 2566 แก้ไขบทความ: 24 เมษายน 2566 ตอรับบทความ: 27 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านหลังการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกับเกณฑ์ร้อยละ 80 และ 3) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแบบฝึกทักษะที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา จังหวัดนครปฐม จำนวน 36 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบฝึกทักษะและแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างโดยผู้วิจัย สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ดัชนีประสิทธิผลของแบบฝึกทักษะเท่ากับ 0.62

คำสำคัญ: แบบฝึกทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญ นิทานพื้นบ้าน

¹ รองศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

* อีเมล: krutonpsy@gmail.com

² นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

The Development of Learning Achievement in the Thai Language on Reading for Main idea from Folk Tales for Mathayomsuksa 1 Students Using Language Exercises

Jesada Boonmahome ^{1*}

Kasama Chuapech ²

Abstract

The purposes of this research were to: 1) compare students' learning achievement in Language Exercises on topic "Reading for Main Idea" before and after learning by using Language Exercises 2) compare students' learning achievement with the set criterion of 80 percent, and 3) find the effectiveness index of participating in language exercises. The sample was 36 grade 1 students at Sriwichai Wittaya School in Nakhon Pathom Province, derived by cluster random sampling. Instruments used to collect data were language exercises and achievement tests constructed by the researcher. Data were analyzed with the mean, standard deviation, and t-test. The results were as follows 1) Learning achievement after learning by using the Language Exercises was higher than that of before with statistical significance at .05. 2) Students' learning achievement with higher than the set criterion at 80%. 3) The effectiveness index of Language Exercises was equal to 0.62

Keywords: Exercises, Reading for main idea, folktale

¹ Associate Professor Graduate Diploma Program in Teaching Profession Nakhon Pathom Rajabhat University.

* Email: krutonpsy@gmail.com

² Student Nakhon Pathom Rajabhat University

บทนำ

ภาษาเป็นสิ่งบันทึกเรื่องราวและภาพสะท้อนมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่บรรพบุรุษสร้างไว้ให้คนรุ่นหลังเพื่อใช้ติดต่อสื่อสาร ดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพ และถ่ายทอดความรู้ คนไทยต้องภูมิใจ อนุรักษ์ และใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง นอกจากนี้ ภาษาไทยยังเป็นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ โดยใช้ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนเพื่อติดต่อสื่อสาร ภาษาไทยจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการศึกษาวิชาต่าง ๆ วิชาภาษาไทยจึงได้รับการบรรจุไว้เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ทักษะการอ่านถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญของการศึกษาที่ใช้แสวงหาความรู้ การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพและการพักผ่อนหย่อนใจ ดังที่ สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2565: 8) ได้กล่าวว่า การอ่านมีความสำคัญเพราะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ส่งเสริมให้ผู้อ่านมีพัฒนาการในความรู้ และความคิดมองโลกที่กว้างไกล รวมทั้งเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมผ่านสื่อการอ่าน สอดคล้องกับ วรวรรณ ศรียาภัย, เกษร เกษมสุข และปาริฉัตร พยุงศรี (2564: 118) กล่าวว่า การอ่านทำให้ได้รับความรู้และความรอบรู้ เข้าใจและตระหนักในคุณค่าของสรรพสิ่ง เข้าใจชีวิตตนเองและเพื่อนมนุษย์ตลอดจนสิ่งมีชีวิตอื่นด้วย มีความสามารถในการประกอบกิจการงานที่ดี ช่วยให้สมองหรือสติปัญญามีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องไม่เสื่อมถอย และช่วยให้เกิดความจรรโลงใจ คือมีจิตตั้งมั่นอย่างดีงาม สบายใจ ไม่ขุ่นมัว และไม่คิดใฝ่ต่ำหรือคิดกระทำความชั่ว นั่นคือ การอ่านมีคุณค่าและความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต การอ่านสำคัญยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดให้การอ่านเป็นสาระที่ 1 ของวิชาภาษาไทยในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

อย่างไรก็ตาม ผลการทดสอบ O-NET รายวิชาภาษาไทย พ.ศ. 2564 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่ำกว่าร้อยละ 50 สะท้อนให้เห็นว่าการอ่านของผู้เรียนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และรายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาภาวะการถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด 19 พบว่า ผู้เรียนเกิดภาวะถดถอยด้านการอ่าน สาเหตุหลักคือ การขาดแรงจูงใจในการเรียนและความพยายามในการเรียนลดลง (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล และคณะ, 2564) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ต้องพัฒนาการอ่านเป็นอันดับแรก เพื่อเป็นพื้นฐานการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งการอ่านจับใจความสำคัญเพื่อสรุปประเด็นเนื้อหาและสาระสำคัญ

การอ่านจับใจความสำคัญเป็นการอ่านขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญเพราะเป็นการจับประเด็นหลักของเรื่อง มีคุณประโยชน์ต่อการแสวงหาความรู้ ดังที่ สุปราณี พัดทอง (2559: 23) และสฤติภรณ์ ศรีศิริ (2560: 66) เสนอว่า การอ่านจับใจความสำคัญเป็นทักษะการใช้ภาษาที่สำคัญเพราะเป็นวิธีการเข้าใจเนื้อหาของเรื่องที่อ่านและเป็นกิจกรรมสำคัญของการอ่านเชิงวิชาการ ผู้ที่อ่านงานเขียนทางวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถจับใจความสำคัญได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ตอบคำถามและบันทึกสาระสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้อง ไม่บกพร่องหรือเกินความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อ เมื่อนำสาระสำคัญที่จดบันทึกไว้ไป

อ้างอิงก็จะไม่ทำให้ความหมายคลาดเคลื่อนไปจากที่ผู้เขียนต้องการเสนอ ดังนั้น การฝึกฝนการอ่านจับใจความสำคัญจะเอื้อประโยชน์ให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

ทั้งนี้ ศศิธร สุริยวงศ์ และวิจิต สุรัตน์เรืองชัย (2555: 105-108) ได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการอ่านพบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่อ่านจับใจความสำคัญไม่ได้ สรุปประเด็นไม่ถูกต้อง ไม่สามารถแยกแยะความรู้ ข้อเท็จจริงได้ ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์จากการอ่านเท่าที่ควร และเป็นอุปสรรคต่อการเรียนวิชาอื่น ๆ โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาซึ่งมีลักษณะและธรรมชาติของวิชายากกว่าระดับชั้นประถมศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจึงควรได้รับการพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญ โดยเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2565 เพราะตลอดระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา นักเรียนไม่ได้รับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพราะสถานการณ์โควิด 19 โดยกระทรวงศึกษาธิการกำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านจากสื่อต่าง ๆ อาทิ นิทานได้

การพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญสามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธี แต่วิธีการที่ผู้สอนนิยมเลือกใช้คือ สื่อประเภทแบบฝึกทักษะเพราะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกฝนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาและประมวลประสบการณ์ต่าง ๆ แบบฝึกทักษะประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย น่าสนใจ และเหมาะที่จะนำมาใช้ฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ เกิดความคล่องแคล่ว ความชำนาญ ตลอดจนเกิดความแม่นยำ ซึ่งเป็นไปโดยอัตโนมัติ ด้วยการทบทวนเนื้อหาความรู้ต่าง ๆ ที่เรียน ดังนั้น แบบฝึกทักษะจึงจำเป็นต่อการเรียนการสอน อีกทั้งสามารถช่วยให้ผู้เรียนแก้ไขข้อบกพร่องทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความสำคัญด้วยการฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ ทั้งนี้ เจษฎา บุญมาโฮม และอิทธิรัตน์ รุ่งเจริญเกียรติ (2560: 176) ปาติมาะ สิริธมา และประภาศ ปานเจี้ยง (2565: 195) และ Qi (1994: 21) ได้วิจัยสนับสนุนว่าการใช้แบบฝึกทักษะสามารถพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญของผู้เรียนได้ดีกว่าการสอนแบบปกติ

ทั้งนี้ หากพิจารณาลักษณะและกระบวนการของแบบฝึกทักษะจะพบว่า สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาภาษาไทยที่ต้องอาศัยการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญเพื่อใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฉัตรนภา อารังกระสินธุ์, จินตนา กิจจากิตาการ, นิสรรัตน์ เผ่าเชื้อสัตย์วาจา และลือชา จิตอารี (2564, น. 1) นิภาพรรณ ทองสว่าง และอ้อมธจิต แป้นศรี (2565: 281) และเพ็ญภา ดั๊บเจ, ธรชญาณ์ วนาเชิง, นวลจันทร์ พัฒนาแดนไพร, ปชิตตา ปู่เงิน และณัฐธิดา สุเทพกุล (2565: 7) ที่พบว่าแบบฝึกทักษะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการนำเสนอข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแบบฝึกทักษะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้แบบฝึกทักษะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เนื้อหาจากนิทานพื้นบ้านซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้เล่าเพื่อความบันเทิง เพื่อพักผ่อนหย่อนใจในยามว่างและมีข้อคิดแฝงด้วยหลักธรรมคติสอนใจให้ประพฤติแต่สิ่งที่ดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกับเกณฑ์ร้อยละ 80
3. ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแบบฝึกทักษะที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แบบฝึกทักษะ

แบบฝึกทักษะเป็นนวัตกรรมที่สร้างขึ้นโดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไค์เป็นพื้นฐานที่เน้นกระบวนการเรียนรู้จากการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญด้วยกิจกรรมที่น่าสนใจ หลากหลาย และสอดคล้องกับพัฒนาการและความสำคัญของผู้เรียน โดยแบบฝึกทักษะต้องมีเนื้อหาและกิจกรรมการฝึกปฏิบัติที่มีปริมาณเพียงพอและเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้สามารถตรวจสอบและพัฒนาทักษะ กระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการเรียน การอ่าน และการเขียน ทำให้ผู้เรียนสรุปความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญของสาระการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบความเข้าใจบทเรียนด้วยตนเองได้ (ถวัลย์ มาศจรัส, 2548: 151; เจษฎา บุญมาโฮม และจันทราทิพย์ อภัยวงศ์, 2558: 35; ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2561: 471)

แบบฝึกทักษะนิยมจัดทำเป็นชุดแต่ละชุดจะประกอบด้วยหลายเล่ม ดังนั้น บางครั้งจึงอาจเรียกว่าชุดแบบฝึกทักษะ ทั้งนี้ แบบฝึกทักษะมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วนคือ

1. ส่วนต้น ประกอบด้วยปก คำนำ คำชี้แจงการใช้ สารบัญ เป็นต้น ซึ่งส่วนนี้จะคล้ายกับนวัตกรรมประเภทอื่น ๆ

2. ส่วนนำเสนอ ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญคือ

2.1 ส่วนที่ให้ความรู้และเนื้อหา เป็นการนำเสนอเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการนำเสนอความรู้จะต้องเป็นการสรุปการเรียนรู้สั้นๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้ง่าย บางครั้งอาจใช้วิธีการใช้ใบความรู้ประกอบการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน

2.2 ส่วนที่ฝึกปฏิบัติให้ชำนาญ เป็นส่วนที่ต่อจากส่วนที่ให้ความรู้และเนื้อหา กล่าวคือ เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาแล้วต้องฝึกหัดให้เกิดความเข้าใจและเกิดความชำนาญซึ่งการฝึกนี้จะต้องเริ่มจากการฝึกที่ง่ายไปหายาก กิจกรรมมีความหลากหลาย น่าสนใจ และเพียงพอต่อการเรียนรู้ ดังนั้น กิจกรรมและลักษณะของส่วนนี้ต้องสามารถตรวจให้คะแนนได้ ไม่จำเป็นต้องเฉลยทันทีเหมือนบทเรียนสำเร็จรูป แบบฝึกทักษะจึงคล้ายแบบฝึกหัด

2.3 ส่วนประเมินผล เป็นส่วนที่ใช้ตรวจสอบความเข้าใจหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยอาจดำเนินการเป็นการทดสอบย่อยรายหน่วยย่อย ทดสอบท้ายเล่ม หรือการทดสอบหลังการเรียนรู้

3. ส่วนท้าย เป็นส่วนที่ทำให้แบบฝึกทักษะสมบูรณ์ขึ้น มักนำเสนอข้อมูลไว้ในส่วนท้ายของแบบฝึกทักษะ เช่น บรรณานุกรม เฉลย

แบบฝึกทักษะที่ดีคือ แบบฝึกทักษะที่สร้างขึ้นได้ครบตามองค์ประกอบของแบบฝึกทักษะที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น และมีการออกแบบโครงสร้างเนื้อหา กิจกรรม และการตกแต่งที่มีความเหมาะสม อีกทั้งต้องผ่านกระบวนการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนิยามว่า แบบฝึกทักษะ หมายถึง แบบฝึกทักษะที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ 1 จำนวน 7 แบบฝึกทักษะย่อย โดยแต่ละแบบฝึกทักษะย่อยมีส่วนประกอบสำคัญคือ ส่วนนำเสนอองค์ความรู้ ส่วนฝึกปฏิบัติให้ชำนาญ และส่วนประเมินผล ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามหลักการสร้างแบบฝึกทักษะซึ่งผู้เรียนสามารถโต้ตอบกับบทเรียนได้และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง แบบฝึกทักษะฉบับนี้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

2. การอ่านจับใจความสำคัญ

การอ่านจับใจความสำคัญเป็นการสรุปสาระสำคัญเนื้อหาที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารที่ผ่านกระบวนการแปลความหมาย ทำความเข้าใจกับเรื่องที่อ่าน เข้าใจจุดประสงค์ของเนื้อหา ลำดับเหตุการณ์ของเรื่องได้ และตอบคำถามได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร และทำไม อีกทั้งสรุปความคิดหลักและความคิดรองของเรื่องได้

หลักการอ่านจับใจความสำคัญ ผู้อ่านต้องอ่านจับใจความในแต่ละย่อหน้า ลำดับเนื้อหาหรือเหตุการณ์ และตัวละครหรือสิ่งที่ได้รับการกล่าวถึงว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง โดยสังเกตว่าใจความสำคัญหรือประโยคหลักอยู่ตำแหน่งตอนต้น ตอนกลาง ตอนท้าย หรือตอนต้นและท้ายย่อหน้า จากนั้นผู้อ่านต้องตั้งคำถามและตอบคำถามจากการอ่านได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไหร่ ทำไม แล้วสรุปใจความโดยการเรียบเรียงเหตุการณ์ หากผู้อ่านพบว่าในแต่ละย่อหน้ามีใจความสำคัญเท่า ๆ กัน ต้องสรุปใจความสำคัญด้วยตนเอง และอ่านทบทวนเนื้อหาและภาษาที่ใช้อีกครั้งว่าถูกต้องหรือไม่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนิยามว่า การอ่านจับใจความสำคัญ หมายถึง พฤติกรรมความเข้าใจความหมาย และจุดมุ่งหมายของสิ่งที่อ่าน ตลอดจนแนวคิดของเรื่องเพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบฝึกทักษะครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีรายละเอียดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยดำเนินการวิจัยด้วยแบบแผนการวิจัยการทดลองลักษณะมีกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนและหลังการวิจัย (One group pretest-posttest design)

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่ศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 7 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งสิ้น 233 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา จำนวน 36 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มของประชากร

ตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น แบบฝึกทักษะ

ตัวแปรตาม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้าน

ระยะเวลาในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2566 โดยดำเนินการทดสอบก่อนการทดลอง 1 คาบ ดำเนินการทดลองจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทาน เป็นเวลา 6 คาบ โดยดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะ จากนั้นทดสอบหลังการทดลอง 1 คาบ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 8 คาบ

เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้าน สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 แบบฝึกทักษะย่อยคือ 1) การระบุตำแหน่งของใจความสำคัญ 2) การบอกใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่าน 3) เรียนรู้เล่าเรื่องนิทานพื้นบ้าน 4) นิทานพื้นบ้านเรื่องพญาคันคาก 5) นิทานพื้นบ้านเรื่องลานนางคอย 6) นิทานพื้นบ้านเรื่องเกาะหนูเกาะแมว และ 7) นิทานพื้นบ้านเรื่องพญางูพญาพาน

ทั้งนี้โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง กระบวนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือด้วยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความตรงตามเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน แล้วนำมาปรับปรุง

จากนั้นทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีวิชัยวิทยาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะ ชั้นการทดสอบ 1:1 E_1/E_2 เท่ากับ 52.25/51.50 ชั้นการทดสอบกลุ่มเล็ก E_1/E_2 เท่ากับ 75.00/74.25 และชั้นการทดสอบภาคสนาม E_1/E_2 เท่ากับ 81.25/80.85 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้าน มีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัยวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 50 ข้อ 4 ตัวเลือก ผู้วิจัยกำหนดโครงสร้างของแบบทดสอบลักษณะการวัดความจำและความรู้ความเข้าใจ จำนวน 12 ข้อ การนำไปใช้ จำนวน 15 ข้อ การวิเคราะห์ จำนวน 13 ข้อ การสังเคราะห์ จำนวน 5 ข้อ และประเมินค่า จำนวน 5 ข้อ มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพด้วยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความตรงตามเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง .67–1.00 ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.37-0.74 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-0.64 และค่าความเชื่อมั่น KR20 เท่ากับ 0.87

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านก่อนเรียนและหลังการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะ

การทดลอง	n	M	S	$\bar{d}$	$S_{\bar{d}}$	t
ก่อนการทดลอง	36	23.67	6.23	16.56	1.13	14.60*
หลังการทดลอง	36	40.22	3.80			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านก่อนการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะเท่ากับ 23.67 คะแนน และหลังการเรียนเท่ากับ 40.22 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบกับสถิติทดสอบทีพบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านสูงกว่าก่อนการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือร้อยละ 80 อ้างอิงตามเกณฑ์การหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 ตามเกณฑ์ 80/80 ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างหลังการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ด้วยสถิติทดสอบที

การทดลอง	n	M	S	t
หลังการทดลอง	36	40.22	3.80	4.30*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงว่า ภายหลังจากการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้าน เท่ากับ 40.22 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 80 ด้วยสถิติทดสอบที พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแบบฝึกทักษะที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ดัชนีประสิทธิผลของแบบฝึกทักษะที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

(n= 36)

ประเด็นความก้าวหน้า	ก่อน	หลัง	E.I.
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	852	1,448	0.62

จากตารางที่ 3 พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของแบบฝึกทักษะที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีค่าเท่ากับ 0.62 แสดงว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 62

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลโดยนำเสนอตามสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้านสูงกว่าก่อน

เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 ที่กำหนดไว้ ทั้งสอดคล้องกับการวิจัยของประภาวดี ทามนตรี (2561: 45) จิตรา พิกุลทอง และ อัฐพล อินตะเสนา (2563: 105) ฉัตรนภา อารังกระสินธุ์, จินตนา กิจจาทิตการ, นิลรัตน์ เผ่าเชื้อสัตย์วาจา และลือชา จิตอารี (2564: 1) นิภาพรรณ ทองสว่าง และอ้อมธจิต แบนศรี (2565: 281) และ เพ็ญภา ตีบเจ และณัฐธิดา สุภาพกุล (2565: 7) ที่พบว่า ภายหลังการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะ นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์การเรียนและผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของพัชรา พราหมณี (2549: 51) และ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2561: 471) ที่กล่าวว่า แบบฝึกทักษะสามารถตอบสนองความต้องการและความหลากหลายของผู้เรียนได้ดี ผู้เรียนสามารถใช้เวลานอกชั้นเรียนเพื่อฝึกทักษะและเพิ่มเติมความรู้โดยเฉพาะทางภาษา ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้านทักษะทางภาษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อให้เกิดความภูมิใจในตนเอง

2. การเปรียบเทียบประสิทธิผลของตัวแปรต้นด้วยการเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้าน ภายหลังการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 ที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของนงเยาว์ ทองกำเนิด (2558) และเจษฎา บุญมาโฮม และธิตีรัตน์ รุ่งเจริญเกียรติ (2560: 176) ที่พบว่า ภายหลังการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของสำลี รักสุทธี (2553: 31) ที่นำเสนอว่า แบบฝึกทักษะมีข้อดีในการตอบสนองการเรียนรู้ส่วนบุคคล ทั้งได้ทบทวนเนื้อหาที่เรียนมาแล้วอย่างเป็นระบบ ได้เพิ่มทักษะความชำนาญด้านการเรียนแก่ผู้เรียน อีกทั้งแบบฝึกทักษะยังเร้าและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และการนำเสนอเนื้อหาบทนิทานพื้นบ้านในแบบฝึกทักษะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ สนุกสนาน และเนื้อหาไม่ยากต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระรณชัย สมคำ, สมหวัง อินทร์ไชย และปฏิพันธ์ อุทยากุล (2565: 91-92) ที่พบว่า แบบฝึกทักษะจากนิทานพื้นบ้านสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและความพึงพอใจของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งกระบวนการพัฒนาแบบฝึกทักษะในครั้งนี้ยังเป็นไปตามแนวคิดของ Seele & Glasgow (1990: 3) ที่ได้วิจัยรูปแบบการพัฒนาแบบฝึกทักษะที่มีคุณภาพว่าต้องมีการวิเคราะห์เนื้อหาและลักษณะผู้เรียน โดยแบบฝึกทักษะเหมาะสมกับวิชาที่ต้องการพัฒนาการเรียนรู้ด้านทักษะ นอกจากนี้ แบบฝึกทักษะที่สร้างขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดำเนินการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะตามเกณฑ์ E_1/E_2 ตามเกณฑ์

80/80 แบบฝึกทักษะจึงมีประสิทธิภาพสามารถพัฒนานักเรียนกลุ่มตัวอย่างให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. การเปรียบเทียบประสิทธิภาพของตัวแปรต้นด้วยการเปรียบเทียบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ค่าดัชนีประสิทธิผลของแบบฝึกทักษะที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานพื้นบ้าน เท่ากับ 0.62 แสดงว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนโดยแบบฝึกทักษะมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 62 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิตตรา พิกุลทอง และอัฐพล อินตะเสน (2563: 105) และงานวิจัยของ ช่อเพชร ศิริภักดิ์, ภูษิต บุญทองเถิง, และประสพสุข ฤทธิเดช (2565: 67) ที่พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลแบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีเท่ากับ 0.6 เกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้วิจัยอภิปรายผลสนับสนุนเพิ่มเติมได้ว่าการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมืออย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและมีความสุขในการเรียน กอปรกับธรรมชาติของวิชาภาษาไทยซึ่งเป็นวิชาทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ แนวคิดนี้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักเรียนที่ผู้วิจัยสังเกตพบว่า ขณะเรียนนักเรียนศึกษาบทเรียนอย่างตั้งใจ มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและเอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งถือว่าเป็นผลดีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. แบบฝึกทักษะครั้งนี้ใช้เนื้อหาจากนิทานพื้นบ้าน 4 เรื่อง ครูจึงควรมีความรู้เกี่ยวกับนิทานดังกล่าว เพื่อให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างราบรื่น สามารถเล่าเรื่องราวประกอบเพื่อเพิ่มความสุขในการเรียนรู้
2. แบบฝึกทักษะที่ 1 และ 2 เรื่องพื้นฐานการอ่านจับใจความสำคัญเป็นแบบฝึกทักษะที่ต้องใช้เวลาในการศึกษาเนื้อหาค่อนข้างนาน เนื่องจากมีเนื้อหาค่อนข้างมาก และต้องได้รับการอธิบายเพิ่มเติมจากผู้สอน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ ดังนั้น ระยะเวลาในการฝึกทักษะการอ่านจึงควรยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับเนื้อหา และขั้นตอนของแบบฝึกทักษะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าแบบฝึกทักษะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญได้ ดังนั้น จึงควรนำแบบฝึกทักษะไปใช้บูรณาการกับวิชาอื่น ๆ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ในลักษณะการอ่านจับใจความสำคัญ เนื้อหา ความสำคัญของสาระการเรียนรู้
2. ผู้วิจัยคิดว่าควรสร้างชุดการเรียนรู้ที่ใช้แบบฝึกทักษะเป็นนวัตกรรมหลักในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้

บรรณานุกรม

- จิตตรา พิกุลทอง และอัฐพล อินตะเสนนา. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมมือแบบ CIRC. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 4(4), 105-112.
- เจษฎา บุญมาโฮม และจันทราทิพย์ อภัยวงศ์. (2558). รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่องโคลงสี่สุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสระยายโสมวิทยาด้วยแบบฝึกทักษะ. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- เจษฎา บุญมาโฮม และธิดิรัตน์ รุ่งเจริญเกียรติ. (2560). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบฝึกทักษะ. *วารสารสังคมศาสตร์วิจัย*, 8(2), 176-191.
- ฉัตรนภา อารงกระสินธุ์, จินตนา กิจจากิตาการ, นิลรัตน์ เผ่าเชื้อสัตย์วาจา และลือชา จิตอารี. (2564). การพัฒนาแบบฝึกทักษะเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญจากเรื่องสั้นโดยใช้รูปแบบการสอนแบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารลำนาวีวิจัยปริทรรศน์*, 2(1), 1-6.
- ช่อเพชร ศิริภักดิ์, ภูษิต บุญทองเถิง, และประสพสุข ฤทธิเดช. (2565). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโคกล่ามผดุงวิทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 16(2), 67-79.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2561). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 8). พิษณุโลก: ซีไอเอ็ม.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2548). นวัตกรรมเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่เน้นการใช้ชุดฝึกทักษะเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน. สถาบันส่งเสริมและพัฒนาก่อนอ่านและเขียนแห่งประเทศไทย.
- นงเยาว์ ทองกำเนิด. (2558). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิภาพรณ ทองสว่าง และอ้อมธจิต แบนศรี. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบฝึกทักษะร่วมกับเทคนิค 9 คำถาม. *Journal of modern learning development*, 7(7), 281-296.
- ประภาวดี ทามนตรี. (2561). การสร้างแบบฝึกเพื่อพัฒนาทักษะอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 46(2), 45-59.

- ปาตีเมาะ สิริธมา และประภาศ ปานเจี้ยง. (2565). การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1 โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านกับการสอนแบบปกติ. *วารสารอัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี*, 12(23), 195-207.
- พระรณชัย สมคำ, สมหวัง อินทร์ไชย และปฏิพันธ์ อุทยากุล. (2565). การสร้างแบบฝึกการใช้นิทานพื้นบ้านของจังหวัดน่านเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งน้อย ตำบลฝายแก้ว อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน. *พินเนศวร์สาร*, 18(1), 91-104.
- พัชรา พรหมณี. (2549). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- เพ็ญภา ดิब्เบ, ธรชญาณ์ วนาเชิง, นวลจันทร์ พัฒนาแดนไพร, ปจิตตา ปู่เงิน และณัฐธิดา สุภาพกุล. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้แบบฝึกทักษะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโป่ง ตำบลโป่งทุ่ง อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารลำนาวาวิจัยปริทรรศน์*, 3(1), 7-13.
- วรวรรณ ศรียาภัย, เกษร เกษมสุข และปาริฉัตร พงศ์ศรี. (2564). *ภาษาไทยสื่อสารพัฒนา*. เดอะ บุคส์พลัส.
- ศศิธร สุริยวงศ์ และวิจิต สุรัตน์เรืองชัย. (2555). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้แผนผังความคิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 8 (1), 103-112.
- สถิตาภรณ์ ศรีหิรัญ. (2560). *เทคนิคการอ่านเชิงวิชาการ*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำลี รักสุทธี. (2553). *คู่มือการจัดทำสื่อ นวัตกรรมและแผนประกอบสื่อ นวัตกรรม*. พัฒนาศึกษา.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2565). หน่วยที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการอ่าน ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการอ่านภาษาไทย ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สาขาวิชาศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุปราณี พัดทอง. (2559). *ทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ*. ประกายพริก.
- อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, อรุมา เจริญสุข, มนตา ตุลย์เมธการ, พนิดา ศกุนตนาค และชวณ สาระข้าวคำ. (2564). *รายงานผลการศึกษากวาระถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด-19*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Qi, X. (1994). Consciousness raising in ESL writing: Is effects on the syntactic skills and writing proficiency of university students. *Dissertation abstracts international*, 50 (1), 24-40.
- Seele, B. & Glasgow, Z. (1990). *Exercises in instructional design*. Calumet, Ohio: Merrill Publishing Company.

การ

การจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

นันทนัฐ คชกฤษ ^{1*}

สายชล จินโจ ²

รับบทความ: 13 เมษายน 2566 แก้ไขบทความ: 23 เมษายน 2566 ตอรับบทความ: 26 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ดำเนินการวิจัยประเมินโครงการโดยใช้รูปแบบการประเมิน CPPIEST แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ประเมินบริบทปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อม 2) ประเมินกระบวนการดำเนินโครงการ และ 3) ประเมินผลผลิตของโครงการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์สำหรับข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียน จำนวน 20 คน คัดเลือกแบบเจาะจง และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินโครงการจำนวน 147 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบสังเกต สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นสถิติพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการประเมินการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก 2) ผลการประเมินบริบทการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการประเมินกระบวนการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) ผลการประเมินผลลัพธ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ ทรัพยากรมนุษย์ แบบผสมผสาน เทคโนโลยีดิจิทัล

¹ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านรวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

* อีเมล: wd.kk12m2511@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Integrated Human Resource Management using Digital Technology and Vocational Learning Community Process for Ban Ruam Thai School, Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area Office 2

Nanthanat Kochakris ^{1*}

Saichol Jinjo ²

Abstract

The purpose of this research was to evaluate integrated human resource management using digital technology and professional learning community process for Ban Ruam Thai School. Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area Office 2 conducts research and evaluation of the project using the CPPIEST assessment model, divided into 3 parts: 1) assessing the fundamental context with the environment, 2) evaluating the project implementation process, and 3) evaluating the project's output. The sample group used in the qualitative study with interviews for empirical data were teachers, school committees, and teachers. 20 students' parents and students were selected by purposive sampling. And the sample group used to evaluate the project was 147 people using a multi-stage random sampling method. The tools used were interview forms, questionnaires, and observation forms. The statistics used for analysis were basic statistics. The findings were as follows; 1) evaluation results of integrated human resource management using digital technology and professional learning community process for Ban Ruam Thai School was found to be at a high level, 2) the context evaluation score was at the highest level, 3) process evaluation score was at the highest level and 4) product evaluation score was at a high level.

Keywords: Management, Human resources, Integrated, Digital technology

¹ School director of Banruamthai school, Prachuap Khiri khan Primary Educational Service Area Office 2

* Email: wd.kk12m2511@gmail.com

² Lecturer in Computer Education, Faculty of Education, Dhonburi Rajabhat University

บทนำ

ประเทศไทยได้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหลายปีที่ผ่านมาโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในภาพรวมที่มีเป้าหมายสูงสุดเพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชากรในทุก ๆ เรื่อง อาทิเช่น การศึกษา สุขภาพอนามัย การลดความเหลื่อมล้ำ เป็นต้น ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา สร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย รวมทั้งพัฒนาคนไทยให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ มีความรู้ ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (อรรถารณ บัวลังกา, 2560) โดยรายงานกลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การของ สมิตร์ สุวรรณ (2561) สรุปไว้ว่าภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยกำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีจุดเน้นในการพัฒนาคนเช่น 1) การพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของคน มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยเพื่อวางรากฐานให้เป็นคนมีคุณภาพในอนาคต 2) การยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในทุกระดับและยกระดับการเรียนรู้ โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กการปรับระบบการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบ ซึ่งในรายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2559/2560 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทยเพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ได้ระบุว่าการพัฒนาครูควรมีรูปแบบที่หลากหลาย ครูต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลา การพัฒนาตามหลักสูตรการอบรมประจำปีในระบบคุปองพัฒนาครูก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ครูมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างทั่วถึง และครูต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีชีวิตเพื่อเรียนรู้ สิ่งใหม่ ๆ ให้ก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่เรื่องสำคัญที่สุดสำหรับครู คือ การปรับปรุงการเรียน การสอนที่จะส่งผลให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อดูแลเด็กเป็นรายคนให้ได้พัฒนาเต็มศักยภาพและเรียนอย่างมีความสุข

โรงเรียนบ้านรวมไทย ด้วยบริบทของโรงเรียนเป็นโรงเรียนที่มีพื้นที่อยู่ห่างไกล ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและใกล้กับพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติภูบรี มีอาณาเขตชายแดนติดประเทศเมียนมาร์ ประชากรในชุมชนย้ายถิ่นฐานมาจากหลายแหล่ง ประกอบไปด้วยคนไทย เขมร พม่าและกลุ่มชาติพันธุ์ จึงทำให้มีความแตกต่างทางพื้นฐานด้านแนวคิด วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และค่านิยมของคนในชุมชน ประกอบกับปัจจุบันบุคคลในชุมชนไม่ให้ความสำคัญของการศึกษา ผู้ปกครองย้ายถิ่นฐานบ่อยเพื่อประกอบอาชีพรับจ้าง มีครอบครัวเมื่ออายุน้อย ทำให้เกิดการหย่าร้าง ครอบครัวแตกแยก เด็กถูกทอดทิ้ง พื้นฐานทางครอบครัวของนักเรียนไม่สมบูรณ์ มีความยากจน และด้อยโอกาส ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ จากการดำเนินการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของนักเรียนในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของโรงเรียนบ้านรวมไทยตั้งแต่ปีการศึกษา 2562-64 ที่ผ่านมา ได้ใช้หลักการ

บริหารในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนโดยใช้กระบวนการ
 ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการใช้วิธีการเข้าถึงบุคลากรภายนอก ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนอย่าง
 ใกล้ชิดเพื่อให้ได้ทราบแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกันอย่างแท้จริง แต่ก็ประสบกับปัญหาการขาดความ
 ต่อเนื่องในการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

เนื่องจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโควิด-19 จึงใช้การประชุมชุมชน
 การเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์ (PLC Online) การสื่อสารและการเข้าถึงชุมชนในการเก็บข้อมูลด้วยการใช้
 ช่องทางกลุ่มไลน์ผู้ปกครองและกลุ่มไลน์ชั้นเรียน เฟซบุ๊ก แชนแนลเพื่อแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง ดังนั้นเพื่อเป็น
 การแก้ปัญหาด้านการบริหารบุคลากรและสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินการสร้างความเสมอภาคและลด
 ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพของนักเรียน ทางโรงเรียนจึงได้ริเริ่มพัฒนาการมีส่วน
 ร่วมของบุคลากร และสร้างเครื่องมือ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
 กับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

แนวคิดด้านการจัดการตามหลักการบริหารนี้เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในประเทศทางยุโรป โดยเน้น
 ลักษณะการบริหารจัดการงานในองค์การเป็นหลักซึ่งมีผู้สนใจแนวคิดนี้เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะกับองค์การ
 ขนาดใหญ่หรือระบบราชการ อย่างไรก็ตามแนวคิดการจัดการตามหลักการบริหารได้นำไปใช้อย่างกว้างขวาง
 (วรรณพร พุทธภูมิพิทักษ์และคณะ, 2554) ดังเช่น เฟรดเดอริก เทย์เลอร์ (Frederick Taylor) ทฤษฎีนี้มี
 หลักการว่า “คนเป็นเครื่องมือที่ทำให้องค์การไปสู่จุดหมายปลายทางได้” เทย์เลอร์ ได้เสนอแนวความคิด
 เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานแบบวิทยาศาสตร์ไว้ในหนังสือชื่อ “The Principles of Scientific
 Management” ในปี 1911 (Taylor, 2002) ซึ่งนับเป็นจุดกำเนิดอันถือเป็นรากฐานของ ทฤษฎีองค์การ
 (Organization theory) แนวความคิดเทย์เลอร์นั้นได้มาจากการสังเกตเห็นการทำงานของคนในบริษัท
 Midvale & Bethlehem Steel รัฐเพนซิลเวเนีย สังเกตได้ว่าคนงานระดับล่างขององค์กรทำงานได้ไม่เต็มที่นัก
 กล่าวคือ ลักษณะการทำงานของคนงานเป็นไปตามความพอใจของตนเองทำให้ใช้พลังงานเพียงแค่หนึ่งในสาม
 ของพลังงานที่มีอยู่ทั้งหมดที่สามารถทำงานได้เต็มที่ เช่นเดียวกับ กุลลิค และ เออร์วิก (Gulick & Urwick.
 1939) เสนอแนวคิดกระบวนการบริหารชื่อว่า “POSDCORB” ภาระหน้าที่ที่สำคัญของนักบริหาร 7 ประการ
 คือ 1) Planning (การวางแผน) 2) Organizing (การจัดองค์การ) 3) Staffing (การจัดบุคลากร) 4) Directing
 (การอำนวยการ) 5) Coordinating (การประสานงาน) 6) Reporting (การรายงาน) และ 7) Budgeting
 (การงบประมาณ) สำคัญสำคัญของแนวคิดของ Gulick & Urwick เกี่ยวกับ POSDCORB ก็คือประสิทธิภาพอัน

เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดของการบริหารและเพื่อให้การบริหารงานในทุกหน่วยงานมีประสิทธิภาพจะต้องมีการแบ่งงานกันทำตามความเหมาะสมและความจำเป็นหรือความถนัดของคณาจารย์ โดยแบ่งหน่วยงานออกตามกระบวนการวัตถุประสงค์ลูกค้ำและพื้นที่โดยทุกหน่วยงานจะต้องจัดรูปแบบองค์การเป็นรูปสามเหลี่ยมพีระมิด มีสายการบังคับบัญชาตามลำดับการบริหาร (อัมพร ชำรงลักษณ์, 2553) สำหรับการมีส่วนร่วม การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญในการบริหารองค์การเป็นอย่างมากเพราะผู้บริหารระดับสูงเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหาร มีอิสระในการทำงานตลอดจนมีสิทธิในการเสนอแนะความคิดเห็นเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา ซึ่งลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความรู้สึกผูกพันและร่วมกันรับผิดชอบต่อสิ่งที่ร่วมกันตัดสินใจดำเนินงานให้องค์การประสบผลสำเร็จสอดคล้องกับแนวคิดของ แมกคลีแลนด์ (McClelland, 1961) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสิ่งจูงใจของมนุษย์ในการทำงานให้เกิดผลสำเร็จ ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม ผลการศึกษาสรุปได้ว่าคนเรามีความต้องการ 3 ประการคือ 1) ความต้องการสัมฤทธิ์ผล (Need for achievement) 2) ความต้องการความผูกพัน (Need for affiliation) และ 3) ความต้องการมีอำนาจบารมี (Need for power) เช่นเดียวกับ มาสโลว์ (Maslow, 1970) ที่ได้เสนอทฤษฎีลำดับความต้องการเกี่ยวกับการจูงใจให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ให้บรรลุความสำเร็จด้วยการจูงใจบุคคลโดยคำนึงถึงความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์เป็นหลัก และปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่มีที่สิ้นสุดตามลำดับ ได้แก่ 1) ความต้องการพื้นฐานทางกายและชีวภาพ 2) ความต้องการความมั่นคงและความปลอดภัย 3) ความต้องการทางสังคม 4) ความต้องการได้รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับจากสังคม และ 5) ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิต

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ การรวมตัว รวมใจ รวมพลัง ร่วมมือกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา ในโรงเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังที่ Sergiovanni (1998) ได้กล่าวว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นสถานที่สำหรับ “ปฏิสัมพันธ์” ลด “ความโดดเดี่ยว” ของมวลสมาชิกวิชาชีพครูของโรงเรียนในการทำงาน เพื่อปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียนหรืองานวิชาการโรงเรียน ซึ่ง Hord (1997) มองในมุมมองเดียวกัน โดยมองการรวมตัวกันดังกล่าวมีนัยยะแสดงถึงการเป็นผู้นำร่วมกันของครู หรือเปิดโอกาสให้ครูเป็น “ประธาน” ในการเปลี่ยนแปลง (วิจารณ์ พานิช, 2555) การมีคุณค่าร่วมและวิสัยทัศน์ร่วมกันไปถึงการเรียนรู้ร่วมกันและการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ร่วมกัน การรวมตัวในรูปแบบนี้เป็นเหมือนแรงผลักดัน โดยความต้องการและความสนใจของสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ สู่มาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นหลัก (Senge, 1990) หรือเรียกอย่างมีคุณค่า ก็คือการพัฒนาวิชาชีพให้เป็น “ครูเพื่อศิษย์” (วิจารณ์ พานิช, 2555) หรือการพัฒนาศิษย์ร่วมกัน โดยมองว่าเป็น “ศิษย์ของเรา” มากกว่ามองว่า “ศิษย์ของฉัน” และการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มจาก “การเรียนรู้ของครู” เป็นตัวตั้งต้น เรียนรู้ที่จะมองเห็นการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองเพื่อผู้เรียนเป็นสำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การประเมินการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ในปีการศึกษา 2564 โดยใช้รูปแบบการประเมิน CPPIEST โดยอ้างอิงรูปแบบจากรัตนะ บัวสนธ์ (2556) ซึ่งประกอบด้วย 1) ประเมินบริบท (Context evaluation) 2) ประเมินกระบวนการ (Process evaluation) และ 3) ประเมินผลลัพธ์ (Product Evaluation) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้านย่อยดังนี้ 3.1) การประเมินผลกระทบ (Impact evaluation) 3.2) การประเมินประสิทธิผล (Effective evaluation) 3.3) การประเมินความยั่งยืน (Sustainability evaluation) และ 3.4) การประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (Transport evaluation)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการประเมินการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 รวมทั้งสิ้นจำนวน 388 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (1970 อ้างถึงใน อีรวิทย์ เอกะกุล, 2543) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 191 คน แบ่งเป็น ครูผู้สอนจำนวน 10 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 14 คน และผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 123 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จากนั้นใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีการจับสลาก

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ สำหรับข้อมูลเชิงประจักษ์เสริมผลการประเมินให้ชัดเจนขึ้นด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ครูผู้สอนจำนวน 10 คน คณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 1 คน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นละ 1 คนจำนวน 8 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย (Inclusive criteria) ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านรวมไทย คณะกรรมการสถานศึกษาที่แต่งตั้งโดยโรงเรียนบ้านรวมไทยและผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านรวมไทย และเกณฑ์การคัดผู้เข้าร่วมวิจัยออก (Exclusion criteria) ได้แก่ ผู้ร่วมวิจัยไม่สามารถให้ความร่วมมือในการวิจัย และหาผู้ร่วมวิจัยที่มีคุณสมบัติและสามารถให้ความร่วมมือมาทดแทนได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ และ 2) แบบสอบถามเพื่อประเมินกระบวนการและผลผลิตของโครงการ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบสัมภาษณ์

1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ การประเมินโครงการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างขอบเขตและประเด็นในการประเมิน โดยใช้รูปแบบ CPPIEST อ้างอิง

รูปแบบจาก รัตน์ บัณฑิต (2556) ซึ่งประกอบด้วย 1) ประเมินบริบท 2) ประเมินกระบวนการ และ 3) ประเมินผลลัพธ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้านย่อยดังนี้ 1) การประเมินผลกระทบ 2) การประเมินประสิทธิผล 3) การประเมินความยั่งยืน และ 4) การประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ

1.2 ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์แล้วร่างแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิด โดยอาศัยคู่มือแนวทางการดำเนินงาน เป็นข้อมูลประกอบการสร้างเครื่องมือ สร้างเป็นข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามปัจจัยพื้นฐานด้านสถานะแวดล้อมของโครงการ โดยแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด

1.3 นำข้อคำถามที่ได้เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบและแก้ไขให้ได้ข้อคำถามที่ครอบคลุมปัจจัยพื้นฐานด้านสถานะแวดล้อมของโครงการ

1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงและความชัดเจนในการสื่อความหมาย โดยคัดเลือกข้อความที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.6 จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว มาหาดัชนีความสอดคล้องโดยใช้สูตรคำนวณของ บุญชม ศรีสะอาด (2556) ได้ค่าระหว่าง 0.6 – 1.0

1.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ตรวจแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญแล้วจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

2. แบบสอบถามเพื่อประเมินกระบวนการและผลลัพธ์ของโครงการ

2.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ การประเมินโครงการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างขอบเขตและประเด็นในการประเมิน โดยใช้รูปแบบ CPPIEST อ้างอิงรูปแบบจาก รัตน์ บัณฑิต (2556)

2.2 ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบสอบถามแล้วร่างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิด โดยอาศัยคู่มือแนวทางการดำเนินงาน สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามกระบวนการดำเนินโครงการและผลผลิตของโครงการ โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยครอบคลุมสิ่งที่ต้องการประเมินประกอบด้วย 1) ประเมินบริบท 2) ประเมินกระบวนการ และ 3) ประเมินผลลัพธ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้านย่อยดังนี้ 1) การประเมินผลกระทบ (Impact evaluation) 2) การประเมินประสิทธิผล (Effective evaluation) 3) การประเมินความยั่งยืน (Sustainability evaluation) และ 4) การประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (Transport evaluation)

2.3 นำข้อคำถามที่ได้เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบและแก้ไขให้ได้ข้อคำถามที่ครอบคลุมด้านกระบวนการดำเนินโครงการ และผลผลิตของโครงการ

2.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงและความชัดเจนในการสื่อความหมาย โดยคัดเลือกข้อความที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.60 จากนั้น

นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว มาหาดัชนีความสอดคล้องโดยใช้สูตรของ บุญชม ศรีสะอาด (2556) ได้ค่าระหว่าง 0.60 – 1.00

2.5 นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลนำกลับมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1970) และใช้โปรแกรมวิเคราะห์ผลทางสถิติ เพื่อทดลองหาค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามโดยคิดจากค่าความเชื่อมั่นรายข้อในแบบสอบถามและได้ผลลัพธ์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.81

2.6 นำแบบสอบถามที่ตรวจแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญแล้วจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล การกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ เพื่อกำหนดวิธีการในการรวบรวมข้อมูลในแต่ละประเด็นที่เหมาะสมกับลักษณะที่จะประเมิน ตามแหล่งข้อมูล รวมถึงเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสม ตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการประเมินบริบทปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการด้วยตนเอง โดยทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และดำเนินการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบโครงการโดยใช้แบบสัมภาษณ์

2. จากนั้นดำเนินการประเมินกระบวนการดำเนินโครงการ โดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการประกอบด้วย ผู้รับผิดชอบโครงการ นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา

3. การประเมินผลผลิตของโครงการผู้วิจัยได้ใช้แบบสังเกตและวิเคราะห์เอกสาร กับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการและใช้แบบสอบถามกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการประกอบด้วย ผู้รับผิดชอบโครงการ นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษา

4. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์และนำไปบันทึก วิเคราะห์และสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 ตอนคือ 1) ประเมินบริบทปัจจัยพื้นฐานด้วยสภาวะแวดล้อม 2) ประเมินกระบวนการดำเนินโครงการ และ 3) ประเมินผลผลิตของโครงการ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลนี้กระทำได้ไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และแบบสอบถามโดยวิเคราะห์และตีความข้อมูลอย่างละเอียดและเป็นระบบมีการตรวจสอบข้อมูล คือ การใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้หลักการวิเคราะห์แบบสามเส้า (Triangulation) หากการวิเคราะห์เกิดปัญหามีข้อมูลไม่ตรงกัน จึงดำเนินการเก็บรวบรวม

ข้อมูลเพิ่มเติมและมีการอภิปรายในกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ว่าข้อมูลใดมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด ทั้งนี้ การตัดสินใจใช้หลักฐานและเหตุผลนำมาอ้างอิงเป็นสำคัญ แต่หากสรุปไม่ได้ถือว่ายังไม่มีข้อยุติและต้องหาข้อมูลเพิ่มเติม ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลนี้จะดำเนินการ 3 ประการคือ การจัดประเภทข้อมูล การตีความ และการสรุปความ จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการประเมินการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย สรุปผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ประเมินบริบทของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย ผลการประเมินบริบทการดำเนินงานพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนพบว่า เนื่องจากสถานการณ์การโควิด-19 ที่เกิดขึ้นในปีที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการงานวิชาการ งานบุคคล งานบริหารงานทั่วไป การจัดการเรียนการสอนต้องมีการปรับตัวครูทุกคนต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาท อาทิเช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก อีเมล โปรแกรมประยุกต์สำหรับการสอน เป็นต้น การดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการสื่อสารเช่น กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์ เริ่มด้วยการสื่อสารผ่านไลน์ การประชุมผ่าน zoom หรือ google meet เพื่อให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด สอดคล้องกับการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ปกครองที่ต้องปรับการบริหารจัดการร่วมกับครูในโรงเรียนด้วยการสื่อสารผ่านมือถือ โปรแกรมไลน์ และช่องทางอื่น ๆ เพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร และอยากให้การบริหารจัดการร่วมกันกับโรงเรียนให้โครงการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายเพื่อประโยชน์แก่นักเรียนมากที่สุด จึงทำให้ผลการดำเนินโครงการแต่ละฝ่ายประสบผลสำเร็จ ต้องการแก้ปัญหาแก่นักเรียน ทุกโครงการที่บริหารจัดการสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับเป้าหมาย นโยบายของโรงเรียน มาตรฐานการศึกษาและแนวทางการพัฒนาคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการ

ตอนที่ 2 ประเมินกระบวนการของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย ผลการประเมินกระบวนการพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การดำเนินโครงการทุกส่วนงานของโรงเรียนบ้านรวมไทย ได้มีการเตรียมและวางแผนการดำเนินงานของโครงการ การดำเนินงานตามแผนของโครงการที่เตรียมไว้ มีการนิเทศกำกับและติดตามของโครงการ การประเมินผลของโครงการ และการประเมินมาตรฐานและตัวบ่งชี้ โดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ออนไลน์ร่วมกัน ด้วยเพราะการแก้ปัญหาในปีที่ผ่านมาทางโรงเรียนได้ดำเนินการกับทีมพัฒนาซอฟต์แวร์เพื่อจัดอบรมการใช้ซอฟต์แวร์กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ออนไลน์ ให้ครูในโรงเรียนได้สามารถใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการแก้ปัญหาในการดำเนินงาน จึงทำให้ผลการดำเนินงานทุกโครงการเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

ภาพที่ 1 การอบรมการใช้ซอฟต์แวร์กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์

ที่มา: นันท์นภัส คชกฤษ, 2564

ตอนที่ 3 ประเมินผลลัพธ์ของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย ผลการประเมินผลลัพธ์พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านจากมากไปหาน้อยพบว่า การประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การประเมินความยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด การประเมินประสิทธิผล อยู่ในระดับมาก และการประเมินผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ผลการประเมินการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย โดยรวม สามารถแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย

รายการประเมิน		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ประเมินบริบท	4.67	0.29	มากที่สุด
2	ประเมินกระบวนการ	4.71	0.46	มากที่สุด
3	ประเมินผลลัพธ์	4.24	0.28	มาก
	3.1 การประเมินผลกระทบ	3.00	0.00	ปานกลาง
	3.2 การประเมินประสิทธิผล	4.41	0.50	มาก
	3.3 การประเมินความยั่งยืน	4.66	0.45	มากที่สุด
	3.4 การประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ	4.89	0.15	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		4.39	0.31	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D.= 0.31)

อภิปรายผล

ผลการประเมินการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยผลการประเมินแบ่งเป็น 3 ด้านได้แก่

1. การประเมินบริบทของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย ผลการประเมินบริบทการดำเนินงานพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนพบว่า เนื่องจากสถานการณ์การโควิด-19 ที่เกิดขึ้นในปีที่ผ่านมาส่งผลต่อการบริหารจัดการงานวิชาการ งานบุคคล งานบริหารงานทั่วไป การจัดการเรียนการสอนต้องมีการปรับตัวครูทุกคนต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาท อาทิเช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก อีเมล โปรแกรมประยุกต์สำหรับการสอน เป็นต้น การดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการสื่อสารเช่น กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์ เริ่มด้วยการสื่อสารผ่านไลน์ การประชุมผ่าน zoom หรือ google meet เพื่อให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด สอดคล้องกับการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ปกครองที่ต้องปรับการบริหารจัดการร่วมกับครูในโรงเรียนด้วยการสื่อสารผ่านมือถือ โปรแกรมไลน์ และช่องทางอื่น ๆ เพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร และอยากให้การบริหารจัดการร่วมกันกับโรงเรียนให้โครงการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายเพื่อประโยชน์แก่นักเรียนมากที่สุด จึงทำให้ผลการดำเนินโครงการแต่ละฝ่ายประสบผลสำเร็จ ต้องการแก้ปัญหาแก่นักเรียน ทุกโครงการที่บริหารจัดการสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับเป้าหมาย นโยบายของโรงเรียน มาตรฐานการศึกษาและแนวทางการพัฒนาคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการ

2. การประเมินกระบวนการของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย ผลการประเมินกระบวนการพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การดำเนินโครงการทุกส่วนงานของโรงเรียนบ้านรวมไทย ได้มีการเตรียมและวางแผนการดำเนินงานของโครงการ การดำเนินงานตามแผนของโครงการที่เตรียมไว้ มีการนิเทศกำกับและติดตามของโครงการ การประเมินผลของโครงการ และการประเมินมาตรฐานและตัวบ่งชี้ โดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์ร่วมกัน ด้วยเพราะการแก้ปัญหาในปีที่ผ่านมาทางโรงเรียนได้ดำเนินการกับทีมพัฒนาซอฟต์แวร์เพื่อจัดอบรมการใช้ซอฟต์แวร์กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ออนไลน์ ให้ครูในโรงเรียนได้สามารถใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการแก้ปัญหาในการดำเนินงาน จึงทำให้ผลการดำเนินงานทุกโครงการเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

3. การประเมินผลลัพธ์ของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย ผลการประเมินผลลัพธ์พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านจากมากไปหาน้อยพบว่า การประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การประเมินความยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด การประเมินประสิทธิผล อยู่ในระดับมาก และการประเมินผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง

ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนบ้านรวมไทยพบปัญหาในเกี่ยวกับด้วยสภาพภูมิประเทศ สภาพแวดล้อม การคมนาคมในเขตพื้นที่ของโรงเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ผ่านมา ปัญหาด้านวิชาการ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด ครูสอนไม่ตรงเอก เนื่องจากครูไม่ครบชั้น ปัญหาด้านงบประมาณที่จัดสรรลงมาไม่เพียงพอต่อการสร้างหรือซ่อมแซมอาคารสถานที่ บ้านพักครู พื้นที่รับผิดชอบของโรงเรียนมาก ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาให้คงสภาพพร้อมใช้สูงมาก ปัญหาด้านบุคลากร ขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากขาดแคลนที่อยู่อาศัย ครูบรรจุใหม่เงินเดือนน้อย ต้องเช่าบ้านอยู่ ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการเช่าบ้านค่าพาหนะในการเดินทางคน ในชุมชนไม่นิยมศึกษาต่อในวิชาชีพครูประกอบกับข้าราชการครูและบุคลากรไม่ใช้คนในท้องถิ่นจึงส่งผลต่อการขาดแคลนบุคลากร เนื่องจากเมื่อครบวาระมักจะย้ายกลับภูมิลำเนาของตนเอง การบริหารงานทั่วไป ปัญหาการประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรเครือข่ายไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากบุคลากรย้ายบ่อย ครูบรรจุใหม่ขาดทักษะและประสบการณ์ในการทำงานเชื่อมโยงและการพัฒนาทักษะการทำงาน ครูไม่สามารถทำงานได้เต็มตามศักยภาพ เพื่อให้การแก้ปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พัฒนาครูให้เกิดความชำนาญและมีทักษะในวิชาชีพ อีกทั้งประสานความร่วมมือกับชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านเครือข่ายองค์กรในท้องถิ่น เข้ามาเป็นวิทยากร ให้ความรู้ให้กับนักเรียน ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานการศึกษาเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหการขาดแคลนครูและบุคลากร ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและยังได้ประโยชน์ในการสร้างฐานอาชีพและสร้างรายได้เสริมให้กับผู้เรียน ทั้งนี้ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเกิดประสิทธิผล อีกทั้งยังตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอีกด้วย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ฯ จึงต้องสร้างเครื่องมือหรือนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหา ดังนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้สรุปรวมเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ร่างเป็นแนวคิดนำเสนอกับผู้เชี่ยวชาญด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกัน เพื่อให้ได้การบริหารที่ต้องการในการแก้ปัญหาดังกล่าว พบว่า ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นว่าควรหากกลยุทธ์วิธีการหรือรูปแบบเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งได้แก่ การบริหารครูและบุคลากรในโรงเรียน การบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่จะจัดกิจกรรมในแต่ละภาคเรียนปี การศึกษา ผลักดันให้ครูเป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ มีบทบาทเป็นผู้นำเชื่อมประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ จัดระเบียบข้อปฏิบัติต่าง ๆ ให้ชัดเจน จัดสรร

งบประมาณมาสนับสนุนการจัดทำสื่ออุปกรณ์ เทคโนโลยี สื่อดิจิทัล พัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาชีพและมีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้ทันต่อยุค 4.0 โดยการบริหารงานที่ผ่านมาทางโรงเรียนบ้านรวมไทยได้ใช้หลักการบริหารจากคำแนะนำไปปรับใช้พบว่ามิใช่โครงการที่บรรลุเป้าหมายหลายโครงการ อาทิเช่น 1) งานวิชาการ โครงการที่สนับสนุน โครงการพัฒนางานวิชาการ โครงการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น โครงการทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ประวัติท้องถิ่นเพิ่มเติมในวิชาประวัติศาสตร์ การจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โปรแกรมที่ใช้ ระบบบริหารจัดการผลการเรียน schoolmis ระบบของ สทศ. O-Net NT และ RT 2) งานงบประมาณโครงการที่สนับสนุน โครงการพัฒนางานการเงินและพัสดุ โครงการสาธารณูปโภคโรงเรียน โปรแกรมที่ใช้ ระบบรายงานงบประมาณ BRS และระบบ e-budget ระบบข้อมูลสิ่งก่อสร้าง B-Obec 3) งานบุคคล โครงการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร โครงการนิเทศภายในโรงเรียน โครงการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน โปรแกรมที่ใช้ระบบข้อมูลครูและบุคลากร Obec-Emis ระบบเงินเดือน Salary 4) บริหารงานทั่วไป โครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโครงการอาหารกลางวัน โครงการพัฒนางานธุรการ โครงการโรงเรียนสุจริต โครงการสำมะโนนักเรียน กิจกรรมนักเรียนทะเบียนนักเรียน (งานสารบัญอิเล็กทรอนิกส์ ระบบ Smart office ระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษา EMIS ระบบเพิ่มเลข G นักเรียนต่างชาติ G Code ระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล DMC ระบบอาหารกลางวันนักเรียน School Lunch ระบบปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน CCT ระบบนักเรียนเรียนรวม SET โรงเรียนสุจริต ITA Online และ 5.ช่องทางการประชาสัมพันธ์ ติดต่о สื่อสาร เฟซบุ๊ก ID.Line โทรศัพท์ ประกาศเสียงตามสาย หนังสือราชการ เป็นต้น ดังนั้นการบริหารงานดังกล่าวจึงสอดคล้องกับแนวคิดของภัทรี ฟรีสติค (2560) ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การเพื่อสร้างความสำเร็จได้เปรียบนั้นจะต้อง 1) ใช้กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่หลากหลายทั้งด้านต้นทุน ความแตกต่างและการมุ่งเฉพาะกลุ่ม 2) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งด้านทัศนคติ ความรู้และทักษะ รวมถึงลักษณะนิสัยในการทำงาน 3) มีการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ การฝึกฝนอบรมและพัฒนาสมรรถนะ การบริหารผลประโยชน์อื่น ๆ รวมถึงการสร้างบรรยากาศเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรและผู้บริหารที่ดีและการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรมกับทุกฝ่าย และ 4) จะต้องรู้ว่าการพัฒนาทรัพยากรจะเกี่ยวข้องทั้งในส่วนของงานปฏิบัติการโดยจะต้องมีการใช้ระบบต่าง ๆ เข้ามาช่วยและมีการสร้างกลยุทธ์ในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ได้ระบุว่าการพัฒนาครูควรมีรูปแบบที่หลากหลาย ครูต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลา การพัฒนาตามหลักสูตรการอบรมประจำปีในระบบคุปองพัฒนาครูก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ครูมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างทั่วถึง และครูต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีชีวิตเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ให้ก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่เรื่องสำคัญที่สุดสำหรับครูคือการปรับปรุงการเรียนการสอนที่จะส่งผลให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อดูแล

เด็กเป็นรายคนให้ได้พัฒนาเต็มศักยภาพและเรียนอย่างมีความสุข เนื่องจากมนุษย์มีบทบาทในทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหารซึ่งประกอบด้วยการจัดการองค์การ การจัดการเกี่ยวกับมนุษย์ การประสานงาน และการควบคุมงาน ในขั้นตอนดังกล่าว การจัดการเกี่ยวกับมนุษย์นับว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการจัดการเกี่ยวกับมนุษย์หรือการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นหัวใจของการบริหารงานทุกชนิด (อัจฉรา สังข์สุวรรณ์, 2559) สอดคล้องกับแนวคิดของ กรรณิการ์ สุวรรณศรี (2559) ได้กล่าวว่าองค์กรใดที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงและสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์แล้ว องค์กรนั้นก็เจริญก้าวหน้ามีความมั่นคง แต่ถ้าหากองค์กรใดขาดทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าหรือไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ องค์กรนั้นก็พัฒนาไปได้อย่างเพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดการพัฒนาปัจจัยอื่น ๆ

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการประเมินการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก
2. ผลการประเมินบริบทการดำเนินงานพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ต้องการแก้ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน ทุกโครงการที่บริหารจัดการสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับเป้าหมาย นโยบายของโรงเรียน มาตรฐานการศึกษา และแนวทางการพัฒนาคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการ
3. ผลการประเมินกระบวนการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การดำเนินโครงการทุกส่วนงานของโรงเรียนบ้านรวมไทย ได้มีการเตรียมและวางแผนการดำเนินงานของโครงการ การดำเนินงานตามแผนของโครงการที่เตรียมไว้ มีการนิเทศกำกับและติดตามของโครงการ การประเมินผลของโครงการ และการประเมินมาตรฐานและตัวบ่งชี้
4. ผลการประเมินผลลัพธ์พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า การประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ อยู่ในระดับมากที่สุดรองลงมาได้แก่ การประเมินความยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด การประเมินประสิทธิผล อยู่ในระดับมากและการประเมินผลกระทบอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 แนวคิดในการแก้ปัญหาในช่วงการเกิดสถานการณ์โควิด-19 ได้ทำให้นำกระบวนการชุมชนการเรียนรู้

วิชาชีพออนไลน์ ซึ่งพัฒนาโดยทีมพัฒนาซอฟต์แวร์ประยุกต์ใช้ในการบริหารเฉพาะของโรงเรียนบ้านรวมไทย เท่านั้น การแก้ปัญหาทางด้านต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโดยแบบผสมผสานเป็นการใช้หลักการบริหารงาน ปัจจุบันร่วมกับเทคโนโลยี โดยเลือกใช้เฉพาะส่วนของเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับงาน อาจจะได้ใช้โปรแกรมระบบ หรือซอฟต์แวร์ระบบทุกส่วนงานที่ชัดเจนเป็นเพียงการบริหารโครงการของงานแต่ละฝ่ายเท่านั้นในการบริหารงาน

2. การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนบ้านรวมไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ในครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไปปรับใช้ในการบริหารได้ในอนาคต โดยการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อาจจะต้องมีการกำหนดสิทธิสำหรับผู้ใช้งานทำการศึกษารายละเอียดขั้นตอนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพก่อน จึงจะสามารถนำไปปรับใช้ในงานได้ และผู้ที่เกี่ยวข้องจะทำการประเมินตามรูปแบบ CIPPIEST เติมรูปแบบได้โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้ใช้การประเมินครบเป็นการใช้แบบประเมินตาม CPPIEST ที่ผู้วิจัยได้อ้างอิงไว้เท่านั้น อาจจะทำให้ผลการศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ สุวรรณศรี. (2559). *เอกสารประกอบการสอนวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ธีรวิทย์ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- นันทน์ ฤกษ์ คชฤช. (2564). *โครงการอบรมการใช้ซอฟต์แวร์กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์ (PLC Online)*. องค์การบริหารส่วนตำบลวังม่วง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.
- ประภัสสร วงษ์ดี และคณะ. (2554). *การประเมินโครงการตามแนวของ CIPPIEST Model*. *วารสารครูสาร* 3(1), 84-90.
- ภัทรี ฟรีสตีค. (2560). *รูปแบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในยุคประเทศไทย 4.0*. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์* 5(3), 366 – 375.
- มาเรียม นิลพันธ์. (2553). *การประเมินหลักสูตรที่เน้นการตัดสินใจโดยใช้วิธีเชิงระบบโดยใช้รูปแบบ CIPP Model*. มหาวิทยาลัยศิลปากร. 30-35.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2556). *รูปแบบการประเมิน CIPP และ CIPPIEST มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนและถูกต้องในการใช้*. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย* 5(2), 2-9.
- วรรณพร พุทธภูมิพิทักษ์ และกัญญามน อินทวงศ์. (2554). *ทฤษฎีองค์การและการจัดการ*. มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.

- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สุมิตร สุวรรณ. (2561). *กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ: Strategy of human resource and organization development*. บริษัทเพชรเกษมพรินตติ้ง กรุป จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *สภาวะการศึกษาไทยปี 2559/2560 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทยเพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0*. บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อัญรารณ บัวลังกา. (2563). *รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชบัณฑิตยศาสตร์ไม่ได้อภิปราย]*. มหาวิทยาลัยศิลปากร
- อัญรารณ สุวรรณ. (2559). *การบริหารงานบุคคล*. เทพรัตน์เพรส.
- อัมพร อารณลักษณ์. (2553). *การบริหารการปกครองสาธารณะ: การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21 (Public governance)*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological test* (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Gulick, L. & Urwick, L. (1939). *Paper on the science of administration*. New York: Institute of Public Administration, Columbia University.
- Hord, S. M. (1997). *Professional learning communities: Communities of inquiry and improvement*. Austin: Southwest Educational Development Laboratory.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*, 30(3), 607-610.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality*. New York: Harpers and Row.
- McClelland, D. C. (1961). *The achieving society*. New York: D.Van Nostrand Company Inc.
- Sergiovanni, T. (1998). *International journal of leadership in education*, 1(1), 37.
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. London: Century Press.
- Taylor, F. W. (2002). *The principles of scientific management*. New York: Harper.

การ

จัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริด

เพื่อพัฒนาสติปัญญา สำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3

โรงเรียนอนุบาลหัวหิน (บ้านหนองขอน) สำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์เขต 2

ปิยะมาศ รุจิธัญญา^{1*}

สายชล จินโจ²

รับบทความ: 15 เมษายน 2566 แก้ไขบทความ: 23 เมษายน 2566 ตอรับบทความ: 25 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริด เพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลหัวหิน (บ้านหนองขอน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 จำนวน 39 คน 1 ห้องเรียน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนอนุบาลหัวหิน (บ้านหนองขอน) คัดเลือกด้วยวิธีการจับสลากหน่วยห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เว็บไซต์ www.krujib.com แบบทดสอบวัดสติปัญญา แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบที ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 83.53/81.79 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนด 2) ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยอาศัยการแจกแจงของการทดสอบที พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และ 3) ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การเรียนรู้แบบไฮบริด สติปัญญา

¹ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอนุบาลหัวหิน (บ้านหนองขอน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

* อีเมล: piyamathpiyamath@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Organizing Learning Experiences in Hybrid Educational Games to Develop Intellect for Grade 3 Early Childhood Children at Hua Hin Kindergarten (Ban Nong Khon), Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area Office 2

Piyamath Rujithunya ^{1*}

Saichol Jinjo ²

Abstract

The purpose of this research was to evaluate the results of learning experience management of hybrid educational games to develop intelligence for preschool children in Grade 3, Hua Hin Kindergarten (Ban Nong Khon) under the Office of Prachuap Khiri Khan Primary Education Region 2. The samples used in this research were 39 grade 3 early childhood students in 1 classroom, semester 1, academic year 2021, Hua Hin Kindergarten (Ban Nong Khon) under the Office of Prachuap Khiri Khan Primary Education Region 2, selected by lottery method for classroom units. The research tool was www.krujib.com intelligence test satisfaction questionnaire. The statistics used in the research were mean, percentage, standard deviation, and hypothesis testing by t-test. 1) The learning experience of hybrid educational games to develop intelligence for preschool children in Grade 3, Hua Hin Kindergarten School (Ban Nong Khon) had an efficiency of 83.53/81.79, higher than the specified 80/80 performance criteria. 2) The results of the analysis of the significance examination of learning achievement using the t-test distribution revealed that the subjects had a statistically higher score after learning than the before learning at the .05 level, which was assumption. 3) The overall satisfaction of preschool children towards the learning experience of hybrid educational games was found to be at the high level.

Keywords: Experiential learning, Hybrid learning, Intelligence

¹ Senior Professional Teachers at Hua Hin Kindergarten (Ban Nong Khon), Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area Office 2

* Email: piyamathpiyamath@gmail.com

² Lecturer in Computer Education, Faculty of Education, Dhonburi Rajabhat University

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2561–2580 เป็นแผนการพัฒนาประเทศที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ของประเทศไทยที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้ รัฐจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน และพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ.2562 มาตรา 5 การพัฒนาเด็กปฐมวัยตามพระราชบัญญัติ (3) กล่าวว่า “ให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ครอบคลุมทั้งทางร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย เพื่อให้เกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับหลักการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล” (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2565) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2560 การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3 – 6 ปี เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะการบูรณาการผ่านการเล่น การลงมือกระทำจากประสบการณ์ตรงอย่างหลากหลาย เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ไม่จัดเป็นรายวิชา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) โดยมีหลักการจัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างสมดุลและต่อเนื่อง เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ จัดให้เด็กได้รับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก จัดประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์พร้อมทั้งนำผลการประเมินมาพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง ให้พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จะต้องจัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น โดยที่การเล่นดังกล่าวต้องไม่ใช่การเล่นโดยไม่มีจุดมุ่งหมาย และไม่ใช่การยึดเยื้อเนื้อหาของระดับประถมศึกษาให้แก่เด็ก การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ครูจะต้องเข้าใจการเรียนรู้ที่เด็ก และสร้างเสริมประสบการณ์และธรรมชาติการเรียนรู้ให้แก่เด็ก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2565) เรื่องสมองของเด็กเล็กได้รับความสนใจในช่วงประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา เป็นที่รู้กันว่าสมองถูกออกแบบมาเพื่อการเรียนรู้ คำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องของสมองของเด็กเล็กชี้ชัดว่าการเชื่อมต่อของเซลล์สมองของเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว เครือข่ายเซลล์สมองที่เชื่อมต่อกันนี้มีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับจะถูกป้อนเข้าสู่สมอง และเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเชื่อมต่อของเส้นใยประสาท เส้นใยประสาทและจุดเชื่อมต่อที่ทำงานอยู่เสมอจะมีการสร้างไขมันล้อมรอบ (Myelination) ทำให้การเคลื่อนไหวของกระแสไฟฟ้าในเส้นใยประสาทเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และเป็นการป้องกันไม่ให้เครือข่ายเส้นใยประสาทถูกกำจัดไป ดังนั้นการที่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ จึงต้องให้เด็กได้รับ

ประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยการจัดการเรียนรู้บนฐานของหลักการเรียนรู้ของสมองและจิต (Caine and Caine, 2002) ดังนั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับหลักการทำงานของสมองเป็น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็กมีอิสระใน การเลือกเรียนตามความสนใจและความสามารถ ได้ฝึกคิด วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติจริง และสร้างความรู้ด้วย ตนเอง มีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้จากบุคคลอื่น ได้ทำกิจกรรมที่ท้าทายและเกิดความสำเร็จ ได้เรียนรู้ใน บรรยากาศที่ผ่อนคลาย อบอุ่น และยอมรับ และมีโอกาสนำความรู้ที่เรียนไปใช้อย่างมีความหมาย

แนวทางหนึ่งในการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของการจัดประสบการณ์ ในระดับปฐมวัย ซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง คือการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ เนื่องจากเป็นการจัดประสบการณ์ที่นำความรู้ ความคิดรวบยอด ทักษะ และประสบการณ์สำคัญทั้งมวล ที่ผู้เรียนจะได้รับในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มาเชื่อมโยงผสมผสานเข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย และสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งเป็นการขจัดความซ้ำซ้อน ความไม่สัมพันธ์ และความไม่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะ ในระดับปฐมวัย ซึ่งเน้นการพัฒนาโดยองค์รวม กิจกรรมเกมการศึกษาเป็นการจัดกิจกรรมหนึ่งในการ บูรณาการเพราะกิจกรรมเกมการศึกษา เป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกาต่าง ๆ เด็ก สามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มก็ได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผล และเกิดความคิดรวบยอด เกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่และระยะ การให้เด็กเล่นเกมการศึกษาเป็น กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาสมองด้านการคิด เซลล์สมองจะถูกกระตุ้นด้วยสัญญาณต่าง ๆ เกิดเป็นข้อมูลจำนวนมาก การคิดจะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลเหล่านั้นจะกลายเป็นข้อมูลใหม่อีกขึ้นหนึ่งที่ซับซ้อนขึ้น การที่เด็ก เล่นเกมการศึกษาจึงเป็นการกระตุ้นให้สมองได้จัดความสัมพันธ์ของข้อมูลที่มีอยู่เดิม ทำให้เกิดความสัมพันธ์ ของข้อมูลแบบใหม่ เมื่อเกิดซ้ำ ๆ กัน ก็จะเกิดความคงตัวในวงจรร่างแหของเซลล์สมองนั่นเอง (สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา, 2565)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในระยะที่ผ่านมา สถานศึกษาไม่สามารถเปิดทำการเรียนการสอนได้ตามปกติ ส่งผลกระทบต่อเด็กปฐมวัยที่ต้องเสียโอกาสในการ เรียนรู้ร่วมกัน เด็กไม่มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การมีปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อน ๆ ทำให้การเรียนรู้ ไม่เป็นไปตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2565) ในขณะเดียวกัน ครูผู้สอนก็ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนโดยอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วยแต่ยังขาดประสบการณ์จึงทำให้ไม่ประสบ ผลสำเร็จเท่าที่เป็น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบไฮบริดหรือแบบ ผสมผสาน ซึ่ง ยุทธนา ทรัพย์เจริญ (2560) ได้สรุปว่า เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการผสมผสานสื่อหรือวิธีการ ต่าง ๆ เข้ากับการเรียนการสอนกับสื่อหลายชนิด การเรียนแบบผสมผสานจึงช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเป็นรูปแบบที่ช่วยให้ประหยัดเวลาและลดทรัพยากรได้ จึงนำแนวคิด ดังกล่าวมาพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็ก ปฐมวัยชั้นปีที่ 3 โดยผลการศึกษาจะเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนหรือผู้สนใจนำไปต่อยอดต่อไป

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้กิจกรรมเกมการศึกษา

จากการศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3 – 6 ปี เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะการบูรณาการผ่านการเล่น การลงมือกระทำจากประสบการณ์ตรงอย่างหลากหลาย เพื่อให้เด็กเกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ไม่จัดเป็นรายวิชา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) โดยมีหลักการจัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างสมดุลและต่อเนื่อง เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ จัดให้เด็กได้รับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาการของเด็ก จัดประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์พร้อมทั้งนำผลการประเมินมาพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง ให้พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) เพื่อให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย

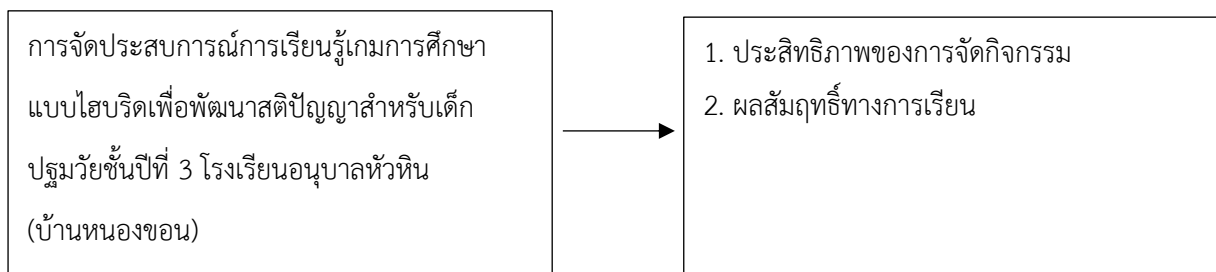
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบไฮบริด

การเรียนรู้แบบไฮบริด เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผสมผสานรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ผสมผสานกับการเรียนนอกรั้วโรงเรียนที่ผู้เรียนผู้สอนไม่เผชิญหน้ากัน หรือการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลายกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมเกิดขึ้นจากยุทธวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบ เป้าหมายอยู่ที่การให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ปรัชญนันท์ นิลสุข และปณิธา วรรณพิรุณ (2556) ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบไฮบริดเป็นการจัดการเรียนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนแบบออนไลน์ กับการเรียนแบบปกติ ซึ่งเป็นเรื่องปกติ ถ้ามองว่าการเรียนรู้แบบผสมผสานควรเป็นสิ่งที่ดำเนินการอยู่แล้ว แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนแบบผสมผสานคือ สัดส่วนระหว่างการเรียนแบบออนไลน์กับการเรียนแบบปกติที่ขาดต่อความเข้าใจ คือ การสอนบนเว็บให้เป็นการสอนหลักหรือการสอนเสริมจากการเรียนปกติเป็นการสอนหลัก แล้วนำการสอนออนไลน์เป็นการสอนเสริม หรือการเรียนออนไลน์เป็นการสอนหลักและการเรียนปกติเป็นการสอนเสริม เช่นเดียวกับ ยุทธนา ทรัพย์เจริญ (2560) ได้สรุปเกี่ยวกับการจัดการเรียนแบบผสมผสานไว้ว่า เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการผสมผสานสื่อหรือวิธีการต่าง ๆ ผสมผสานการเรียนการสอนกับสื่อหลาย ๆ ชนิด การผสมผสานกิจกรรมที่หลากหลายบนเว็บเพียงอย่างเดียวการเรียนแบบผสมผสานจึงช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเป็นรูปแบบที่ช่วยให้ประหยัดเวลาและลดทรัพยากรได้ เช่นเดียวกับ Horn and Staker (2011) และ Oliver and Trigwell (2005) ได้นำการผสมผสานเทคโนโลยีการสอนเข้ากับงานปกติ หรือการเรียนตามปกติที่กระทำอยู่ จึงทำให้ผู้วิจัยนำแนวคิดดังกล่าวปรับใช้ในการศึกษาครั้งนี้โดยพัฒนาเว็บไซต์ www.krujib.com ขึ้นเพื่อเป็นแหล่งจัดเก็บเกมการศึกษาและเครื่องมือการวิจัย

กรอบแนวคิด

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 ทั้งหมดจำนวน 78 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2 ห้องเรียน โรงเรียนอนุบาลหัวหิน (บ้านหนองซอน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 จำนวน 39 คน 1 ห้องเรียน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนอนุบาลหัวหิน (บ้านหนองซอน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 คัดเลือกด้วยวิธีการจับสลากหน่วยห้องเรียน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพของกิจกรรม และ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบแผนการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) ใช้แบบแผนการทดลองแบบหนึ่งกลุ่ม One group pretest – posttest design

กลุ่มทดลอง	Pretest	Treatment	Posttest
N	T ₁	X	T ₂

เมื่อ N แทน กลุ่มทดลอง

T₁ แทน การทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest)

X แทน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3

T₂ แทน การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เว็บไซต์ www.krujib.com
2. แบบทดสอบวัดสติปัญญา
3. แบบสอบถามความพึงพอใจ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามขั้นตอนดังนี้

1. อธิบายชี้แจงทำความเข้าใจและข้อตกลงกับเด็กปฐมวัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเรียน เวลาเรียน และวิธีการในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัย
2. ทำการทดสอบก่อนเรียนกับเด็กปฐมวัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยรวมทุกกิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และแต่ละกิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น
3. ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 ที่ได้พัฒนาขึ้น
4. เมื่อสิ้นสุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามการทดลองแล้ว ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบซึ่งเป็นชุดเดียวกับก่อนเรียน แล้วทำการบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียน
5. นำคะแนนที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบทดสอบ แบบประเมินความพึงพอใจมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
2. เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการหาค่าทางสถิติ (Paired t-test) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1) ค่าความสอดคล้อง (IOC) 2) ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ และ 3) ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ 80/80 (E1/E2) และทดสอบสมมติฐานค่าเฉลี่ยของประชากรสองกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกันด้วยสูตรการทดสอบที (Dependent sample)

ผลการวิจัย

ผลการทดลองใช้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลหัวหิน (บ้านหนองขน) มีดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลหัวหิน (บ้านหนองซอน) สำนักงานการศึกษา ประถมศึกษาประจำบุรีรัมย์เขต 2

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลหัวหิน (บ้านหนองซอน)

ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ (E_1)	ประสิทธิภาพผลลัพธ์ของการเรียนรู้ (E_2)
83.53	81.79
ประสิทธิภาพ $E_1/E_2 = 83.53/81.79$	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลหัวหิน (บ้านหนองซอน) มีประสิทธิภาพ 83.53/81.79 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนด

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยก่อนการทดลองได้ทำการทดสอบความรู้อยู่ด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังการทดลองทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกัน หลังจากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าการแจกแจงของการทดสอบที ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

แบบทดสอบ	กลุ่ม	n	$\bar{X}$	$\sum D$	$\sum D^2$	t
พัฒนาสติปัญญา	คะแนนก่อนเรียน	39	3.03	520	7096	40.24*
	คะแนนหลังเรียน	39	16.36			

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 3.03 และคะแนนการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 16.36 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบก่อนเรียน ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยอาศัยการแจกแจงของการทดสอบที พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลหัวหิน (บ้านหนองซอน) ผู้วิจัยได้ให้เด็กปฐมวัยทำแบบประเมินความพึงพอใจโดยผู้วิจัยอ่านให้เด็กปฐมวัยฟัง แล้วนำคะแนนระดับความพึงพอใจมาวิเคราะห์ผลทางสถิติเทียบกับเกณฑ์โดยกำหนดเกณฑ์ไว้ 3 ระดับ ดังนี้ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34 – 3.00

หมายถึง พึงพอใจระดับมาก คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.68 – 2.33 หมายถึง พึงพอใจระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.67 หมายถึง พึงพอใจระดับน้อย รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3

รายการ		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.	รูปแบบเกมการศึกษานี้ทำให้เด็กปฐมวัยชอบ	2.59	0.50	มาก
2.	รูปแบบเกมการศึกษานี้ทำให้เข้าใจเนื้อหาง่ายขึ้น	2.72	0.46	มาก
3.	รูปแบบเกมการศึกษานี้ทำให้เด็กมีกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น	2.74	0.44	มาก
4.	เด็กปฐมวัยมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมรูปแบบเกมการศึกษา	2.64	0.49	มาก
5.	การจัดกิจกรรมทำให้เด็กมีความรับผิดชอบมากขึ้น	2.51	0.51	มาก
6.	รูปแบบเกมการศึกษานี้สนุกสนานมีตัวอย่างน่าสนใจ	2.62	0.49	มาก
7.	การจัดกิจกรรมรูปแบบเกมการศึกษาทำให้เด็กปฐมวัยไม่รู้สึกรำคาญ	2.54	0.79	มาก
8.	สามารถเรียนได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน	2.79	0.41	มาก
9.	สามารถทบทวนกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองได้	2.54	0.76	มาก
10.	รูปแบบเกมการศึกษานี้ทำให้เด็กมีความกระตือรือร้นอยากเรียน	2.67	0.74	มาก
รวม		2.64	0.56	มาก

จากตารางที่ 3 ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญา โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 83.53/81.79 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรองแก้ว ศิรินคร (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดประสบการณ์ที่เน้นการสืบเสาะเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดบูรพาภิราม พบว่าประสิทธิภาพที่ได้เท่ากับ 82.90/83.48 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 สอดคล้องกับแนวคิดของซึ่งสอดคล้องกับ กฤษมณฑ์ วัฒนารงค์ (2557) ได้กล่าวว่า ค่าที่คำนวณได้ และเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้นั้นเป็นค่าที่บอกถึงประสิทธิภาพของชุดการสอนเบื้องต้นที่ยอมรับได้เท่านั้น ถือเป็นค่าที่เกิดขึ้นเมื่อนำไปทดลองใช้ตามขั้นตอนของการพัฒนาชุดการสอน

2. ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยอาศัยการแจกแจงของการทดสอบที หรือ t-test พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบแบบทดสอบตามกระบวนการวิจัยดำเนินการประเมินคุณภาพของแบบทดสอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างก่อนนำไปใช้จริง นำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย อำนาจจำแนก คัดเลือกแบบทดสอบที่อยู่ในเกณฑ์ จึงทำให้ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรองแก้ว ศิรินคร (2559) ธันวาวัฒนะ (2565) และ มูรีะ รอกเตตุ (2562) ได้ทำการศึกษาวิจัยโดยกำหนดการทดสอบเพื่อหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้เช่นกัน

3. ผลการหาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลหัวหิน (บ้านหนองซอน) โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556) ได้กล่าวไว้ว่าการผลิตสื่อหรือชุดการสอนหรือกิจกรรมนั้น ก่อนนำไปใช้จริงจะต้องนำสื่อหรือชุดการสอนที่ผลิตขึ้นไปทดสอบประสิทธิภาพเพื่อดูว่าสื่อหรือชุดการสอนนั้นทำให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นหรือไม่ มีประสิทธิภาพในการช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์หรือไม่ และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนจากสื่อหรือชุดการสอนในระดับใด สอดคล้องกับการวิจัยของ ธันวาวัฒนะ (2565) มูรีะ รอกเตตุ (2562) กรองแก้ว ศิรินคร (2559) และโสภิตา โคตรโนนกอก (2560) ได้ทำการวิจัยและกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดตามสมมติฐานไว้เช่นกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลหัวหิน (บ้านหนองซอน) สำนักงานการศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 มีประสิทธิภาพ 83.53/81.79 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนด โดยกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน โดยความพึงพอใจในภาพรวมของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกมการศึกษาแบบไฮบริดเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลหัวหิน (บ้านหนองซอน) สำนักงานการศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 ในครั้งนี้ เป็นการพัฒนาเกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเป็นเครื่องมือในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

โดยนำเข้าไปจัดเก็บไว้ในระบบเว็บไซต์ www.krujib.com ซึ่งให้ทีมพัฒนาซอฟต์แวร์ดำเนินการจัดทำให้หากผู้ที่สนใจต้องการนำไปใช้สามารถประสานขอรหัสการนำไปใช้งานเพื่อการศึกษาได้ หรือนำไปต่อยอดการศึกษาวิจัย แต่เนื่องจากการศึกษาเฉพาะในโรงเรียนอนุบาลหัวหิน (บ้านหนองซอน) เท่านั้นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างยังไม่ได้ทดสอบกับกลุ่มอื่น ผู้ที่สนใจอาจจะปรับใช้กับเด็กปฐมวัยกลุ่มอื่นได้

2. ผู้สนใจที่จะนำไปใช้ในงานวิจัยต่อยอดสามารถขอสิทธิการใช้งาน www.krujib.com ก่อนจะนำไปปรับใช้ในงานวิจัยจากผู้วิจัยก่อนและทำความเข้าใจกับระบบเว็บไซต์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเท่านั้น อาจจะปรับวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับปฐมวัยที่สอนได้ หรือหากทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างมากกว่าหนึ่งกลุ่มดำเนินการเปรียบเทียบผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จะทำให้ผลการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรองแก้ว ศิรินคร. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ที่เน้นการสืบเสาะเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล
ปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดบูรพาภิราม. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัย,
5(1), 1-16.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 3).
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง
พุทธศักราช 2560). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กฤษมนต์ วัฒนารงค์. (2557). นวัตกรรมและเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา. ศูนย์ผลิตตำราเรียนมหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการ ศึกษาาสตร์วิจัย,
5(1), 7-20.
- ธันวา วัฒน. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาพื้นฐานการบวกเพื่อส่งเสริมทักษะทาง
คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย. วารสารครุศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 4(1), 33-51.
- ปรัชญนันท์ นิลสุข และปณิตา วรรณพิรุณ. (2556). การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน: สัดส่วนการผสมผสาน.
วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา, 25(85), 31-36.
- มูรีะ รอดุ. (2562). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมเกมการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อม
ทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2(6), 158-170.

- ยุทธนา ทรัพย์เจริญ. (2560). *การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานวิชาดนตรีสากล เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางดนตรีและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 2(4), 1–15.
- ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์ และคณะ. (2563). การเรียนการสอนแบบไฮบริด (Hybrid Learning) กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 12(3), 213–224.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้”*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2565). *แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ระดับปฐมวัย*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- โสภิตา โคตรโนนกอก. (2560). การพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยโดยใช้ชุดเกมการศึกษา เรื่องจำนวนและการดำเนินการ. *วารสารชุมชนวิจัย*, 11(2), 40–50.
- Caine, R. N., & Caine, G. (2002). *Making connections: Teaching and the human brain*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Horn & Heather, S. (2011). *The rise of K-12 blended learning*. Unpublished Page: Innosight Institute.
- Oliver, M. & Trigwell, K. (2005). “Can blended learning be redeemed?.” *E-learning*, 2(1), 17–26.

พรรค ทหารในการเมืองไทย

ณัฐพล วิทย์เรงชัย^{1*}

รับบทความ: 16 มีนาคม 2566 แก้ไขบทความ: 21 เมษายน 2566 ตอรับบทความ: 27 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา ความสำเร็จและความล้มเหลวของพรรคทหารในระบบการเมืองไทย เป็นการวิจัยในรูปแบบพรรณนาโดยการวิเคราะห์เอกสารและทบทวนวรรณกรรมใน 3 ประเด็น คือ ภูมิหลังของพรรค นายทุนที่สนับสนุนพรรค และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า พรรคทหารที่มีบทบาทสำคัญทางการเมืองจากอดีตถึงปัจจุบันมี 3 พรรค คือ พรรคเสรีมนังคศิลา พรรคสามัคคีธรรม และพรรคพลังประชาชน โดยพรรคเสรีมนังคศิลาจัดตั้งขึ้นเพื่อสืบทอดอำนาจทางการเมืองของคณะบริหารประเทศชั่วคราว สนับสนุนให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เสร็จสิ้น พรรคสามัคคีธรรมมุ่งสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เพื่อให้ พลเอกสุจินดา คราประยูร เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และพรรคพลังประชาชน มุ่งสืบทอดอำนาจให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ทั้ง 3 พรรคพยายามที่จะสร้างความชอบธรรมทางการเมืองโดยให้กองทัพเข้ามามีบทบาทในการควบคุมกิจการทางการเมืองภายในพรรค ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคทหารเกิดความล้มเหลวในการสืบทอดอำนาจ ทั้งนี้พรรคพลังประชาชนได้ใช้ตัวละครทางการเมืองซึ่งเป็นนักการเมืองท้องถิ่นและผู้ทรงอิทธิพลเข้ามาเป็นหุ่นเชิดให้กับกองทัพโดยมีผู้นำกองทัพอยู่เบื้องหลังการดำเนินกิจการทางการเมือง นอกจากนี้ยังได้ออกแบบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภา จำนวน 250 คน ลงคะแนนเสียงเลือกนายกรัฐมนตรี รวมถึงการใช้องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือในการทำลายคู่แข่งทางการเมือง

คำสำคัญ: กองทัพ การเมือง พรรคการเมืองทหาร

¹ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองและการจัดการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* อีเมล: toy_tatoku@hotmail.com

Military Parties in Thai Politics

Natthapon Vitthayaroengchai ^{1*}

Abstract

This article aims to study the factors affecting the success and failure of the military party. It is a descriptive and analytical type of research by collecting data on documentary studies, interviewing information from newspapers, theses, books, and related content from various websites. The samples are 3 military parties: Seri Manangkhasila Party, Justice Unity Party, and PalangPracharath Party. And 3 major areas are investigated; party background, supporting capitalists, and the related laws.

It is found that Seri Manangkhasila Party established to inherit the political power of the Provisional Administrative Council to support Field Marshal P. Pibulsongkram to return to the position of Prime Minister after the end of World War II. Justice Unity Party was to inherit the power of the National Council for Peace and Order (NSC.) to encourage Gen. Suchinda Kraprayoon to take the position of Prime Minister. And PalangPracharath Party was to inherit Gen. Prayut Chan-o-cha, who served as Head of the National Council for Peace and Order (NCPO.)

All 3 parties try to create political legitimacy. The military has direct access to political control within the party, a key factor in the failure of the military's succession to power. Manangkhasila Free Party There was a conflict between the Soi Ratchakru Group and the Si Sao Deves Group, leading to conflicts between the police and the military officers, causing Field Marshal Sarit Thanarat to finally take the coup from the government of Field Marshal Pibulsongkram.

For the PalangPracharath Party, local politicians and influential political figures were used as puppets for the military, with its leaders at the back for conducting political affairs within the party. Has designed the 2017 Constitution of the Kingdom of Thailand which requires 250 senators from the military to vote for the Prime Minister. Including the use of independent organizations as a means of military assault by the agency, suggesting that officers can modify their strategy in new ways by using the military system, the army and the law by These are things that unite the power of the civil state to achieve success in this power.

Keywords: Junta, Politics, Military Parties

¹ Master of Political Science, Chulalongkorn University

* Email: toy_tataku@hotmail.com

บทนำ

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 กองทัพไทยได้เข้ามาเป็นสถาบันหลักที่มีบทบาททางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างมากเนื่องจากปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะความขัดแย้งทางการเมืองถือได้ว่าเป็น “ข้ออ้าง” สำคัญในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จากการศึกษาบทบาททางการเมืองของกองทัพที่ผ่านมา พบว่า กองทัพได้พยายามจัดตั้ง “พรรคการเมือง” เพื่อสร้างความชอบธรรมในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของประเทศ พรรคการเมืองที่มี “ทหาร” เป็นตัวละครหลัก หรือ “พรรคทหาร” ในประวัติศาสตร์ไทย ได้แก่ พรรคเสรีมนังคศิลา พรรคสหประชาไทย พรรคชาติสังคม พรรคสามัคคีธรรม และพรรคพลังประชารัฐ

การจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นรูปแบบหนึ่งของความพยายามที่จะสืบทอดอำนาจทางการเมืองของกองทัพ เพื่อรักษา “เผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ” ภายใต้ความร่วมมือแบบพึ่งพาอาศัยผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างกองทัพกับนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่น โดยรูปแบบการบริหารพรรคมี 2 แบบรูปแบบหนึ่ง คือ การที่ผู้นำหรืออดีตผู้นำของกองทัพเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารพรรคโดยตรงอย่างเปิดเผย เช่น พรรคเสรีมนังคศิลา ซึ่งมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นหัวหน้าพรรค มีจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพลตรีประภาส จารุเสถียร เป็นรองหัวหน้าพรรค เป็นต้น ส่วนอีกแบบหนึ่ง คือ การนำนักการเมืองเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารพรรค เพื่อสะท้อนว่าพรรคของตนปราศจากการครอบงำของกองทัพ เช่น พรรคสามัคคีธรรม ซึ่งมี นายณรงค์ วงศ์วรรณ อดีตหัวหน้าพรรคเอกภาพ เป็นหัวหน้าพรรค และมีนาวาอากาศตรีฐิตินาครพรรพ ผู้ใกล้ชิดกับคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ เป็นเลขาธิการพรรค

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความเป็นมา ความสำเร็จและความล้มเหลวในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกองทัพโดยเปรียบเทียบจากพรรคทหารที่ครอบงำโดยกองทัพตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า การใช้สถานภาพของกองทัพในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองในลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างไร ทั้งนี้อาจใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกองทัพในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นมาในการก่อตั้งพรรค รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของพรรคทหารในแต่ละสมัย และเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวของพรรคพลังประชารัฐ

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ คือ ทฤษฎีสถาบันการเมืองของ Huntington (1968: 12-24) โดยพิจารณาในประเด็นหลัก 4 ประเด็น คือ

1. ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) พรรคการเมืองจะต้องอาศัยการปรับตัวตามความท้าทายของสภาพสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจหรือสังคม ระยะเวลายาวนานนี้เองจะส่งผลให้มีความท้าทายมากยิ่งขึ้นเพื่อพิสูจน์ว่า พรรคการเมือง หรือองค์กรนั้นมีความแข็งแกร่งกว่าพรรคการเมืองอื่นที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ปัจจุบัน อย่างไรก็ตามพรรคการเมืองเก่าไม่จำเป็นต้องปรับตัวตลอดเวลา เพียงแค่สามารถดำรงอยู่ได้ตามสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ได้ นอกจากนี้หากพรรคการเมืองได้พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพก็จะตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ ได้

2. ความสลับซับซ้อน (Complexity) พรรคการเมืองต้องมีหน่วยงานย่อย ๆ เพื่อแยกอำนาจหน้าที่ที่สามารถแบ่งแยกตามสายบังคับบัญชา ยิ่งพรรคการเมืองมีหน่วยงานย่อย ๆ มากยิ่งขึ้นเท่าใด ความสามารถในการทำกิจการต่าง ๆ ก็จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นและจะมีการเชื่อมโยงไปมาระหว่างหน่วยงานในองค์กร

3. ความอิสระ (Autonomous) พรรคการเมืองจะต้องมีความสามารถในการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพโดยปราศจากการครอบงำจากสถาบันทางการเมืองหรือแหล่งอำนาจอื่น ๆ ซึ่ง “อำนาจ” ในที่นี้อาจหมายถึงแหล่งอำนาจที่มาจากภายนอกหรือภายในตัวพรรคการเมืองเองด้วย

4. ความเป็นเอกภาพ (Coherence) บุคลากรและสมาชิกภายในพรรคการเมืองจะต้องมีความเห็นพ้องกันในกฎเกณฑ์ และมีความสำนึกร่วมกันภายในองค์กร ทั้งต้องมีส่วนร่วมตามกฎหมายและกติกาขององค์กร

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประจักษ์ ก้องกีรติ และวีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร (2561: 7-35) ที่ได้ศึกษา เรื่อง “ระบอบประยุทธ์ การสร้างรัฐประหารและทุนนิยมแบบช่วงชั้น” พบว่า หลังจากการทำรัฐประหาร โดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2557 แล้ว กองทัพได้เข้ามาควบคุมสถานการณ์ทางการเมืองเพื่อปกป้องอำนาจและผลประโยชน์ของตนเอง เนื่องจากมี 3 ปัจจัยที่อาจจะทำลายเสถียรภาพโครงสร้างทางการเมืองของไทยได้ ปัจจัยแรก คือ กระบวนการอันสืบเนื่องจากการสืบสันตติวงศ์ซึ่งอาจมีผลกระทบต่ออำนาจของกลุ่มชนชั้นนำ ปัจจัยที่สอง คือ พรรคการเมืองที่มีความเข้มแข็งได้รับคะแนนเสียงจากมวลชนในชนบทและแรงงานในเมือง ปัจจัยที่สาม คือ การกำเนิดของการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีรากฐานจากผลประโยชน์ด้านการเมืองและอุดมการณ์ “ระบอบประยุทธ์” ใช้วิธีการทางการเมืองต่างจากคณะรัฐประหารในอดีตโดยการแบ่งอำนาจของตนเองในภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่วิธีการอิงการแบ่งสรรอำนาจอย่างรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และรัฐบาลของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ โดยระบอบประยุทธ์พยายามที่จะสร้างให้คณะรัฐมนตรี รัฐสภา รวมไปถึงรัฐวิสาหกิจเป็นภาคขยายของกองทัพ ทั้งยังได้ออกแบบรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เพื่อให้อำนาจของกองทัพและชนชั้นนำกลายเป็นสถาบันที่มีอำนาจทางการเมืองอย่างเป็นทางการโดยการลดทอนอำนาจของฝ่ายเลือกตั้ง ทั้งนี้ระบอบประยุทธ์เน้นการเป็นหุ้นส่วนกับบรรษัทธุรกิจหลายภาคส่วนทั้งสัญชาติไทยและสัญชาติจีน เพื่อก่อตั้งแผนนโยบายประชารัฐที่เอื้อประโยชน์แก่บริษัทยักษ์ใหญ่ มุ่งเปิดตลาดการค้าเสรีมากกว่ามุ่งสนับสนุนให้บริษัทขนาดเล็กในท้องถิ่นได้เกิดและเติบโต

ในขณะทำงานของ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ (2561: 61-71) เรื่อง “เผด็จการวิทยา” พบว่า เผด็จการสมัยใหม่ (Modern authoritarianism) ได้เปลี่ยนไปตามบริบททางสังคมที่เกิดขึ้น ปัจจุบันเผด็จการสมัยใหม่ไม่ได้

คำนึงถึงการเป็นผู้นำที่เด็ดเดี่ยวและมีอุดมการณ์ที่เหนียวแน่นเพื่อเข้ามาปกป้องการทำงานที่ล้มเหลวของรัฐบาลพลเรือน แต่เผด็จการสมัยใหม่ได้เรียนรู้ตามกระแสของโลกยุคโลกาภิวัตน์และสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้นานาชาติได้อย่างทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน และสหพันธรัฐรัสเซีย ซึ่งการเปลี่ยนผ่านของรัฐสังคมนิยมทั้งสองประเทศนี้มีทิศทางที่แตกต่างกัน แต่เงื่อนไขสำคัญของเผด็จการทั้งสองประเทศนี้คือ “ยุทธศาสตร์และยุทธวิธี” ของการปกครองแบบเผด็จการซึ่งมีความสำคัญมากกว่าตัวผู้นำ อุดมการณ์ และระบบเศรษฐกิจเหมือนในอดีต จากเดิมรูปแบบเผด็จการในอดีตเน้นการผูกขาดอำนาจในตัวผู้ปกครองเพียงคนเดียวหรือกลุ่มนายทหารโดยใช้กฎหมายที่เข้มงวดและปกครองด้วยความเด็ดขาด เผด็จการสมัยใหม่ได้เข้าทำการแทรกแซงการทำงานของสื่อ เผด็จการสมัยใหม่ไม่ได้ใช้กำลังและอาวุธในการเข้าควบคุมความสงบด้วยความรุนแรง แต่ใช้กฎหมายของระบบเผด็จการเป็นเครื่องมือ เช่น การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการกดขี่และบังคับทางการเมือง (legalized political repression) ซึ่งเกิดขึ้นได้จากตัวกฎหมายที่ถูกตีความ การออกกฎหมายต่าง ๆ หรือการที่สถาบันตุลาการได้สยบยอมต่ออำนาจของเผด็จการ

งานของชัยวัฒน์ สารสมบัติ (2528: 193-199) เรื่อง “ทหารกับพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง (2500-2526)” พบว่า พรรคการเมืองทหารมีลักษณะที่สำคัญคือ การรวบรวมข้าราชการประจำและกลุ่มนายทหารที่มีอำนาจทางการเมืองเข้ามาสังกัดพรรคการเมือง เป็นพรรคการเมืองที่ดำเนินการไปเพื่อผลประโยชน์ในการรักษาสถานภาพทางการเมืองของผู้นำทหารในช่วงที่ประเทศกำลังเข้าสู่ช่วงความเป็นประชาธิปไตย นอกจากนี้พรรคการเมืองทหารได้รับการสนับสนุนจากกองทัพที่มีความเป็นเอกภาพและส่งเสริมให้กลุ่มทหารที่สังกัดพรรคการเมืองทหารมีเพียงกลุ่มเดียว โดยส่วนใหญ่ผู้นำทางการเมืองในขณะนั้นมักจะเป็นผู้ที่เป็สายบังคับบัญชาอยู่ในกองทัพและต้องใช้กำลังจากกองทัพเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม พรรคการเมืองเป็นเพียงกลไกทางการเมืองที่ทหารใช้ในรัฐสภาเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ถึงแม้ว่าประเทศจะมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศและมีการเลือกตั้งผ่านระบบพรรคการเมือง แต่ถ้าช่วงใดมีพรรคการเมืองของทหาร การบริหารราชการแผ่นดินก็จะมีลักษณะที่เหมือนเดิม เพียงแต่จะต้องมีพรรคการเมืองในรัฐสภาเพื่อสร้างความชอบธรรมและความถูกต้องตามกฎหมายให้กับรัฐบาลทหาร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์โดยการทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องจากสื่อต่าง ๆ เช่น บทสัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ เว็บไซต์ ฯลฯ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ พรรคทหารในการเมืองไทย ดังนี้

ตารางแสดงรายชื่อพรรคทหารในการเมืองไทย

รายชื่อ	วันก่อตั้ง	วันยุบพรรค	ระยะเวลา
พรรคเสรีนิยมคึกคึก	29 กันยายน พ.ศ.2498	21 ธันวาคม พ.ศ.2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รัฐประหาร	2 ปี 3 เดือน
พรรคชาติสังคมนิยม	21 ธันวาคม พ.ศ.2500	20 ตุลาคม พ.ศ.2501	10 เดือน
พรรคสหประชาไทย	24 ตุลาคม พ.ศ.2511	19 พฤศจิกายน พ.ศ.2514	3 ปี 26 วัน
พรรคสามัคคีธรรม	3 มกราคม พ.ศ.2535	เดือนสิงหาคม พ.ศ.2535 พลเอก สุจินดา คราประยูร ลาออก	7 เดือน
พรรคพลังประชารัฐ	2 มีนาคม พ.ศ.2561	ปัจจุบัน	5 ปี 2 เดือน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ พรรคทหาร จำนวน 3 พรรค ประกอบด้วย พรรคเสรีนิยมคึกคึก พรรคสามัคคีธรรม และพรรคพลังประชารัฐ เกณฑ์สำคัญในการคัดเลือก ได้แก่ ความเข้มแข็งของพรรค ช่วงระยะเวลาการดำรงอยู่ของพรรค ตั้งแต่เริ่มการก่อตั้งจนถึงเวลาการล่มสลาย และจำนวนข้อมูลทฤษฎีภูมิที่สามารถนำมาใช้เป็นแหล่งอ้างอิงได้

ขอบเขตงานวิจัย

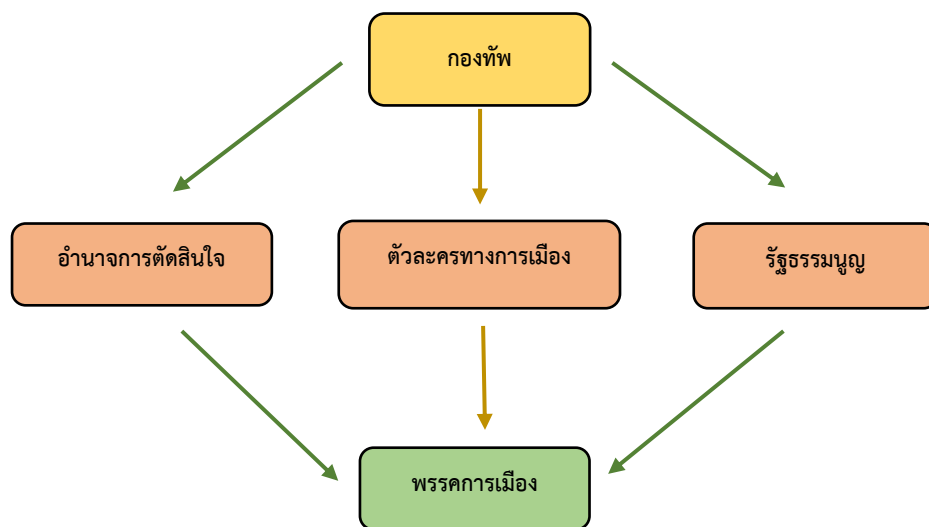
ผู้วิจัยศึกษาถึงปัจจัยการก่อตัว ปัจจัยความสำเร็จและการล่มสลายของพรรคทหารในอดีตจนนำไปสู่แนวโน้มการก่อตั้งพรรคพลังประชารัฐ เพื่อนำไปสู่การสนับสนุน พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เข้ามารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในสมัยที่ 2 ภายหลังมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไปเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2562 ด้วยการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองผ่านกลไกของสถาบันทางการเมือง

สมมติฐาน

1. พรรคการเมืองภายใต้การครอบงำของกองทัพทั้ง 3 พรรค จัดตั้งขึ้นโดยกองทัพเนื่องจากพรรคใช้รูปแบบพรรคการเมืองที่อยู่ภายใต้การนำของคณะบุคคล คือ กองทัพโดยการครอบงำของกองทัพผ่านตัวละครที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่นและผู้มีชื่อเสียงทางการเมืองโดยการปรับตัวของพรรคเป็นไปตามสภาพแวดล้อมและปัจจัยทางการเมืองภายนอก ได้แก่ เมื่อเกิดการต่อรองของกลุ่มภายในพรรคการเมืองจะจบลงด้วยการตัดสินใจของกองทัพซึ่งเป็นการตัดสินใจของนายกรัฐมนตรีทำให้ขาดเสถียรภาพและขาดความปรองดองภายในพรรคแทนที่จะวางรากฐานความเป็นประชาธิปไตยภายใต้การนำของคณะกรรมการบริหารพรรค
2. ชัยชนะในการเลือกตั้งของพรรคภายใต้การครอบงำของกองทัพ รัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ ที่ออกโดยคณะรัฐประหารมีความสำคัญต่อพรรค เพื่อให้เป็นรากฐานสำคัญต่อการเข้ามาสืบทอดอำนาจทางการเมืองของกองทัพ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถตอบคำถามหลักของการวิจัยว่า ในอดีตที่ผ่านมา กองทัพมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมในการจัดตั้งพรรคการเมือง โดยนำพรรคการเมืองทั้ง 3 พรรค ซึ่งประกอบด้วย พรรคเสรีมนังคศิลา พรรคสามัคคีธรรม และพรรคพลังประชารัฐ โดยการนำมาเปรียบเทียบกับกันเพื่อหาคำตอบว่า พรรคทหารในแต่ละยุคประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ดังข้อสรุปตามภาพการบริหารงานของพรรคทหาร

ภาพแสดงการบริหารงานของพรรคทหาร

1. พรรคเสรีมนังคศิลา

บทวิเคราะห์ความสำเร็จในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาของกองทัพเพื่อสืบทอดอำนาจของ พรรคเสรีมนังคศิลา โดยผู้วิจัยนำทฤษฎีสถาบันทางการเมืองของ Huntington มาวิเคราะห์ ได้ข้อสรุปดังนี้

1.1 ความสามารถในการปรับตัว ในส่วนของพรรคเสรีมนังคศิลา กองทัพได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบยุทธวิธีโดยการปรับตัวให้เข้ากับบริบททางการเมืองหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยพยายามที่จะสร้างภาพลักษณ์ให้กองทัพมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นโดยการจัดตั้งพรรคเสรีมนังคศิลาเพื่อเป็นองค์กรทางการเมืองในการสนับสนุน จอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้กลับคืนสู่อำนาจทางการเมืองอีกครั้ง โดยใช้ยุทธวิธีต่าง ๆ เพื่อให้มีเสียงข้างมากในการจัดตั้งรัฐบาล เช่น จอมพลเผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจทำการจัดเลี้ยงพวก “ผู้กว้างขวาง” หรือพวกอันธพาล รวมถึงนายตำรวจผู้ใหญ่ให้ช่วยเหลือพรรคเสรีมนังคศิลาที่มี จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นหัวหน้าพรรค ในการเลือกตั้งมีการตรวจสอบพบบัตรเลือกตั้งที่พิมพ์จากโรงงานโดยมีเครื่องหมายกากบาทกากบาทบัตรเลือกตั้งไว้เรียบร้อยแล้ว หรือที่เรียกว่า “ไฟฟ้า” เป็นจำนวนมาก และมีการใช้กลุ่มบุคคลเวียนลงคะแนนให้พรรคเสรีมนังคศิลาหลายรอบ เรียกว่า “พลร่ม” โดยใช้ทหารหมุนเวียนไปลงคะแนนคนละหลายครั้ง จนเกิดศัพท์ใหม่ทางการเมืองเรียกว่า “เวียนเทียน” ซึ่งเกิดในพื้นที่ห่างไกลจาก

ชุมชนหรือเป็นเขตเลือกตั้งที่มีกลุ่มผู้ใช้สิทธิ์จำกัด จึงเป็นเหตุให้การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500 เป็นการเลือกตั้งที่สกปรกที่สุดในประเทศไทย

1.2 ความสลับซับซ้อน ในส่วนของความสลับซับซ้อน พรรคเสรีมนังคศิลาเป็นพรรคการเมืองที่ใช้รูปแบบของอำนาจรัฐเข้ามาเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อสร้างฐานอำนาจให้กับกองทัพ โดยการทำรัฐประหารตนเองทางวิทยุ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2494 กองทัพได้ทำการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2492 และนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495 มาประกาศใช้ในราชอาณาจักรไทย ส่งผลให้รัฐสภามีผู้แทนราษฎร 2 ประเภท ได้แก่ สมาชิกประเภทที่ 1 มาจากการเลือกตั้งโดยราษฎร และสมาชิกประเภทที่ 2 มาจากการแต่งตั้งของคณะรัฐประหารเพื่อทำหน้าที่รัฐสภาชั่วคราวเพราะเป็นสภาที่ประกอบไปด้วย ทหารบก ทหารเรือ และตำรวจ นอกจากนี้กองทัพยังได้จัดตั้งคณะกรรมการนิติบัญญัติ (สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, 2553) ซึ่งประกอบไปด้วย สมาชิกประเภทที่ 1 และสมาชิกประเภทที่ 2 โดยคณะกรรมการนิติบัญญัติทำหน้าที่กลั่นกรองการตรากฎหมายของฝ่ายกองทัพ โดยพระราชบัญญัติที่สำคัญในการผลักดันของกลุ่มนี้ คือ พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2498 ซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญในการสร้างพรรคการเมืองให้กับฝ่ายกองทัพในการจัดตั้งพรรคเสรีมนังคศิลาซึ่งเป็นองค์กรทางการเมืองที่สร้างฐานอำนาจของกองทัพในการลงสมัครรับเลือกตั้งภายใต้การบริหารประเทศของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

1.3 ความอิสระ พรรคเสรีมนังคศิลาไม่มีความเป็นอิสระเนื่องจากศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองภายในพรรคอยู่ที่จอมพลเผ่า ศรียานนท์ ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการพรรค ถึงแม้จะมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค แต่อำนาจการตัดสินใจทั้งหมดไม่ได้อยู่ที่หัวหน้าพรรค

1.4 ความเป็นเอกภาพ พรรคเสรีมนังคศิลาไม่มีความเป็นเอกภาพ ถึงแม้ว่าพรรคเสรีมนังคศิลาจะเป็นการรวมตัวกันของฝ่ายกองทัพ โดยมีฝ่ายชอยราชครู นำโดยจอมพลเผ่า ศรียานนท์ เป็นผู้นำของฝ่ายตำรวจและมีกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้นำของฝ่ายกองทัพ โดยอำนาจการบริหารพรรคเสรีมนังคศิลา และอำนาจในการหาทุนเพื่อนำมาสนับสนุนพรรคเสรีมนังคศิลาอยู่ภายใต้การนำของจอมพลเผ่า ศรียานนท์ แต่เพียงผู้เดียว ทั้งนี้ระหว่างที่ทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มชอยราชครูและกลุ่มสี่เสาเทเวศร์มักเกิดปัญหาความขัดแย้งกันตลอดเวลา เป็นเหตุให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในฐานะรองหัวหน้าพรรคและแกนนำกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ ร่วมกันยื่นข้อเสนอให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม เปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐมนตรีโดยนำ ส.ส.ประเภทที่ 1 เข้ามาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และถอนรายชื่อรัฐมนตรีที่มาจากคณะรัฐประหารออกจากคณะรัฐมนตรีชุดเก่าคือ จอมพลเผ่า ศรียานนท์ จากเหตุการณ์ความขัดแย้งภายในรัฐบาลส่งผลให้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงสำคัญในรัฐบาล เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น พร้อมทั้งนายทหารจำนวน 46 คน รวมทั้งสมาชิกประเภทที่ 2 จำนวน 91 คน (สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, 2553) ได้ยื่นใบลาออกจากสมาชิก

พรรคเสริม nang คีลาและไปจัดตั้งพรรคสหภูมิเพื่อเป็นคู่แข่งทางการเมืองในรัฐสภา เป็นเหตุให้รัฐบาลภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ขาดเสถียรภาพในการบริหารประเทศ

ดังนั้นพรรคเสริม nang คีลาจึงเป็นพรรคที่ล้มเหลวในการจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อสืบทอดอำนาจของกองทัพ โดยพบว่า พรรคเสริม nang คีลานั้นการใช้ตัวละครทางการเมืองที่เป็นกลุ่มคณะบุคคลที่อยู่ในกองทัพ เข้ามามีบทบาทภายในพรรค ได้แก่ คณะกรรมการบริหารพรรคมาจากกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มนายทหารฝ่ายกองทัพบก และกลุ่มชอยราชครู เป็นการรวมตัวของกลุ่มนายตำรวจ นำโดยจอมพลเผ่า ศรียานนท์ โดยผลของการศึกษาพบว่า การก่อตั้งพรรคเสริม nang คีลา จอมพลเผ่า ศรียานนท์ เป็นศูนย์กลางทางอำนาจสำคัญทางการเมืองภายในพรรคโดยการรวบรวมบุคคลที่มีอำนาจทางทหารเข้ามารวมตัวกันเพื่อจัดตั้งพรรคการเมืองโดยในแต่ละกลุ่มมีผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดตั้งรัฐบาลเพื่อนำจอมพล ป. พิบูลสงคราม มาเป็นตัวละครหลักทางการเมือง เพื่อสืบทอดอำนาจของกองทัพโดยอำนาจในการตัดสินใจภายในพรรคส่วนใหญ่ขึ้นตรงกับจอมพลเผ่า ศรียานนท์ ทั้งในแง่การบริหารงานภายในพรรคและการหาเงินสนับสนุนพรรคเสริม nang คีลา ในขณะนั้นเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจและการดำเนินกิจการภายในพรรคเบ็ดเสร็จเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว ดังจะพบว่าจอมพลเผ่า ศรียานนท์ ได้สร้างสัมพันธไมตรีร่วมกับกองทัพสหรัฐอเมริกาเพื่อสร้างความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจและการปราบปรามคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย โดยกองทัพสหรัฐอเมริกายังได้สนับสนุนเงินให้กับกองทัพไทย เพื่อใช้ในการทหารและตำรวจในการซื้อยุทโธปกรณ์เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยการทางช่วยเหลือทางทหารและขยายปฏิบัติการกองกำลังกึ่งทหาร (paramilitary) เพื่อให้ประเทศไทยเป็นป้อมปราการทางทหาร เน้นความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจระยะยาวที่มุ่งทางภาคอีสานเพื่อลดทอนการต่อต้านสหรัฐรวมไปถึงการนำเงินจาก Sea Supply Corporation เป็นจำนวน 4,000 ล้านบาท (สุราชัย ยิ้มประเสริฐ, 2553) เพื่อซื้อเสียงและหาฐานสนับสนุนพรรคการเมือง ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการสืบทอดอำนาจในครั้งนี้ ด้วยเหตุที่การรวมตัวของสมาชิกพรรคเสริม nang คีลาเป็นการรวมตัวของฝ่ายที่สนับสนุนกองทัพ แต่เนื่องจากเกิดความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์กันระหว่างสองกลุ่มนี้ คือ กลุ่มสี่เสาเทเวศร์ และกลุ่มชอยราชครู ผู้วิจัยจึงพิจารณาว่าปัจจัยนี้เป็นเหตุผลสำคัญในการทำให้พรรคเสริม nang คีลาล่มสลาย ด้วยความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมืองภายในพรรคด้วยการทำสงครามข่าวจากหนังสือพิมพ์ โดยหนังสือพิมพ์ฝ่ายจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประกอบไปด้วยหนังสือพิมพ์สารเสรี หนังสือพิมพ์ไทย โดยหนังสือพิมพ์ไทยได้โจมตีฝ่ายจอมพลเผ่า ศรียานนท์ ว่า “มีส่วนพัวพันในเรื่องของการค้าขายฝิ่นเถื่อนและการใช้อิทธิพลมีดสังหารนักการเมือง ” นอกจากนี้หนังสือที่เป็นฝ่ายสนับสนุนจอมพลเผ่า ศรียานนท์ ได้โจมตีฝ่ายจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ว่ามีผลประโยชน์ทางธุรกิจมหาศาล โดยเฉพาะได้รับผลประโยชน์จากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (สุราชัย ยิ้มประเสริฐ, 2553) ส่งผลให้นำไปสู่การลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงสำคัญ ๆ ในรัฐบาลหลายกระทรวง พร้อมนายทหารจำนวน 46 คน รวมทั้งสมาชิกประเภทที่ 2 จำนวน 91 คน ได้ยื่นใบลาออกจากสมาชิกพรรคเสริม nang คีลาและ เป็นผลให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้ทำการยึดอำนาจการปกครองรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม และประกาศ

ยกเลิกพระราชบัญญัติพรการเมือง พ.ศ.2498 ทำให้พรรคเสริมนั่งคิลาสิ้นสุดบทบาทของพรรคการเมืองที่ครอบงำโดยกองทัพ

นอกจากนี้ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างรัฐบาลกับสถาบันพระมหากษัตริย์ในด้านการบริหารงานราชแผ่นดิน ต้นเหตุความขัดแย้งเกิดจากการที่คณะรัฐประหาร 2494 ได้ทำการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2492 ซึ่งผู้วิจัยมองว่ากองทัพได้เข้ามาลดทอนพระราชอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเนื้อหาในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ถวายพระราชอำนาจให้สถาบันพระมหากษัตริย์เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองผ่านการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมด การแต่งตั้งองคมนตรี รวมถึงบทบาทการเมืองของผู้สำเร็จราชการโดยส่งผลให้การทำงานของรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นไปด้วยความยากลำบาก เช่น กรณีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคัดค้านและชะลอการลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้พระราชบัญญัติที่มุ่งปฏิรูปที่ดินของรัฐบาลโดยถูกคัดค้านจากสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังนั้นการปกครองของประเทศไทยในขณะนั้นเป็นยุคที่ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองเป็นอย่างมากและสถาบันพระมหากษัตริย์ในขณะนั้นก็ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของทหาร จากเหตุการณ์ดังกล่าวสถาบันพระมหากษัตริย์ได้สร้างสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาเพื่อแสวงหาการสนับสนุนทางการเมือง โดยสหรัฐอเมริกาได้ผลักดันให้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นแกนกลางในการดำเนินการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายต่างประเทศในระหว่างสหรัฐอเมริกากับรัฐบาลไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถาบันพระมหากษัตริย์มีท่าทีในการคัดค้านการทำงานของรัฐบาลอยู่ตลอดเวลา (ณัฐพล ใจจริง, 2563)

2. พรรคสามัคคีธรรม

บทวิเคราะห์ความสำเร็จในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาของกองทัพเพื่อสืบทอดอำนาจของพรรคสามัคคีธรรม โดยผู้วิจัยนำทฤษฎีสถาบันทางการเมืองของ Huntington มาวิเคราะห์ ได้ข้อสรุปดังนี้

2.1 ความสามารถในการปรับตัวของพรรคสามัคคีธรรม ในส่วนนี้กองทัพพยายามที่จะสร้างภาพลักษณ์พรรคสามัคคีธรรมเป็นพรรคพลเรือน โดยมี นายณรงค์ วงศ์วรรณ เข้าดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคและกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางการเมืองไทย ทั้งเคยดำรงตำแหน่งสำคัญทั้งในรัฐบาลพลเรือนและรัฐบาลทหาร กองทัพใช้ยุทธวิธี “ดูด” นักการเมืองท้องถิ่นจากภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคอีสานของประเทศไทยเพื่อเข้ามาสังกัดพรรคสามัคคีธรรม ด้วยเชื่อว่าอดีตนักการเมืองท้องถิ่นเหล่านั้นจะเป็นฐานเสียงสำคัญในการสู้ศึกเลือกตั้งในครั้งนั้น อันประกอบไปด้วย กลุ่มอดีต ส.ส จากพรรคต่าง ๆ เช่น พรรคชาติไทย พรรคเอกภาพ พรรคราษฎร พรรคประชาชน พรรคกิจสังคม พรรคความหวังใหม่ พรรคปวงชนชาวไทย พรรครวมไทย เป็นต้น (ศุภชัย แสนยุติธรรม, 2537) และเชื่อว่าอดีตนักการเมืองท้องถิ่นเหล่านั้นเป็นตัวละครทางการเมืองที่สร้างภาพลักษณ์ให้เห็นว่าพรรคสามัคคีธรรมปราศจากการครอบงำของกองทัพ มีการยื่นผลประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งด้านการเงินและการช่วยเหลือด้านคดีความเพื่อให้อดีตนักการเมืองจากพรรคต่าง ๆ เข้ามาสังกัดพรรคสามัคคีธรรม

2.2 ความสลับซับซ้อน พรรคสามัคคีธรรมเป็นพรรคการเมืองที่ใช้รูปแบบของอำนาจรัฐเข้ามาเป็นเครื่องมือในการทำลายคู่แข่งทางการเมืองและเพื่อสร้างฐานอำนาจให้กับกองทัพโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) นำโดยพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน (คตส.) ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาโดยคณะรัฐประหารทำหน้าที่ในการพิจารณารายชื่ออดีตรัฐมนตรีในรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จำนวน 22 คน เพื่อตรวจสอบและอายัดทรัพย์สินชั่วคราว ซึ่งในที่สุดคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ได้สรุปสำนวนสอบสวนและนำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมใหญ่เพื่อลงมติยึดทรัพย์สินจำนวน 10 คน เป็นนักการเมืองจำนวน 9 คน ได้แก่ นายวัฒนา อัศวเหม รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นายเสนาะ เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย นายบรรหาร ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นต้น และเป็นนักธุรกิจ จำนวน 1 คน ซึ่งภายหลังการรัฐบาลพลเอกสุจินดา คราประยูร จัดตั้งคณะรัฐมนตรีที่มีรายชื่ออดีตนักการเมืองที่เคยถูกกล่าวหาว่าได้ทำการทุจริตคอร์รัปชันนั้น สะท้อนให้เห็นว่าการที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ใช้อำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินในการยึดทรัพย์สินนักการเมืองที่กล่าวมานั้นเพื่อเป็นการต่อรองทางการเมืองเพื่อให้สนับสนุน พลเอกสุจินดา คราประยูร เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเป็นการสร้างพันธมิตรทางการเมืองเพื่อให้เกิดการปรองดองทางการเมืองระหว่างอำนาจเก่ากับกองทัพ (วาสนา นาน่วม, 2555) นอกจากนี้ยังมีการแต่งตั้งวุฒิสมาชิกจากสายทหาร โดยในรัฐธรรมนูญกำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจในการเลือกนายกรัฐมนตรีซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากองทัพพยายามที่จะสืบทอดอำนาจซึ่งเป็นเผด็จการรัฐสภา นอกจากนี้ยังได้พยายามใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 เป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจให้กับกองทัพ โดยในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เปิดโอกาสให้คนที่ไม่ได้เป็น ส.ส. เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และใช้อำนาจของ ส.ว. ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมที่จะนำพลเอกสุจินดา คราประยูร เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและผูกขาดอำนาจการบริหารประเทศ

2.3 ความอิสระของพรรคสามัคคีธรรม พรรคการเมืองพรรคนี้ไม่ได้มีความเป็นอิสระเนื่องจากถูกครอบงำด้วยกองทัพ ถึงแม้ว่าจะได้นักการเมืองเข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรค แต่ในการบริหารงานต่าง ๆ ของพรรคไม่ได้ขึ้นอยู่กับหัวหน้าพรรค

2.4 ความเป็นเอกภาพ พรรคสามัคคีธรรมไม่มีความเป็นเอกภาพเนื่องจากมีปัญหาความแตกแยกและไร้เสถียรภาพทางการเมือง ดังพบได้ว่าในการจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีของรัฐบาลที่มาจากหลายพรรคนั้น ได้มอบตำแหน่งรัฐมนตรีให้กับกลุ่มนายทุนของพรรค กลุ่มภาคเหนือมีนายณรงค์ วงศ์วรรณ และนายบุญเท่งทองสวัสดิ์ ซึ่งมี ส.ส. จำนวน 29 คน แต่ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีมากถึง 6 คน ในขณะที่กลุ่มสนับสนุนของ ส.ส. ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งได้รับเสียง ส.ส. จำนวน 20 คน กลับได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีเพียงแค่ 2 ที่นั่งในคณะรัฐมนตรี คือ นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ และนายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ อันสะท้อนให้เห็นว่าการวางตำแหน่งรัฐมนตรีของรัฐบาลนั้นมุ่งเน้นที่จะให้อำนาจทางการเมืองส่วนใหญ่แก่กลุ่มนายทุนที่สนับสนุนทางการเงินให้กับพรรคเท่านั้น (สุภชัย แสนยุคธรรม, 2537)

ดังนั้นกล่าวได้ว่า พรรคสามัคคีธรรมได้รับความล้มเหลวในการสืบทอดอำนาจกองทัพ พรรคสามัคคีธรรมเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นมาจากคนใกล้ชิดคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (รสช.) มี นาวาอากาศตรี ฐิติ นาครทรรพ ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ พลอากาศเอกเกษร โจนินิล ประธานงานให้กับ นายณรงค์ วงศ์วรรณ นักการเมืองที่มีชื่อเสียงและเป็นผู้มีอิทธิพลทางภาคเหนือเข้ามารับตำแหน่งหัวหน้าพรรค นายณรงค์ วงศ์วรรณ เป็นตัวละครทางการเมืองที่กองทัพพยายามที่จะนำมาใช้ในการผสมผสานผลประโยชน์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับกลุ่มกองทัพเข้ามารวมตัวกันภายในพรรคสามัคคีธรรม โดยนายณรงค์ วงศ์วรรณ เป็นผู้ชักนำให้นักการเมืองในพรรคต่าง ๆ เข้ามาสังกัดภายในพรรค ซึ่งผู้วิจัยมองว่าการบริหารงานในพรรคนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของกองทัพโดยใช้วิธีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน (คตส.) ขึ้นมาตรวจสอบรายได้ของรัฐมนตรีในรัฐบาล จึงทำให้กองทัพสามารถมีอำนาจในการต่อรองกับนักการเมืองที่อยู่ในพรรค ปัจจัยที่ส่งผลให้พรรคสามัคคีธรรมได้รับความล้มเหลวนั้นเกิดจากที่การตัดสินใจของการบริหารพรรคขึ้นอยู่กับกองทัพ ดังจะพบว่า ถึงแม้ว่า นายณรงค์ วงศ์วรรณ จะได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคและเป็นผู้ที่ถูกเสนอชื่อเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง แต่กระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกากลับปฏิเสธที่จะออกวีซ่าให้กับ นายณรงค์ วงศ์วรรณ เนื่องจากสงสัยว่ามีการพัวพันกับขบวนการค้ายาเสพติดซึ่งส่งผลให้หลุดจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (เนชั่น, 2563) นอกจากนี้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2534 ไม่ได้กำหนดให้นายกรัฐมนตรีมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงเป็นช่องทางที่ให้ประธานสภาในขณะนั้น คือ พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ เสนอชื่อ พลเอกสุจินดา คราประยูร เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยประชาชนมองว่าพลเอกสุจินดา คราประยูร ต้องการที่จะสืบทอดอำนาจให้กับกองทัพโดยมีวลีเด็ดว่า “เสียสละเพื่อชาติ” ภายใต้การทำงานของพรรคสามัคคีธรรม ก็ยังคงเกิดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์เรื่องตำแหน่งรัฐมนตรี ซึ่งผู้วิจัยมองว่าประเด็นนี้เป็นปัจจัยภายในที่ส่งผลให้เกิดการแตกสลายของมุ้งการเมืองภายในพรรค และปัจจัยภายนอกคือ การที่ประชาชนลุกฮือขึ้นมาประท้วงรัฐบาลของพลเอกสุจินดา คราประยูร เกิดการปราบปรามประชาชนจากรัฐบาลจนนำไปสู่การสลายการชุมนุมในที่สุด เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมากส่งผลให้พลเอกสุจินดา คราประยูร ต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยรัฐบาลชุดนี้มีอำนาจในการบริหารประเทศเพียง 48 วันเท่านั้น ซึ่งเป็นรัฐบาลที่มีระยะเวลาที่น้อยที่สุดในประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทยที่จัดตั้งเพื่อสนับสนุนกองทัพ

3. พรรคพลังประชารัฐ

บทวิเคราะห์ความสำเร็จในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาของกองทัพเพื่อสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยผู้วิจัยนำทฤษฎีสถาบันทางการเมืองของ Huntington มาวิเคราะห์ในการปรับตัวของพรรคพลังประชารัฐ ได้ข้อสรุปดังนี้

3.1 ความสามารถในการปรับตัว ในส่วนของการปรับตัวของพรรคพลังประชารัฐ กองทัพได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบยุทธวิธีด้วยการปรับตัวให้เข้ากับบริบททางการเมืองไทยในปัจจุบัน พยายามที่จะสร้างภาพลักษณ์ให้ตนเองมีความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น โดยสมาชิกของพรรคมาจากการรวมตัวของบุคคล

ในรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) แกนนำหลักในการวางรากฐานของพรรคพลังประชารัฐ คือ นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เป็นอย่างดีบนเส้นการเมืองไทย ทั้งเคยดำรงตำแหน่งสำคัญทั้งในรัฐบาลพลเรือนและรัฐบาลทหาร โดยนายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ เป็นผู้ที่พาพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เดินทางพบนักการเมืองท้องถิ่นทั่วประเทศเพื่อนำฐานอำนาจของอดีตนักการเมืองเข้ามาเป็นฐานเสียงของพรรคพลังประชารัฐเพื่อสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง

กองทัพได้ใช้ยุทธวิธีพลังดูดในการสร้างฐานเสียงให้กับพรรคพลังประชารัฐโดยการยื่นผลประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งด้านการเงินและการช่วยเหลือด้านคดีความเพื่อให้อดีตนักการเมืองจากพรรคต่าง ๆ เข้ามาสังกัดพรรค โดยนำเสียงจาก ส.ส. แบบแบ่งเขต มาเป็นฐานอำนาจให้กับพรรคพลังประชารัฐในการทำงานในรัฐสภา ในระยะแรกพรรคพลังประชารัฐถูกออกแบบมาเพื่อเป็นพรรคการเมืองในรูปแบบผสมโดยสร้างภาพลักษณ์ให้เป็นพรรคการเมืองในรูปแบบเป็นพรรคพลเรือนที่เป็นพรรคการเมืองที่มีนักการเมืองจากหลายภูมิภาคเข้ามาเป็นคะแนนเสียงสนับสนุนฐานเสียงของพรรค มีกลุ่มสื่อยอดกุมารเป็นตัวละครทางการเมืองที่สำคัญ ได้แก่ นายอุตตม สาวนายน นายสนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์ นายสุวิทย์ เมษินทรีย์ และนายกอบศักดิ์ ภูตระกูล เพื่อสร้างภาพลักษณ์ว่าพรรคพลังประชารัฐปราศจากการครอบงำของทหาร

3.2 ความสลับซับซ้อน ในส่วนนี้กองทัพได้ออกแบบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับพรรคพลังประชารัฐด้วยระบบรัฐราชการ (Bureaucratic polity) ใช้กลไกของรัฐ เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการทำงานของพรรคพลังประชารัฐ มีกลุ่มแม่น้ำ 5 สาย ซึ่งประกอบด้วย สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) คณะรัฐมนตรี สภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ และ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นกำลังหลัก กองทัพได้ใช้กลุ่มแม่น้ำ 5 สาย จัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 เพื่อเป็นเครื่องมือทางการเมืองในการสนับสนุนให้กับกองทัพ เช่น การแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) จำนวน 250 คน เข้ามาเป็นเครื่องมือในการสืบทอดอำนาจทางการเมืองให้กับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง โดยการใช้เสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากพรรคพลังประชารัฐและพรรคร่วมรัฐบาล เสนอชื่อพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในสภา รวมกับเสียงของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 250 คน ซึ่งกองทัพก็สามารถที่จะจัดตั้งรัฐบาลเข้ามาบริหารประเทศอีกครั้ง นอกจากนี้หากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ กับพรรคพลังประชารัฐจะพบว่า พลเอกประวิตรมีบทบาททั้งในกองทัพและมีบทบาททางการเมืองร่วมกับพรรคพลังประชารัฐ โดยเข้ามาดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคพลังประชารัฐ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมองว่าสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ซึ่งเป็นกลุ่มพลังนายทหารของกองทัพที่มีความสำคัญต่อการสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่สำคัญ พรรคพลังประชารัฐยังได้ผลประโยชน์อื่น ๆ จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 อีกด้วย เช่น การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลือกตั้งจากเดิมให้มาเป็นระบบจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed member apportionment) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้การเลือกตั้งที่ผ่านมา (วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562) พรรคการเมืองขนาดกลางและพรรคการเมืองขนาดเล็กมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เนื่องจากรัฐบาลที่

ได้รับเสียงสนับสนุนจากระบบเลือกตั้งแบบระบบจัดสรรปันส่วนผสม ได้เสียงสนับสนุนจากพรรคขนาดเล็กเข้ามาร่วมจัดตั้งรัฐบาล ส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นกลับมามีบทบาททางการเมืองอีกครั้ง อันทำให้พรรคพลังประชาชนมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ พรรคพลังประชาชนยังได้รับการสนับสนุนจากองค์กรอิสระทางการเมือง เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นับว่าเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่สำคัญของกองทัพที่นำมาทำลายคู่แข่งทางการเมือง เช่น กรณีการยื่นยุบพรรคไทยรักษาชาติในการเสนอชื่อทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี เป็นแคนดิเดตนายกรัฐมนตรี และกรณีการถือหุ้นสื่อของนักการเมืองทั้งในฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน ซึ่งผลที่ออกมาศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยให้ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นผู้ได้รับการเสนอชื่อชิงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคู่กับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

ในด้านกลุ่มทุน พรรคประชาชนได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มนายทุนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการประชารัฐซึ่งเป็นโครงการที่รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มนายทุนในการผูกขาดทางการค้าร่วมกับรัฐบาล อีกทั้งพรรคพลังประชาชนยังเปิดโอกาสให้มีการจัดงานเลี้ยงโต๊ะจีนเพื่อระดมทุนจากกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นและผู้ทรงอิทธิพลทางการเมืองรวมถึงบริษัทขนาดใหญ่ เช่น กลุ่มบริษัทในเครือคิงเพาเวอร์ เครือปิโตรเลียม เครืออูปโภคบริโภคน้ำดื่ม อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ อุตสาหกรรมการผลิตน้ำตาล ฯลฯ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มนายทุนเหล่านี้เข้ามาสนับสนุนการทำงานของพรรคพลังประชาชน ส่งผลให้รัฐบาลที่มาจากพรรคพลังประชาชนสามารถออกกฎหมายและเอื้อผลประโยชน์ให้กับกลุ่มนายทุนในการผูกขาดสินค้าและควบคุมราคาสินค้าอุปโภคบริโภค ส่งผลให้กลไกตลาดสามารถปรับขึ้นลงตามนโยบายของรัฐบาล (ประจักษ์ ก้องกีรติ และวีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร, 2561)

3.4 ความเป็นเอกภาพ สมาชิกภายในพรรคได้เห็นพ้องต้องกันในการที่จะสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมภายในพรรคโดยมีศูนย์กลางการตัดสินใจอยู่ที่พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ และการเห็นด้วยกับการที่จะสนับสนุนให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เข้ารับดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในนามพรรคพลังประชาชน ดังจะพบว่า ตั้งแต่ที่รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เกิดปัญหาเรื่องการจัดสรรเก้าอี้รัฐมนตรีให้กับผู้การเมืองต่าง ๆ ก็สามารถที่จะจัดการผลประโยชน์ลงตัวได้ตามความต้องการของสมาชิกภายในรัฐบาล นอกจากนี้ถึงแม้ฝ่ายค้านจะเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจในการทำงานของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี แต่พรรคร่วมรัฐบาลยังคงรักษาความเป็นเอกภาพในการจัดการพรรคร่วมรัฐบาลและยังคงรักษาเสถียรภาพในการบริหารประเทศได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้รัฐบาลอยู่ครบวาระ 4 ปี นับเป็นพรรคทหารพรรคแรก que ประสบความสำเร็จในการสืบทอดอำนาจของกองทัพในประวัติศาสตร์การเมืองไทย

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุปสำคัญของงานวิจัยนี้ คือ พรรคทหารในการเมืองไทยแต่ละยุค มีการปรับตัวที่แตกต่างกันตามบริบททางการเมืองในแต่ละยุคสมัย ดังจะพบว่า ในช่วงแรก พรรคการเมืองที่ถูกครอบงำโดยกองทัพได้ใช้รูปแบบการจัดตั้งพรรคการเมืองโดยการใช้ผู้นำกองทัพและกลุ่มนายทหารเข้ามามีบทบาทต่อการควบคุมอำนาจทางการเมืองภายในพรรค ในปัจจุบันพรรคทหารได้ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทางการเมืองให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย การให้กลุ่มนายทุนหรือนักการเมืองท้องถิ่นเข้าร่วมดำเนินกิจการภายในพรรคการเมือง รวมไปถึงการออกแบบริฐธรรมนูญซึ่งเป็นกลไกหลักที่กองทัพสามารถที่จะเอื้อประโยชน์ให้กับพรรคการเมืองที่อยู่ภายใต้การครอบงำของกองทัพ โดยวิธีการต่าง ๆ การที่กองทัพพยายามเข้ามามีบทบาททางการเมืองแทนที่นักการเมือง ได้ส่งผลให้ระบอบประชาธิปไตยของการเมืองไทยยังอ่อนแอและไม่ได้พัฒนาไปตามสถานการณ์โลกที่ควรจะเป็น ทั้งยังทำให้ประชาชนหมดความเลื่อมใสในระบบกระบวนการยุติธรรมที่ถูกครอบงำโดยกองทัพอีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเจาะลึกเรื่อง รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทุน
กับพรรคทหารจากอดีตถึงปัจจุบัน

บรรณานุกรม

ณัฐพล ใจจริง. (2563). *ขุนศึก คักดินา และพญาอินทรี: การเมืองไทยภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา 2491-2500*. ฟาเดียวกัน.

เนชั่น. (2563). เปิดประวัติ “ณรงค์ วงศ์วรรณ” พ่อเลี้ยงเมืองแพร่ นักการเมืองคนดังของเมืองไทย”
<https://www.nationtv.tv/main/content/378795106>

ประจักษ์ ก้องกีรติ, และวิระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร. (2561). ระบอบประยุทธ์: การสร้างรัฐทหารและทุนนิยมแบบ
ช่วงสั้น. วารสารฟ้าเดียวกัน, 16(2), 7-35.

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2561). *เผด็จการวิทยา*. มติชน.

วาสนา นาน่วม. (2555). *บันทึกคำให้การสดจินดา คราประยูร กำเนิดและอวสาน* รสช. (พิมพ์ครั้งที่5). มติชน.

ศุภชัย แสนยุติธรรม. (2537). บทบาททางการเมืองของทหารไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดตั้งพรรค
สามัคคีธรรม (2533-2535) [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุธัช ยิ้มประเสริฐ. (2553). *แผนชิงชาติไทยว่าด้วยรัฐและการต่อต้านรัฐสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ครั้งที่สอง 2491-2500 (พิมพ์ครั้งที่3). 6 ตลาราลึก.*

Samuel P. Huntington. (1968). *Political order in changing societies*. Yale University Press.

การเลือกตั้งกับพระสงฆ์ไทย

สิทธิพร เขาอุ่น^{1*}

กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์²

สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์³

รับบทความ: 26 เมษายน 2566 แก้ไขบทความ: 28 เมษายน 2566 ตอรับบทความ: 30 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการเลือกตั้งกับพระสงฆ์ไทย โดยใช้การศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องถึงหลักปฏิบัติของพระสงฆ์และกฎหมายของบ้านเมืองที่กำกับวิถีปฏิบัติตามสิทธิที่พระสงฆ์พึงได้รับจากรัฐ รวมถึงการมีเสรีภาพในการเลือกวิถีชีวิตของตนเองทางการเมือง คำสั่งกรรมการมหาเถรสมาคมได้ออกระเบียบห้ามไว้ว่า มิให้ภิกษุสามเณรในคณะสงฆ์ไทยออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมืองแต่ในทางปฏิบัติแล้ว การเมืองนั้นเป็นเรื่องที่ทุกอาชีพต้องข้องเกี่ยวไม่ทางตรงหรือทางอ้อมทางใดทางหนึ่ง เพราะเป็นเรื่องของการใช้อำนาจจัดระเบียบสมาชิกในองค์กรของตน หรือการจัดสรรผลประโยชน์ขององค์กรให้เกิดความพึงพอใจด้วยดี เช่น การแต่งตั้ง การถอดถอนพระสังฆาธิการ เป็นต้น ถือเป็นการใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อสร้างความสงบสุขแก่คณะสงฆ์ และการเลือกตั้งนั้น นับเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานระดับปัจเจกที่พระสงฆ์ควรได้รับตามสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 บัญญัติว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง และปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเหมือนกัน แต่ในทางตรงกันข้าม การระงับสิทธิในการเลือกตั้งของพระสงฆ์ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งนั้น ถือว่าเป็นบทบัญญัติทางกฎหมายที่ขัดต่อหลักปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน เรื่อง สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งสภาวการณ์เหล่านี้มีปรากฏมาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ด้วยเหตุตามจารีตประเพณี ศาสนธรรม กฎหมาย และการบริหารคณะสงฆ์ไทย

คำสำคัญ: การเลือกตั้ง การเมือง พระสงฆ์ไทย

¹ ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาองค์กร มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

* อีเมล: sittiporn_ko@yahoo.com

² ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Elections and Thai Buddhist Monks

Sittiporn Kao-Un ^{1*}

Kanjira Wijitwatcharak ²

Supattra Santirungroj ³

Abstract

The purpose of this article is to study the election with Thai monks. The study is based on research papers related to the practices of monks and the laws of the country that govern the way of observance of the rights that monks should receive from the state. This includes the freedom to choose one's own political way of life. The order of the Mahathera Society Committee prohibits novice monks in the Thai clergy from making political moves. Politics is a matter in which all professions are involved, either directly or indirectly. Because it is a matter of exercising the power to organize members of their organization or allocating the benefits of the organization to the satisfaction of the organization, such as the appointment and removal of the Patriarch, etc., it is considered an exercise of political power to create peace for the clergy, and elections are fundamental individual rights that monks should enjoy according to the civil and political rights stipulated in the Constitution of the Kingdom of Thailand. 2017 Human Dignity Act The rights, freedoms and equality of individuals are protected, and the Thai people are equally protected by the Constitution. But on the contrary, the suspension of the right of monks to vote as persons prohibited from voting is a legal provision contrary to the Universal Declaration of Human Rights. Civil and political rights, these circumstances have appeared from the past to the present. For reasons of custom, theology, law, and administration of the Thai clergy.

Keywords: Elections, Politics, Thai Buddhist Monk

¹ Course Instructor, Ph.D. Program in Organization Development Administration, Chaopraya University

* Email: sittiporn_ko@yahoo.com

²⁻³ Course Instructor, Political Science, Mahamakut Buddhist University

บทนำ

การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งนั้นเป็นหน้าที่ขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคน ประกอบกับหลักสากลในการเลือกตั้งที่ให้ความสำคัญกับพลเมืองของรัฐ ดังนั้นการเลือกตั้งจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการแสดงเจตนาของประชาชนในการเลือกผู้แทนเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารประเทศภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2559: 30) และปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 21(1) ให้ความสำคัญถึงสิทธิและการเลือกตั้งไว้ว่า “เจตจำนงของประชาชนย่อมเป็นมูลฐานแห่งอำนาจรัฐบาลของผู้ปกครอง เจตจำนงดังกล่าวต้องแสดงออกโดยการเลือกตั้งอันสุจริต ซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งคราวตามกำหนดเวลา ด้วยการลงคะแนนเสียงอย่างทั่วถึง โดยถือหลักคนละหนึ่งเสียงเท่านั้น โดยกระทำเป็นความลับด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อที่จะประกันให้การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นไปโดยเสรี”

สิทธิทางการเมืองเป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิด เมื่อคนเกิดมามีสิทธินี้ติดตัวมาด้วย เป็นสิทธิที่ไม่สามารถถูกพรากไปหรือยกให้แก่กันได้ ไม่มีผู้ใดจะสามารถเอาสิทธิพลเมืองไปจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ แม้ว่าประเทศนั้นจะละเมิดสิทธิพลเมืองก็ตาม ประชาชนของประเทศนั้นก็ยังมียสิทธิพลเมืองอยู่ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเป็นหลักการย่อยของหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งหัวใจสำคัญของสิทธิทั้งสองส่วนนี้ คือจะต้องได้รับการเคารพ ปกป้อง และเติมเต็ม ทำให้เกิดขึ้นเพื่อที่จะให้บุคคลทุกคนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และพระสงฆ์นั้นเป็นสมาชิกของสังคมเช่นกัน เป็นพลเมืองแห่งรัฐ ย่อมมีสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เป็นสิทธิที่ไม่สามารถถูกพรากไปหรือนำไปยกให้แก่ผู้ใดได้ พระสงฆ์จึงควรเป็นผู้ทรงสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองตลอดชีวิต เพราะหลักการที่สำคัญของสิทธินี้ คือ การที่ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางเดียวกัน คือ ปฏิบัติภายใต้หลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 96(1) ได้บัญญัติลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ในกรณีของผู้เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช ซึ่งบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าวนี้ มิใช่เพื่งบัญญัติขึ้นมาในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้เท่านั้น ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการจำกัดสิทธิของบุคคลประเภทนี้ต่อเนื่องมายาวนานแล้วเช่นกัน บทบัญญัติที่เป็นการจำกัดสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเป็นครั้งแรกในพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างที่ใช้บทบัญญัติเฉพาะการในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 (กฎหมายการเลือกตั้ง พุทธศักราช 2475) มาตรา 4(5) ซึ่งกำหนดคุณสมบัติของผู้มาสิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนตำบลไว้ว่าผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะต้องไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช หลังจากนั้นรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ ก็ล้วนแต่มีบัญญัติในทางจำกัดสิทธิในทำนองเดียวกันนี้ทั้งสิ้น และเมื่อมีการจำกัดสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอันเป็นสิทธิทางการเมืองในขั้นพื้นฐานแล้วทำให้บุคคลเหล่านี้ย่อมถูกจำกัดสิทธิทางการเมืองอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (ประวิณ พันธุ์พิพัฒน์, 2559: 38)

พระสงฆ์ไทยตามข้อมูลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในปี 2563 ของประเทศ มีจำนวน 205,539 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563) และมีสถานะเป็นพลเมืองแห่งรัฐ ตามแนวนโยบาย

แห่งรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงมีสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป สิทธิดังกล่าวจะต้องได้รับการเคารพ ปกป้อง และทำให้เกิดขึ้น เพราะพระสงฆ์เป็นประชาชนในรัฐเช่นเดียวกัน ย่อมสามารถดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้แนวทางปฏิบัติ คือ มีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน ดังนั้น การควบคุมหรือการจำกัดสิทธิในการเลือกตั้งของพระสงฆ์ให้เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งนั้น ถือว่าเป็นบทบัญญัติทางกฎหมายที่ขัดต่อหลักปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน เรื่อง สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้เขียนจึงสนใจทำการศึกษาการเลือกตั้งกับพระสงฆ์ไทยว่ามีปัจจัยใดเป็นมูลเหตุให้พระสงฆ์ไม่มีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นการเลือกตั้ง

แนวคิดการเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง (Elections) เป็นกระบวนการทางประชาธิปไตยแบบทางอ้อม (indirect democracy) ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เลือกตัวแทนของตนเข้ามาดำรงตำแหน่งต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่จะหมายถึงตำแหน่งทางการเมือง และการเลือกตั้งเป็นกระบวนการสรรหาบุคคลผู้ปกครองกระบวนการหนึ่งในรัฐเสรีประชาธิปไตย การเลือกตั้งถือเป็นกระบวนการแต่งตั้งผู้ซึ่งจะเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรผู้แต่งตั้งแสดงเจตนาออกเสียงลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง คะแนนเสียงดังกล่าวจะได้รับการนับและนำมาคำนวณเพื่อให้ได้ผลว่าบุคคลใดจะเป็นผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การเลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่งในหลายวิธีการในการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองเคียงคู่ไปกับวิธีการอื่น ๆ เช่น การให้ประชาชนมาออกเสียงแสดงประชามติในการตัดสินใจทางการเมืองที่สำคัญ ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยต้องมีการเลือกตั้ง ในประเทศเผด็จการคอมมิวนิสต์ก็ยังมี การเลือกตั้ง แต่รูปแบบและวิธีการย่อมแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละประเทศ ในสังคมใดที่การยอมรับเสรีภาพของปัจเจกชน สังคมนั้นเป็นสังคมที่มีความเห็นที่แตกต่างกันได้และเป็นสังคมที่ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น การมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้ย่อมนำไปสู่การเลือกตั้งที่มีการแข่งขัน ซึ่งหมายความว่า มีการเลือกตั้งที่ผู้สมัครจากพรรคการเมืองหลายพรรคสามารถเสนอตัวให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งให้ใช้สิทธิเลือกตั้งผู้สมัครจากพรรคการเมืองหนึ่งพรรคการเมืองใดได้อย่างเสรีและด้วยความเสมอภาคกัน ระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นระบบที่ต้องมีการแข่งขันกันโดยถือตามคะแนนเสียงข้างมาก มิใช่ถือตามคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ดังเช่นในระบบคอมมิวนิสต์ ธรรมชาติของมนุษย์การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ ในวิถีชีวิตที่ได้มีการกล่าวว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Human is social animals) จึงเป็นคำกล่าวที่ไม่เกินความเป็นจริง เมื่อได้มีการอยู่ร่วมกัน การกำหนดกฎเกณฑ์แห่งการดำรงอยู่เพื่อความเป็นระเบียบของสังคมและพัฒนาวิถีแห่งชีวิตความเป็นอยู่ จึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำตามมาโดยที่ทุกคนในสังคมจะต้องมีอย่างหลีกเลี่ยงมิได้

คุณค่าและความสำคัญของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง โดยปกติเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นวิธีการที่อาจมีข้อเสียน้อยที่สุดในการที่จะให้คนส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยที่ถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยการเลือกตั้งเป็นกระบวนการสรรหาผู้ปกครองหรือรัฐบาลโดยสันติวิธีที่มีคุณค่าหรือคุณประโยชน์สำคัญใน 2 ประการ (สุชุม นวลสกุล, 2542: 251) คือ

ประการแรก การเลือกตั้งเป็นการสร้างความชอบธรรม (Legitimacy) ให้กับอำนาจรัฐบาลหรือผู้ปกครองที่มาจากการเลือกตั้ง เนื่องจากการเลือกตั้งนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้มีโอกาสคัดเลือктัวแทนไปเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ และเมื่อรัฐบาลเข้ามาบริหารประเทศโดยผ่านการเลือกตั้งที่เป็นการแสดงเจตจำนงในการปกครองของประชาชน นโยบายสาธารณะของรัฐบาลซึ่งพิจารณาได้ง่าย ๆ ว่าเป็นสิ่งที่รัฐบาลเลือกที่ "จะทำ หรือ ไม่ทำ" ผู้ใช้อำนาจการเมืองการปกครองซึ่งได้รับอำណัติจากประชาชนย่อมสามารถกระทำการต่าง ๆ ในนามประชาชนได้อย่างเต็มที่ เพราะได้รับอำนาจโดยความนิยมจากประชาชนนั่นเอง

ประการที่สอง การเลือกตั้งเป็นกลไกแห่งการสืบทอดอำนาจโดยสันติ การเลือกตั้งแต่ละครั้งอาจทำให้มีการเปลี่ยนแปลงนายกรัฐมนตรีหรือเปลี่ยนกลุ่มการเมืองที่เข้าทำหน้าที่เป็นรัฐบาล แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากผลของการเลือกตั้งย่อมเปลี่ยนตามครรลองและกระบวนการที่รัฐธรรมนูญกำหนด เป็นปรากฏการณ์ธรรมดาที่เกิดขึ้นโดยสันติวิธี ไม่ทำให้เกิดปัญหาหรือวิกฤติการณ์ใด ๆ เกิดขึ้น เว้นไว้แต่การเลือกตั้งที่ทำให้ได้มาซึ่งผู้แทนประชาชนที่ฉ้อฉล ซึ่งส่งผลให้หลายกรณีการเลือกตั้ง มีฐานะเป็นกลไกสืบทอดอำนาจและเป็นกระบวนการที่ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

และการเลือกตั้งนั้นเป็นการแสดงเจตจำนงของประชาชนผู้เป็นเจ้าของสิทธิในอันที่จะมอบความไว้วางใจให้ผู้ใดคนหนึ่งเลือกเข้าไปใช้อำนาจแทนตนในการทำหน้าที่ที่จะสะท้อนปัญหาถึงกับรัฐบาลให้บริหารจัดการประเทศตรงกับความต้องการของประชาชน (ธโรธร ตูทองคำ, 2545: 90) สามารถจำแนกความสำคัญของการเลือกตั้งไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ความสำคัญของการเลือกตั้งในทางทฤษฎี

ในเชิงทฤษฎีกล่าวได้ว่า ทฤษฎีการแบ่งอำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 ส่วน คือ อำนาจนิตินบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ มีความเชื่อมโยงกับปรัชญาการเลือกตั้ง กล่าวคือการเลือกตั้งจะเป็นที่มาของกลไกผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในประเทศประชาธิปไตย ในความหมายนี้ การเลือกตั้งจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นที่ยอมรับในอำนาจของประชาชนในการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งได้มีการมอบอำนาจให้กับ ตัวแทนไปปฏิบัติแทนตามกระบวนการและขั้นตอนที่กำหนดไว้ การเลือกตั้งจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ลงคะแนนเสียงได้มีส่วนร่วมทางการเมืองในการเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ด้วยการเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในทางนิตินบัญญัติและมีความสัมพันธ์กับอำนาจทางฝ่ายบริหาร ความสำคัญของการเลือกตั้งในทางทฤษฎีที่

เป็นไปตามนัยแห่งทฤษฎีประชาธิปไตยแบบคลาสสิก (Classical democratic theory) นี้ บ่งชี้ให้เห็นว่าการเลือกตั้งเป็นการเลือกรัฐบาลที่จะเข้ามาปกครองประเทศ

2. ความสำคัญของการเลือกตั้งในทางปฏิบัติ

การเลือกตั้งในทางปฏิบัติมีความสำคัญในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นมูลฐานของมนุษย์ โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตย เห็นได้เด่นชัดจากบทบัญญัติเชิงบังคับข้อ 21(1) แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal declaration of human rights) ซึ่งสรุปใจความสำคัญไว้ว่า "เจตจำนงของประชาชนย่อมเป็นมูลฐานแห่งอำนาจการปกครองของรัฐบาล เจตจำนงดังกล่าวต้องแสดงโดยการเลือกตั้งที่สุจริตซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งคราวตามกำหนดเวลา ด้วยการลงคะแนนเสียงของชายหญิง โดยถือหลักคนละหนึ่งเสียงเท่ากัน และกระทำเป็นการลับ ด้วยวิธีการอื่นใดที่รับประกันได้ว่าการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะเป็นไปโดยเสรี ในแง่การเลือกตั้งจะเป็นกระบวนการทางปฏิบัติหรือขั้นตอนที่สำคัญของประเทศที่ปกครองด้วยระบอบเสรีประชาธิปไตย (Liberal democracy) และในทางปฏิบัตินี้ อาจจัดแบ่งความสำคัญของการเลือกตั้งออกได้เป็น 6 ประการประกอบด้วย

ประการแรก การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงหรือความต้องการของประชาชนในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง การเลือกตั้ง จึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นกับระบบการเมือง

ประการที่สอง การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่มีผลต่อการจัดตั้งรัฐบาลและการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล โดยเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยสันติวิธี ก่อให้เกิดการหมุนเวียนเปลี่ยนผ่านอำนาจ ป้องกันการผูกขาดอำนาจและการฉ้อราษฎร์บังหลวง ในแง่การเลือกตั้งเป็นการตัดสินใจของผู้มีสิทธิออกเสียงหรือประชาชนในรัฐที่จะกำหนดรัฐบาลนั่นเอง

ประการที่สาม การเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างสถาบันทางการเมืองกับประชาชน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นกลไกที่สร้างความเชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างส่วนบน (Super structure) ประกอบด้วยรัฐสภา รัฐบาล และศาล กับโครงสร้างส่วนล่าง (Infrastructure) ซึ่งก็คือประชาชน โดยผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้น การเลือกตั้งจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความคิด ความเชื่อ และทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานของรัฐบาลและเป็นพันธสัญญาที่รัฐบาลจำต้องปฏิบัติตามนโยบายที่ให้ไว้ นโยบายของรัฐนี้นับเป็นสัญญาประชาคม (Social contract) ที่เป็นผลมาจากการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

ประการที่สี่ การเลือกตั้งเป็นกระบวนการ กลไก และขั้นตอนที่แสดงถึงความประชาธิปไตย หรือเป็นสัญลักษณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งทำการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันการใช้ความรุนแรงทางการเมือง (การปฏิวัติ รัฐประหาร) เมื่อการเมืองเกิดวิกฤตการณ์ การเลือกตั้งในแง่จึงเป็นเครื่องมือประการหนึ่งที่จะใช้ลดความขัดแย้งลงได้

ประการที่ห้า การเลือกตั้งก่อให้เกิดบูรณาการทางสังคม (Societal integration) และความรู้สึกในทางปฏิบัติที่ต่างต้องมีสิทธิหรือหน้าที่ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญทั้งในทางการเมืองและสังคมในการสร้างความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและการเป็นเจ้าของประเทศของประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง หรือเป็นกิจของพลเมือง (Civic duty) ที่พลเมืองในประชาคมการเมืองจะต้องปฏิบัติ

ประการที่หก การเลือกตั้งก่อให้เกิดการกล่อมเกลາทางการเมือง (Political socialization) ทั้งนี้เพราะมีกิจกรรมทางการเมืองหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการรณรงค์หาเสียง (Vote-gaining campaign) ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดการสื่อสารถ่ายทอดความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสร้างเสริมการเรียนรู้ระหว่างกันจนนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง (Political culture) ร่วมกันในที่สุด

สรุปว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันจะขาดเสียซึ่งกระบวนการเลือกตั้งไม่ได้ เพราะถ้าการจัดการปกครองที่ไม่มีการเลือกตั้งโดยประชาชนได้ใช้สิทธิทางการเมืองในการออกเสียงลงคะแนนเลือกตัวแทนของตนเข้าไปทำงานบริหารประเทศแล้วก็จะถือว่าเป็นการปกครองแบบเผด็จการ ฉะนั้นการเลือกตั้งจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญและจำเป็นกับระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย

พระสงฆ์กับสังคมไทยในปัจจุบัน

การบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนามีเป้าหมายเพื่อบำเพ็ญพรตประพฤติพรหมจรรย์ และในสังคมไทยมีบุคคลจำนวนมากที่แตกต่างทั้งสถานะของครอบครัว อาชีพ การศึกษา และเศรษฐกิจ เข้ามาบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุสงฆ์ตามอุดมการณ์ชีวิต โดยสามารถแยกเป็นประเภทต่าง ๆ (จำนงค์อดิวัฒนสิทธิ์, 2538: 11-14) ดังนี้

1. การบวชเป็นการเลื่อนระดับขั้นทางสังคมของบุคคลให้สูงขึ้น การบวชนี้เป็นมรรควิธีในการพัฒนาบุคคลให้มีความสูงส่งขึ้นทั้งทางจิตวิญญาณและทางสังคม กล่าวคือ ในทางสังคม บุคคลจะมีสถานภาพสูงขึ้น ได้รับเกียรติและได้รับการเคารพนับถือจากประชาชนทั่วไป เช่น คนที่เคยเป็นทาส เป็นบริวารรับใช้คนอื่น เมื่อบวชแล้วปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ มีความสำรวมในกาย วาจา ใจ ย่อมสมควรได้รับการกราบไหว้

2. การบวชจะต้องเป็นการศึกษาเล่าเรียน การศึกษาเล่าเรียนเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ควบคู่กับการปฏิบัติ การศึกษาถูกกำหนดไว้เป็นภารกิจพิเศษสำหรับพระภิกษุสามเณร และการศึกษานี้เป็นการฝึกฝนเพื่อให้เจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปในศีล สมาธิ และปัญญา

3. บวชเพื่อเป็นเนืองนาคของชาวโลกและสงเคราะห์ชาวโลก คำว่า “เป็นเนืองนาค” หมายถึง เป็นผู้ควรแก่การทำบุญทำกุศลของประชาชน โดยเหตุที่ผู้บวชย่อมมีศีลบริสุทธิ์ ดังนั้น การบวชจึงเป็นการสงเคราะห์ชาวโลกให้ได้บุญกุศลอย่างหนึ่ง กล่าวคือ ผู้ที่ทำบุญกับผู้ที่มีศีลบริสุทธิ์ย่อมได้อานิสงส์มากกว่าทำบุญกับผู้ไม่มีศีลบริสุทธิ์

4. บวชเพื่อเป็นศาสนทายาท ศาสนทายาท คือ ผู้สืบทอดพระศาสนา ดังนั้น การบวชตามพระพุทธศาสนา มีจุดประสงค์เพื่อสืบทอดพระศาสนาให้มีอายุยืนยาว มั่นคงต่อไปโดยไม่ขาดสาย

5. บวชเพื่อบรรลुพระนิพพาน เป็นวัตถุประสงค์หลักของการบวชตามทัศนะของพระพุทธศาสนา ดังพระพุทธดำรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพึงสำเหนียกตั้งนี้ว่า ก็เราที่ออกบวชมานี้ ไม่ใช่เพราะจิวร ไม่ใช่เพราะที่อยู่อาศัย เราออกบวชเป็นบรรพชิตนี้ ไม่ใช่เหตุที่เราขาดแคลนสิ่งของเหล่านั้นหรือให้รวยสิ่งของเหล่านั้น แต่เราเองเป็นผู้ที่มีความเกิด ความแก่ ความตาย ความโศก ฯลฯ ครอบงำ ย่ำยีเรา ชื่อว่าเป็นผู้มีความทุกข์เล่นงานเราแล้ว มีความทุกข์ท่วมทับเราแล้ว ทำประการใด เราพอจะหาหนทางทำที่สิ้นสุดจากความทุกข์ให้ปรากฏชัด การที่เราจะแสวงหากามที่เราละกันมาแล้วนั้น ย่อมเป็นของต่ำทรามอย่างยิ่ง ข้อนี้ไม่เป็นการสมควรแก่เราเลย ดังนี้

บทบาทพระสงฆ์ที่พึงประสงค์ของสังคมไทย

พระสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคต ย่อมเป็นที่คาดหวังในการสร้างสุขภาวะหรือเติมเต็มความสมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม จึงพบว่าพระสงฆ์มีบทบาทเพื่อสังคม คือ เป็นผู้นำด้านปัญญา จิตวิญญาณ และด้านการสงเคราะห์ชุมชนตามสภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย (พงศ์ทราทิพย์ ก้องเสียง, 2563: 13) ดังนี้

1. บทบาทของพระสงฆ์จะต้องดำรงบทบาทในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและสติปัญญา พระสงฆ์ที่จะดำเนินบทบาทได้ดี คือ พระสงฆ์ที่ปฏิบัติได้ถูกต้องและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับพุทธศาสนิกชน โดยจะต้องยึดกรอบของพระธรรมวินัยเป็นหลัก และสามารถบูรณาการให้สอดคล้องกับยุคสมัย อาศัยการตีความและมีการสังคายนาเพื่อรับรองมติ พระสงฆ์ต้องมีความทันสมัย แต่รู้เท่าทันปัญหาทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อนขึ้นผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นองค์ประกอบในการถ่ายทอดปัญหาสู่ประชาชน พระสงฆ์ควรมีการเรียนรู้ในศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อให้รู้เท่าทันโลกทันยุคทันสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์รูปแบบวิธีการในการอบรมสั่งสอน นำพระธรรมวินัย และพุทธจริยา มาบูรณาการให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน จะทำให้ประชาชนได้เข้าถึงหลักธรรมได้อย่างชัดเจน

2. พระสงฆ์ต้องมีบทบาทในการสงเคราะห์ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับของ สังคม และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย รวมถึงบทบาทการเป็นผู้นำด้านการพัฒนาชุมชน โดยอาศัย จุดแข็งของพระสงฆ์ไทยที่มีภาพลักษณ์โดดเด่นเรื่องการเป็นผู้นำการรักษาสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีไทย อาจจะนำมาบูรณาการกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา เป็นตัวนำในการสร้างกิจกรรม พัฒนาชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ได้ด้วย

สรุปได้ว่า พระสงฆ์โดยมากได้รับความเชิดชูจากสังคมเพราะดำรงอยู่ในวิถีพรตตามแบบอุดมคติของพุทธไทยและการปฏิบัติงานสาธารณประโยชน์เพื่อชุมชน เหล่านี้จึงเป็นต้นทุนที่สร้างคุณค่าและองค์การคณะสงฆ์ได้เป็นที่ประจักษ์ ถึงแม้ว่าปัจจุบันสังคมโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่สังคมไทยก็ยังมีทัศนคติที่ดีและมั่นคงต่อบทบาทของพระสงฆ์ ตลอดถึงมีความศรัทธาให้การอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์อย่างเสมอมา

กฎหมายบ้านเมืองที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งของพระสงฆ์

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ปรากฏตามบทบัญญัติมาตรา 95 และมาตรา 96 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบกับ มาตรา 31 และมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ดังนี้

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

1. มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี ในวันเลือกตั้ง

3. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 90 วัน นับถึงวันเลือกตั้ง

ลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง บุคคลที่มีลักษณะต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง ถูกจำกัดมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

1. เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

2. อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่

3. ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

4. วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

5. มีลักษณะอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ. 2538

คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ. 2538 (แถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม 83 ตอนที่ 1 วันที่ 25 มกราคม 2538) ประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

ข้อ 1 คำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า “คำสั่งมหาเถรสมาคม ห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ.2538”

ข้อ 2 คำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ 3 ตั้งแต่วันใช้คำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ให้ยกเลิกคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ห้ามพระสงฆ์เกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ.2517

ข้อ 4 ห้ามพระภิกษุสามเณรเข้าไปในที่ชุมนุม หรือบริเวณสภาเทศบาล หรือสภาการเมืองอื่นใด หรือในที่ชุมนุมทางการเมือง ไม่ว่ากรณีใด ๆ

ข้อ 5 ห้ามพระภิกษุสามเณรทำการใด ๆ อันเป็นการสนับสนุนช่วยเหลือโดยตรง หรือโดยอ้อมแก่การหาเสียงเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสภาเทศบาล หรือสภาการเมืองอื่นใด แก่บุคคลหรือคณะบุคคลใด ๆ

ข้อ 6 ห้ามพระภิกษุสามเณรร่วมชุมนุมในการเรียกร้องสิทธิของบุคคลหรือคณะบุคคลใด ๆ

ข้อ 7 ห้ามพระภิกษุสามเณรร่วมอภิปราย หรือบรรยายเรื่องเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งจัดตั้งขึ้นทั้งในวัดหรือนอกวัด

ข้อ 8 ให้พระสังฆาธิการตั้งแต่ชั้นเจ้าอาวาสขึ้นไป ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองชี้แจง แนะนำผู้อยู่ในปกครองของตน ให้ทราบคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้และกวดขันอย่าให้มีการฝ่าฝืนละเมิด

ข้อ 9 พระภิกษุสามเณรรูปใด ฝ่าฝืน ละเมิดคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ ให้พระสังฆาธิการปกครองใกล้ชิดดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตน ถ้าความผิดเกิดขึ้นนอกเขตสังกัด ให้เจ้าคณะเจ้าของเขตที่ความผิดเกิดขึ้นว่ากล่าวตักเตือน แล้วแจ้งให้พระสังฆาธิการผู้ปกครองใกล้ชิดดำเนินการ

ข้อ 10 ให้พระสังฆาธิการผู้มีอำนาจหน้าที่ในทางปกครองทุกชั้น ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้โดยเคร่งครัด ในท้ายบันทึกคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ.2538 ทางมหาเถรสมาคมได้ให้เหตุผลของการออกคำสั่งดังกล่าวไว้ดังนี้

ในท้ายบันทึกคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ.2538 ทางมหาเถรสมาคมได้ให้เหตุผลของการออกคำสั่งดังกล่าวไว้ดังนี้

เหตุผลในการใช้คำสั่งมหาเถรสมาคมฉบับนี้ คือ โดยที่พระภิกษุสงฆ์ได้นามว่า สมณะ แปลว่า ผู้สงบ ได้นามว่า บรรพชิต แปลว่า ผู้เว้นกิจกรรมอันเศร้าหมองมีโทษ สมควรเป็นผู้สังวรระวังการกระทำของตนให้เป็นไปแต่ในทางสงบ ปราศจากโทษ ทั้งแก่คน ทั้งแก่หมู่คณะ

ปัจจัยที่จำกัดสิทธิการเลือกตั้งของพระสงฆ์ไทย

ปัจจุบันพระสงฆ์ไทยถูกจำกัดสิทธิการเลือกตั้ง ซึ่งมีปัจจัยหลายประการ โดยผู้เขียนสรุปไว้เป็นประเด็น 4 ประการ คือ

1. ด้านจารีตประเพณี

ในทัศนะของสังคมไทย พบว่า พระสงฆ์เป็นผู้อยู่ในฐานะผู้ประพฤติพรหมจรรย์ ข้ามพ้นกิเลสต่าง ๆ เป็นผู้สละโลกวิสัยแล้วอุทิศชีวิตเพื่อสังคมสาธารณะ มีหลักธรรมวินัยที่เป็นพุทธบัญญัติเป็นกรอบควบคุมความประพฤติทางกายวาจาและใจ มีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อดับทุกข์ แล้วสอนแนะนำผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตด้วยหลักการวิธีการ และอุดมการณ์แห่งปัญญา การบวชหรือบรรพชาอุปสมบทเป็นพระสงฆ์ จึงเป็นประเพณีการแสดงออกความตั้งใจที่จะเป็นคนดีของสังคม แม้ว่าจะเป็นเพียงระยะเวลาหนึ่งหรือตลอดชีวิต ผู้บวชย่อมได้รับการนับถือจากสังคมไทยในฐานะเป็นผู้มีเกียรติที่สูงที่สุดในสังคม การบวชจึงเป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านศีลธรรม คุณธรรม

และจริยธรรม ด้วยคุณสมบัติเหล่านี้ ทำให้พบว่าความเป็นพระสงฆ์นั้นมีคุณค่าหรือต้นทุนทางสังคมที่สูงมาก พุทธศาสนิกชนจึงเชื่อว่าพระสงฆ์มีความบริสุทธิ์จากโลกวิสัย คงไว้ซึ่งสถานะแห่งความสะอาด สงบสุขในร่มเงาของผ้ากาสาวพัสตร์ที่ปู้ญชนทั่วไปไม่สามารถจะประพฤติปฏิบัติได้ การคาดหวังในอุดมการณ์ทางสังคมดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่มองว่าพระสงฆ์เป็นผู้ไร้มลทิน ไม่ควรที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับการเมือง โดยมองว่าการเมืองการเลือกตั้งเป็นสิ่งไม่สะอาด แบ่งพรรคแบ่งฝ่าย มีการแก่งแย่งแข่งขัน จะนำไปสู่ความไม่สงบสุขและเป็นอุปสรรคต่อการบำเพ็ญสมณธรรมได้ สอดคล้องกับวาทกรรมที่ใช้เป็นเหตุผลในการออกคำสั่งมหาเถรสมาคม คือ พระภิกษุสงฆ์ได้นามว่า สมณะ แปลว่า ผู้สงบ ได้นามว่า บรรพชิต แปลว่า ผู้เว้นกิจกรรมอันเศร้าหมองมีโทษ สมควรเป็นผู้สังวรระวังการกระทำของตนให้เป็นไปแต่ในทางสงบ ปราศจากโทษทั้งแก่คน ทั้งแก่หมู่คณะ ด้วยเหตุผลตามกล่าวได้หลอมรวมเป็นความคาดหวังและมโนภาพที่ฝังลึกในสังคมไทย ทำให้การเลือกตั้งเป็นของต้องห้ามสำหรับพระภิกษุสงฆ์สามเณรจวบปัจจุบัน

2. ด้านหลักธรรมทางศาสนา

หลักธรรมที่ห้ามพระสงฆ์เลือกตั้งหรือเกี่ยวข้องกับการเมือง ไม่ปรากฏมีในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา เพราะในบริบทสมัยนั้น ระบอบการเมืองการปกครองเป็นรูปแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือราชาธิปไตย การดำเนินการกิจกรรมของพระสงฆ์จึงเป็นไปตามพระราชอำนาจของพระเจ้าแผ่นดิน เพราะพระราชาเป็นเทพสมมติ มีอำนาจมากล้นสามารถชี้เป็นชี้ตาย ให้คุณให้โทษแก่พสกนิกรในพระราชอาณาจักรของตน และหลักการทางศาสนาที่สะท้อนให้เห็นว่าอำนาจเป็นความชอบธรรม คือพุทธพจน์ว่า วโส อัสสริย โลกเ แปลว่า อำนาจเป็นใหญ่ในโลก (ส.ส. 15/60) หมายถึง อำนาจ เป็นสิ่งที่บังคับผู้อื่นหรือสิ่งอื่นให้เป็นไปตามตนเองได้ เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ แต่ก็มีพยานภาพในตนเอง เช่น อำนาจของพระราชา สามารถบังคับให้คนอื่นในรัฐกระทำตามคำสั่งของพระองค์ได้ ดังปรากฏว่าในครั้งพุทธกาล สมัยหนึ่ง พระเจ้าพิมพิสาร พระราชาเมื่องมคธมีความประสงค์จะเลื่อนขยายฤดูฝนออกไป จึงส่งทูตไปในสำนักภิกษุแจ้งว่า ถ้าอย่างไร ขอพระคุณเจ้าอยู่จำพรรษาในชุลมปักษีอันจะมาถึงเถิด แล้วภิกษุจึงแจ้งเรื่องนั้นต่อพระพุทธเจ้าและพระองค์รับสั่งว่า อนุชานามิ ภิกขเว ราชนิ อนุตติตฺตุ แปลว่า ตูก่อนหมู่ภิกษุ เราอนุญาตให้คล้อยตามพระเจ้าแผ่นดิน” (วิสสุปนาสิกขันธกะ วินัยปิฎก มหาวรรค ภาค 1 เล่ม 4 ข้อ 209) ในเรื่องนี้พบว่าภายใต้อำนาจของเจ้าผู้ปกครอง การยินยอมสยบต่ออำนาจรัฐ คือ ความอยู่รอดปลอดภัย ส่วนความท้าทายหรือแข็งขันอำนาจรัฐ จะเป็นหนทางนำความวินาศไปสู่ผู้อยู่ใต้อำนาจปกครองนั่นเอง

หลักการของพระพุทธศาสนาและทุกศาสนาจึงมุ่งความสำคัญบนฐานแห่งศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์ เช่น การไม่ละเมิดชีวิตและทรัพย์สินของกันและกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การมีส่วนร่วมที่ดีต่อสมาชิกสังคม เป็นต้น จึงทำให้พบว่าประชาชนสมัยพุทธกาล การดำรงชีวิตไม่มีความสลับซับซ้อนอันใดในการเมืองการปกครองว่าด้วยการเลือกตั้งผู้แทน แต่จะเป็นการให้สาวกที่สังกัดศาสนาได้พร่ำสอนหลักธรรมแก่ประชาชนในเขตปกครองให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยตามนโยบายของอาณาจักร

เช่น หลักอธิปไตยเพื่อเคารพความถูกต้องเป็นใหญ่ และหลักสังคหวัตถุเพื่อการเอื้อเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นต้น

3. ด้านกฎหมายบ้านเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายพระสงฆ์กับฝ่ายบ้านเมือง (ศาสนจักรกับอาณาจักร) ได้ส่งเสริมเชิดชูอุปถัมภ์ต่อกัน สนองงานตามเจตจำนงอุดมการณ์ของรัฐเป็นอย่างดี จึงไม่มีเหตุความขัดแย้งหรือความรุนแรงที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ แม้จะมีการบัพัญญัติมาตรา 96 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 ประกอบกับมาตรา 31 และมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2561 คือลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งหรือถูกจำกัดมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งคือเป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทของประเทศ ได้จำกัดมิให้สิทธิเลือกตั้งแก่พระสงฆ์นั้น ฝ่ายศาสนจักรหรือพระสงฆ์ไทย จึงต้องดำรงตนโดยคุณงามความดีตามเจตนารมณ์แห่งอำนาจรัฐ

มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจรัฐ มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นหน่วยงานเชื่อมโยงประสานทุกองค์การภายในสังคมชนชาติให้ขับเคลื่อนกิจการคณะสงฆ์ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4 พ.ศ.2561) นอกจากพระธรรมวินัยและจารีตประเพณีไทยแล้ว กฎหมายบ้านเมืองเป็นอีกลำดับขั้นหนึ่งที่สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่พระสงฆ์ เช่น มติมหาเถรสมาคมเรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรขับรถยนต์และรถจักรยานยนต์ พ.ศ.2564 มติเรื่อง การแสดงพระธรรมเทศนาให้ประชาชนเกิดความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ พ.ศ.2563 และคำสั่งมหาเถรสมาคมเรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ.2538 เป็นต้น เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการใช้อำนาจที่ผ่านคณะกรรมการมหาเถรสมาคมและเป็นอำนาจที่มีความชอบธรรมจากรัฐไทยเพื่อกำกับ ควบคุม ชี้นำพระสงฆ์ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐ ดังนั้น การเลือกตั้งจึงเป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับพระสงฆ์ไทย แม้ว่าในคำสั่งมหาเถรสมาคมจะมีได้ระบุเรื่องการเลือกตั้งไว้ก็ตาม โดยสังเกตจากเนื้อหาที่เป็นข้อห้ามนั้นไม่ปรากฏข้อความหรือคำสั่งใดที่ห้ามมิให้พระสงฆ์ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีเพียงข้อความ เช่น ห้ามพระภิกษุสงฆ์เข้าไปในที่ชุมนุมทางการเมือง ห้ามพระภิกษุสงฆ์ทำการใด ๆ อันเป็นการสนับสนุนช่วยเหลือโดยตรงหรือโดยอ้อมแก่การหาเสียงเพื่อการเลือกตั้ง ห้ามพระภิกษุร่วมอภิปราย บรรยายเรื่องการเมือง เป็นต้น จะเห็นได้ว่า แม้คำสั่งมหาเถรสมาคมเองก็ไม่มีบัพัญญัติใดที่เป็นคำสั่งห้ามมิให้พระสงฆ์ไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีเพียงแค่การตีความหรือการอ้างอิงคำสั่งที่จะควบคุมพฤติกรรมทางการเมืองของพระสงฆ์เพื่อไม่ให้แสดงออกทางการเมืองเชิงสัญลักษณ์และการวิพากษ์วิจารณ์ตามปัจเจกทัศนะ โดยในเรื่องนี้ ถึงแม้ว่าพระสงฆ์จะกระทำการฝ่าฝืนคำสั่งมหาเถรสมาคม บทลงโทษย่อมเป็นเพียงการเรียกพระสงฆ์รูปนั้นมาตักเตือนตามฐานานุรูป

อนึ่ง อำนาจรัฐที่กำกับควบคุมกิจการของคณะสงฆ์ คือ นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นผู้กำกับดูแลสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติโดยตรง ล้วนต่างเป็นนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งของพลเมืองชาติ แต่พระสงฆ์ไทยกลับไร้สิทธิคัดเลือกผู้แทนเหล่านั้น ดังนั้นสิทธิตามความน่าจะเป็นของพระสงฆ์ไทย คือการได้รับโอกาสเลือกนักการเมืองที่ต้องการโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง

4. ด้านการบริหารคณะสงฆ์

ภาพลักษณ์คณะสงฆ์ในอุดมคติโดยมีวัตรปฏิบัติตามครรลองจารีตประเพณี พระสงฆ์จึงอยู่ในกรอบวิถีอันดีงามแบบไทย และไม่ได้รับโอกาสสิทธิการเลือกตั้งนักการเมืองทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น เป็นเหตุให้ขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง ขาดการสร้างอำนาจต่อรองทางการเมือง และขาดพลังที่เป็นแนวร่วมจากองค์กรอื่น การกำหนดนโยบายองค์กรจึงเป็นไปตามแบบเชิงรับแล้วนำมาดำเนินการ มากกว่าการปฏิบัติงานเชิงรุก ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัย (Safe Zone) และความอยู่เย็นเป็นสุขของตนและองค์กร ทั้งไม่มีนวัตกรรมกิจการที่มั่นคงและยั่งยืนต่อเนื่อง แต่จะมีเพียงกิจกรรมย่อยตามเทศกาลงานสำคัญของปี เช่น การให้พระสงฆ์ทั่วประเทศแสดงพระธรรมเทศนาแก่ประชาชนเพื่อเกิดความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ การสวดมนต์ข้ามปี การสวดมนต์ในวาระโอกาสวันสำคัญชาติ การสร้างวัตถุมงคลในงานสำคัญแห่งชาติอื่น ๆ เป็นต้น ล้วนเป็นพิธีกรรมที่ดำเนินการตามแผนอุดมการณ์รัฐและวิถีของสังคม

ในอดีตจวบปัจจุบันความขัดแย้งระหว่างอำนาจรัฐกับคณะสงฆ์ไทยไม่เคยปรากฏให้เห็นโดยประจักษ์ ซึ่งแตกต่างจากพระสงฆ์ในประเทศเพื่อนบ้านที่มีความขัดแย้ง เพราะไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐ แล้วนำไปสู่การประท้วง ชัดขึ้น และถูกปราบปรามในที่สุด ส่วนพระสงฆ์ไทยนั้นมืองค์กรบริหารสูงสุดในการใช้อำนาจ คือ มหาเถรสมาคม มีบทบาทหน้าที่ใช้อำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ กำหนดนโยบายบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คือ การปกครอง การศาสนา ศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยให้เป็นไปตามกรอบของพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมือง และจารีตประเพณีที่ดีงามของสังคม

มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรการบริหารสูงสุดตามกฎหมาย ความเจริญหรือความเสื่อมถอยจากการกำหนดทิศทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงเป็นความคาดหวังของพระสงฆ์ไทยทั้งมวล อาศัยจารีตประเพณีที่ดีงาม เช่น การเคารพพรราชาวุโส การให้ความสำคัญระบบอุปถัมภ์ การยึดถือตัวบุคคล การมุ่งเน้นจัดงานพิธีการ เป็นต้น เป็นแนวปฏิบัติที่คงอยู่ในแบบของการว่านอนสอนง่าย ความเกรงใจเป็นสมบัติของผู้ดี หรือความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี ที่กำกับพฤติกรรมให้เป็นสังคมแบบอุดมคติ การดำเนินงานกิจการของคณะสงฆ์ จึงไม่มีนวัตกรรมใหม่ในองค์กร ทั้งนี้หากสมาชิกในสมาคมท่านใดมีความเห็นต่างหรือขัดข้องในอุดมการณ์ของรัฐ อาจต้องเป็นเหตุให้พ้นจากตำแหน่งอำนาจปกครองคณะสงฆ์ (พระสังฆาธิการ) ได้ ดังนั้น การยอมรับแบบไร้ข้อโต้แย้งหรือเห็นพ้องต้องกันในมติของอำนาจนิยม จึงเป็นเหตุแห่งความปลอดภัยของสมาชิกท่านนั้น

ในทางกลับกัน หากมหาเถรสมาคมซึ่งมีอำนาจสูงสุด สามารถกำหนดนโยบายที่สนับสนุนแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือขับเคลื่อนสิทธิพลเมืองให้พระสงฆ์ทั่วทั้งประเทศกว่าสองแสนรูปมีสิทธิมีเสียงในการเลือกตั้งได้ ผลสัมฤทธิ์อาจนำไปสู่การสร้างอำนาจต่อรองทางการเมือง และสร้างคณะสงฆ์ไทยเพื่อเป็นฐานกำลังสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมชาติให้เป็นไปตามอุดมคติได้

สรุป

การเลือกตั้งกับพระสงฆ์ไทย จากการศึกษาพบว่าสังคมไทยแบบจารีตได้ให้เหตุผลว่า พระสงฆ์เป็นผู้ที่ได้ชื่อว่า พระ (ผู้ประเสริฐ) ภิกษุ (ผู้เห็นภัย) สมณะ (ผู้สงบ) หรือบวรพิต (ผู้เว้น/สละโลก) เป็นผู้บริสุทธิ์สะอาด ไร้มลทินปนเปื้อน จึงไม่ควรจะมาข้องเกี่ยวกับการเมืองที่สกปรก เพราะการเมืองมีชั่วร้ายของนักบวชที่จะข้องเกี่ยว มีแต่จะนำความความเสื่อมเสียมาสู่ตนเองและหมู่คณะ ตลอดถึงพระพุทธศาสนา ทั้งจะเป็นที่ติเตียนของสาธารณชนได้ แต่ในอีกมุมหนึ่งที่ปรากฏเป็นทัศนะเชิงสากลตามโลกวิสัย คือ สิทธิทางการเมืองเป็นของทุกคน ที่เป็นพลเมืองในรัฐ จึงควรจะได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน การเลือกตั้งจึงเป็นการใช้สิทธิคัดเลือกให้ได้ตัวแทนเข้าไปใช้อำนาจปฏิบัติหน้าที่การเมือง และหากว่าพระสงฆ์ไทยได้รับสิทธิในการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งแล้ว เชื่อว่าชุมพลังแห่งคุณธรรมจริยธรรมจะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการเมืองการปกครองไทยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นอย่างแน่นอน

บรรณานุกรม

- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2538). พฤติกรรมการบวชของคนไทย. (รายงานการวิจัย). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2559). กฎหมายรัฐธรรมนูญ, แนวคิดและประสบการณ์ของต่างประเทศ (พิมพ์ครั้งที่ 4). วิญญูชน.
- ประวิณ พันธุ์พัฒนา. (2559). ปัญหาสิทธิในการเลือกตั้งของพระสงฆ์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธโรธร ตูทองคำ. (2545). วาทกรรมการเลือกตั้งของประเทศไทย. วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช, 15(5), 90-104.
- พงศ์ทราทิพย์ ก้องเสียง, พระมหา. (2563). บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคต. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(1), 1-15.
- สุขุม นวลสกุล. (2542). การเมืองการปกครองไทย. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การ

มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญ

ปรัชญา บุตรสะอาด^{1*}

พริชฌ์ ฉันทวิริยสกุล²

สุขสรร ทองที³

รับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2566 แก้ไขบทความ: 7 มีนาคม 2566 ตอรับบทความ: 14 มีนาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ” การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการบริหารงาน หากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นเพียงใด ก็จะช่วยให้มีการตรวจสอบ การทำงานของผู้บริหารประเทศ และส่งผลให้ผู้บริหารประเทศมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งยังเป็นการป้องกันนักการเมืองจากการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับสังคมนั้น ๆ การมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็นเครื่องชี้วัดพัฒนาการเมืองทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประเทศที่พัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่ดีแล้วก็จะกำหนดให้ประชาชนในทุกะดับมีส่วนร่วมในทางการเมือง สำหรับประเทศไทยได้เปิดกว้างให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น โดยการรับรองสิทธิ การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านช่องทางและกระบวนการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือไม่นั้น ปัจจัยสำคัญประชาชนต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และใช้สิทธินั้น โดยไม่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นที่สำคัญ ประชาชนต้องมีสำนึกทางการเมืองโดยการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ และประชาชนเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม การเมือง รัฐธรรมนูญ

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

* อีเมล: butsaad16@gmail.com

²⁻³ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

Political Participation of the People According to the Constitution

Pratya butsaad ^{1*}

Phirachak Chandhaviriyaskul ²

Suksan tongtee ³

Abstract

This article aims to study "Political Participation of the People According to the Constitution" People's participation is important in building sustainable democracy and promoting good governance and administration. if the participation of the public is much greater It will help to monitor the work of the country's executives. and making the country's executives to being more social responsibility. It also prevents politicians from setting policies that are inappropriate for that society. It is an indicator of political development in a democratic system. Countries with good political development and democracy tend to require citizens at all levels to participate in politics. As for Thailand, it has opened up to all people to participate in politics. By guaranteed the rights to participate in politics through various channels and processes as provided by law. However, political participation will affect the development of politics and governance in a democratic system or not. An important factor for the people to have a thorough understanding of the democratic system. know their rights and obligations to participate in politics and exercise that right Without prejudice to the rights and freedoms of other people, important people must have political consciousness by participating in politics. for the benefit of the nation and the public is important.

Keywords: participation, politics, constitution

¹ Course Instructor, Buddhist Management, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Chonburi Sangha College

* Email: butsaad16@gmail.com

²⁻³ Course Instructor, Political Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Chonburi Sangha College

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประชาชนชาวไทยมีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้นเนื่องจากกฎหมายรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 อันเป็นกฎหมายที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศขนานนามว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการเมืองไว้อย่างชัดเจนว่าให้เน้นการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมากกว่าที่จะเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทน นั่นหมายความว่า กำหนดให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองในทุกขั้นตอน เช่น กำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน ประชาชนมีสิทธิในการเสนอร่างกฎหมาย การเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถลงประชามติและทำประชาพิจารณ์ได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิลงนามเพื่อถอดถอนบุคลากรระดับสูง รวมถึงเน้นการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาททางการเมืองของตน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อการแก้ไขปัญหา และสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมของตน (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2549: 359-360)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) เป็นกลไกสำคัญเสมือนหัวใจในระบอบประชาธิปไตย โดยเป็นการกระทำที่มีผลต่อการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองหรืออำนาจการปกครองและการพ้นจากอำนาจนั้นรวมทั้งมีผลต่อนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบายรัฐ ดังนั้นผู้ปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครอง อันมีที่มาจากเหตุผลและหลักนิติธรรมจะอ้างความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครองนี้ได้ก็ต่อเมื่อผู้ถูกปกครองเชื่อว่าการใช้อำนาจของผู้ปกครองนั้นถูกต้องตามกฎหมายและมีเหตุผลเพียงพอ ผู้ปกครองจึงต้องไม่ละเมิดกฎหมายและใช้อำนาจการปกครองอย่างมีเหตุผล (วัชราร ไซยสาร, 2545: 18-19) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นรูปแบบหนึ่งตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็น “การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” โดยรัฐมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมไทยเข้ามามีบทบาทในการ “ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมสร้างและร่วมตัดสินใจ” ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 หมวด 16 ว่าด้วยเรื่อง การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 (1) ได้บัญญัติเรื่องการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกัน และให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระ ปราศจากการครอบงำ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2566)

การเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนจะมากหรือน้อยนั้น ย่อมสะท้อนถึงผู้นำประเทศ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน รวมถึงสถานศึกษาด้วยว่ายังขาดการให้ความรู้ทางการเมืองที่ถูกต้องให้กับประชาชนหรือไม่ ส่วนผู้ที่เข้าไปเป็นตัวแทนประชาชนยังดำเนินแนวคิดในการผูกการเมืองติดกับทุนนิยม เอาวัตถุดิบของเพียงเล็กน้อยเพื่อแลกผลประโยชน์ของประชาชนทั้งชาติอยู่เช่นเดิม จะเห็นได้อย่างชัดเจนก่อนการเลือกตั้ง

แทบทุกครั้ง นั่นก็คือ การซื้อเสียง จนกลายเป็นค่านิยมที่ผิด ๆ ของประชาชนไปโดยปริยาย ซึ่งก่อนการเลือกตั้งมักจะได้ยินคำพูดที่ว่า “เงินไม่มา กาไม่เป็น” ซึ่งโดยทั่วไปไม่ว่าในกรุงเทพมหานครหรือต่างจังหวัด สิ่งเหล่านี้จะเป็นบทสรุปของประชาธิปไตยแบบไทย ๆ หรือไม่ ไม่มีใครคาดการณ์ได้ ถึงอย่างไรทั้งปัจจัยด้านการศึกษา ด้านบทบาทของผู้นำ ทั้งปัจจัยด้านเงิน ย่อมไม่ใช่สิ่งชี้ขาดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนน้อยหรือมากได้ แต่ยังคงพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ยังมีประเด็นด้านความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง ขาวสารและความสนใจทางการเมือง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม การอาศัยอยู่ในเขตเมือง-ชนบท และความพอใจต่อการทำงานของรัฐบาลของประชาชนด้วย (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล, 2548: 66)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะเป็นองค์ภาคนึงที่สำคัญและมีบทบาทหน้าที่ร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ในการดำเนินการพัฒนาประเทศชาติ อีกทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะ วิสัยทัศน์และได้เข้าร่วมในกิจกรรมที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเอง รวมทั้งมีการนำเอาความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของภาครัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิดเพื่อเป็นการสื่อสารสองทาง คืออย่างหนึ่งเป็นการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในชาติและสังคมไทย (วิภาส ทองสุทธิ, 2551: 172) จากความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีแนวทางในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบใด เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้รับไปเป็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลต่อไป

แนวคิดและความหมายของ “การมีส่วนร่วมทางการเมือง”

แม้ว่าประเทศไทยจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นก็ตาม แต่สภาพความเป็นจริงยังมีปัญหาและอุปสรรคอีกมากมายดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของสถาบันพระปกเกล้า (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552: 99) ที่พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนของประเทศไทยในระยะ 60 ปี ที่ผ่านมา มีดังนี้

- 1) ประชาชนมีข้อจำกัดในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เนื่องจากประชาชนขาดการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิดและความสำคัญของการมีส่วนร่วม
- 2) ทัศนคติและความเชื่อของประชาชนที่ว่าผู้เป็นข้าราชการนั้นคือนายของประชาชน จึงไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

3) ประชาชนไม่เข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองเนื่องจากการขาดความรู้และทักษะการนำกระบวนการมีส่วนร่วมไปปฏิบัติ เพราะในอดีตประชาชนเป็นเพียงผู้รับฟังและเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ต้องรับฟังประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

มีผู้ให้ความหมายและแนวคิดมากมายหลายอย่างต่างกันไปตามประสบการณ์ ความสนใจ และบริบทสิ่งแวดล้อมทางสังคมและการเมือง ในที่นี้พอที่จะประมวลประเด็นสำคัญของความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดังต่อไปนี้

ถวิลวดี บุรีกุล (2552: 11-12) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า เป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งการนำเสนอความคิดเห็นไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย และการตัดสินใจของรัฐ

อภิไท สอนทอง (2553: 24) ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเข้าไปมีอิทธิพลต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองในระดับต่าง ๆ หรือเพื่อเลือกใช้หรือบริหารนโยบายสาธารณะโดยไม่คำนึงว่าการกระทำนั้นจะเป็นไปโดยสมัครใจหรือไม่ สัมฤทธิ์ผลหรือไม่ ถูกกฎหมายหรือไม่ และการกระทำนั้นก็ไม่จำเป็นต้องต่อเนื่องอีกด้วย

อมรพรรณ ประจันตวนิชย์ (2550: 23) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในการมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ตลอดจนร่วมติดตามและประเมินผล รวมทั้งร่วมรับผิดชอบในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมหรือกระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งของกลุ่มคนหรือองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกันทางด้านจิตใจ อารมณ์และสังคม

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2549: 172) ได้ให้ความหมายของ “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” ว่าหมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตาม ไม่ว่าจัดองค์กรหรือไม่ก็ตาม จะเกิดขึ้นเป็นครั้งหรือต่อเนื่อง การกระทำนั้นจะมุ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะ ไม่ว่าจะในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น

Huntington and Nelson (1982: 4) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมที่พลเมืองกระทำเพื่อจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยเขากำหนดขอบเขตไว้เป็นการกระทำกิจกรรมทางการเมืองของคนธรรมดา ซึ่งอาจจะมึลักษณะเป็นช่วง ๆ ไม่ต่อเนื่องและอาจเป็นบทบาทรองจากบทบาทอื่น นอกจากนั้นยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้มีความชอบธรรมในการตัดสินใจแบ่งสรรสิ่งที่มีคุณค่า ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดในสังคม ทั้งนี้ไม่ว่าการกระทำนั้นจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นอาจเป็นไปด้วยความสำนึกของตนเองหรือถูกชักจูงให้เข้าร่วมกันได้

นอกจากนี้ ฮันติงตัน และ เนลสัน ยังได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องของกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นบทบาทของบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้ทำงานหรือมีอาชีพทางการเมือง เช่น นักการเมือง หรือผู้นำทางการเมือง

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องของการแสดงออกเพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศ กล่าวคือ เป็นเรื่องของความพยายามที่จะมีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล สนับสนุนรัฐบาล เปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาล ตลอดจนสถาบันการเมืองต่าง ๆ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นไปได้ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย

4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มีผลเปลี่ยนแปลงต่อการตัดสินใจของผู้นำหรือรัฐบาลแต่อย่างใด เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีผลมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับอำนาจทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วม ซึ่งมักมีอำนาจทางการเมืองไม่มากนัก และไม่สามารถผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลได้ตลอดเวลา

Cohen and Uphoff (1981: 6) ได้สร้างกรอบพื้นฐานการมีส่วนร่วมซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-making) ซึ่งเป็นการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ระยะเริ่มต้น

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) เป็นการเข้าร่วมโดยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) โดยอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัว

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำของกลุ่มหรือบุคคลในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง โดยการกระทำหรือความพยายามที่เป็นได้ทั้งการแสดงความคิดเห็น การใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลัง การสนับสนุนหรือคัดค้าน การเรียกร้องสิทธิ ทั้งกิจกรรมในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยที่การกระทำเหล่านั้นเป็นการกระทำด้วยความสมัครใจ

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เชาวนะ ไตรมาส (2540: 4) ได้กล่าวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นแนวคิดที่มีบทบาทสำคัญต่อพรรคการเมืองไทยค่อนข้างมากเนื่องจากการรับรองสิทธิและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองผ่านทางองค์การพรรคการเมืองได้ ขณะเดียวกันพรรคการเมืองเองก็จะต้องแสวงหาความสนับสนุนจากประชาชน โดยการระดมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ อีกทางหนึ่งด้วย

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2551: 10) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจต่อ

การเมืองการปกครองประเทศ และที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐและควบคุมการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้เป็นอย่างดี การมีส่วนร่วมทางการเมือง ยังเป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมือง คือเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบทางการเมืองประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงต่ำ พิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง สังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ แสดงว่าสังคมนั้นมีความเป็นประชาธิปไตยต่ำ ถ้ามีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง แสดงว่าสังคมนั้นมีการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยสูง อีกทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นสิ่งบ่งชี้อุดมการณ์และเจตคติทางการเมืองของประชาชนในชาติอีกด้วย

ถวิลวดี บุรีกุล (2552: 12-15) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นประชาธิปไตยที่ให้ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการบริหารงานหากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นเพียงใดก็จะช่วยให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร ทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นเงื่อนไขหลักของระบบประชาธิปไตยที่ช่วยให้กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาและโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลเป็นไปด้วยความรอบคอบ ลดความขัดแย้งในสังคม เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งแก่ชุมชนและประเทศชาติ ทำให้คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้า เป้าหมายสำคัญของการมีส่วนร่วม คือนำค่านิยมความคิดเห็นของสาธารณชนเข้าสู่การตัดสินใจ เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจ การแก้ปัญหาความขัดแย้งจากความต้องการที่เหมือนกัน การสร้างความเชื่อมั่น ให้การศึกษาและข้อมูลแก่สาธารณชน

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของทุกคนทุกกลุ่มมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตย และส่งเสริมธรรมาภิบาล หากการมีส่วนร่วมของประชาชนมีมากขึ้นมีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร ทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้นระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นจะมีความสำคัญและจำเป็นมาก ตั้งแต่การคัดเลือกผู้แทนเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารประเทศบริหารกิจการสาธารณะท้องถิ่น การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ เช่น การพูดคุยทางการเมือง การเขียนบทความหรือจดหมายแสดงความคิดเห็น การแสดงทัศนคติทางการเมืองของประชาชนโดยการออกแบบสอบถามความคิดเห็น ต่อการดำเนินนโยบายสาธารณะของรัฐซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นระบบระเบียบเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังนี้ (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2549: 595-604)

1. ระบบการเมือง

1.1 ระบบประชาธิปไตย เป็นระบบการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด กล่าวคือ 1) **การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน** คือ การที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย อำนาจอสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน 2) **การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยประชาชน** คือ ประชาชนเป็นผู้กำหนดผู้ปกครอง ผู้ปกครองเป็นตัวแทนที่ได้รับมอบฉันทะจากประชาชนให้เข้ามาทำหน้าที่ และ 3) **การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองเพื่อประชาชน** คือ การที่ผู้แทนประชาชนที่ได้รับมอบฉันทะให้เข้ามาทำหน้าที่ปกครองจะต้องใช้อำนาจปกครองกระทำการบริหารเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชน ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย กำหนดให้ประชาชนมีเสรีภาพในทางการเมือง ได้แก่ การใช้สิทธิในการกำหนดผู้ปกครอง การวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง การผลักดันการตัดสินใจทางการเมืองของรัฐบาล และการชุมนุมเคลื่อนไหวทั้งการคัดค้านหรือสนับสนุนการตัดสินใจของรัฐบาล การเผยแพร่ข้อมูล ความคิด ความเห็นต่าง ๆ ทางการเมือง เป็นต้น

1.2 ระบบเผด็จการอำนาจนิยม เป็นระบบการเมืองที่กีดกัน หรือปิดโอกาสการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเพราะอำนาจเด็ดขาดมีแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งมีลักษณะการปกครองดังนี้ คือ 1) อำนาจอปกครองทั้งหมดเป็นของผู้ปกครอง อาจเรียกว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของผู้ปกครอง 2) ประชาชนถูกตัดขาดออกจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง ถ้าหากมีก็เกิดขึ้นเฉพาะเป็นคำสั่งของผู้ปกครองให้เพื่อสนับสนุนเจตนารมณ์ของผู้ปกครองเท่านั้น และ 3) ประชาชนถูกปลูกฝังให้เชื่อว่าประชาชนที่ดีจะต้องเชื่อฟังยอมรับ และปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ผู้ปกครองกำหนด

2. วัฒนธรรมทางการเมือง

ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เป็นกระบวนการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความศรัทธาและเชื่อมั่นในคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย ต้องทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและความมุ่งมั่นอย่างจริงจังของผู้นำทางการเมือง และการเรียกร้องอย่างแข็งขันจากประชาชนอย่างกว้างขวาง หากปราศจากปัจจัยดังกล่าว การเสริมสร้างให้ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยคงต้องอาศัยเวลายาวนาน ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมือง การพัฒนาทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์อันหนึ่งอันเดียวกันที่เป็นเอกภาพจนไม่อาจละทิ้งส่วนใดส่วนหนึ่งได้

3. โครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ

ปัจจัยนี้มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เช่น ระดับการศึกษาของประชาชนในสังคมมีผลต่อลักษณะวัฒนธรรมทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมืองของคนสังคมนั้น ๆ โดยการศึกษาทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและมีความสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตนที่พึงกระทำต่อระบบ

การเมืองมากขึ้น นอกจากนี้ฐานะทางเศรษฐกิจก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เช่น ผู้ที่มีรายได้น้อย คนยากจน จะไม่มีเวลาสนใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากกว่า นอกจากนี้ยังมีปัจจัยสำคัญอื่น ๆ เกี่ยวข้องด้วย สรุปได้ดังนี้

3.1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.2. ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการเมือง ได้แก่ พฤติกรรมร่วมทางสังคม ระดับการพัฒนาหรือความทันสมัยทางสังคมและเศรษฐกิจ การกระทำหรือปฏิกิริยาตอบสนองต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผู้นำทางการเมืองหรือผู้แทนของประชาชน

3.3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชูเกียรติ ภัยลี (2536, 19-21) ที่ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมอันประกอบด้วย คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) ปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ และ 3) ปัจจัยทางด้านการติดต่อสื่อสาร ส่วนปัจจัยที่เป็นตัวแปรของการมีส่วนร่วมทางการเมืองถูกกำหนดไว้ 3 ตัวแปรด้วยกัน คือ

3.3.1 ตัวแปรสภาพแวดล้อมทางสังคม (The Social Environment Variables) เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ อายุ เชื้อชาติ เพศ ศาสนา และถิ่นที่อยู่อาศัย

3.3.2 ตัวแปรด้านจิตวิทยา (Psychological Variables) เช่น แรงจูงใจ ลักษณะบุคลิกภาพ และความต้องการ เป็นต้น

3.3.3 ตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง (The Political Environment Variables) เช่น ระบบการเมือง เหตุการณ์บ้านเมือง ลักษณะการรณรงค์หาเสียงและประเด็นทางการเมืองต่าง ๆ

ตัวแปรทั้ง 3 นี้ใกล้เคียงกันกับการแบ่งตามแนวคิดของคอนเวย์ (Conway, 2000, อ้างถึงใน ถวิลวดี บุรีกุล, พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, เลขา วไลไพจิตร, ประชัน รักพงษ์, ทศพล สมพงษ์, ปัทมา สุบกัมปัง, และสตีล ธนาธิโชติ, 2547: 66) ที่ได้จำแนกตัวแปรหรือแนวคิดที่มีอิทธิพลหรือมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาไว้ ดังนี้คือ 1) ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ เชื้อชาติ ชนกลุ่มน้อย ฯลฯ 2) ปัจจัยทางจิตวิทยา ได้แก่ ความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยม การได้มาซึ่งแนวคิด (Orientation) ทางการเมือง บุคลิกภาพ และการแปลกแยกและการปรับตัวให้ลงรอยกัน (Alienation and conformity) 3) ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ซึ่งได้แก่วัฒนธรรมทางการเมือง ระบบพรรคการเมือง การเคลื่อนไหวทางการเมือง วาระทางนโยบายและการรณรงค์ทางการเมือง สื่อมวลชน และองค์การ และ 4) โครงสร้างทางกฎหมาย ซึ่งรวมการทำบัญชีรายชื่อและกฎหมายเลือกตั้ง กระบวนการในการเลือกตั้ง รวมทั้งโอกาสในรูปแบบอื่น ๆ ของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นอกจากปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น สิทธิพันธ์ พุทธน (2541: 173-176) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะในแวดวงของการพัฒนาทาง

การเมือง มองกันว่าการเข้ามีส่วนร่วมเป็นลักษณะทางการเมืองที่สำคัญยิ่งของระบบการเมืองที่ทันสมัย และเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบการเมืองที่พัฒนาแล้วด้วย

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือประชาชนต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตน และใช้สิทธินั้นโดยไม่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจำแนกได้หลายประการดังนี้ ประการที่หนึ่ง ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชน ประการที่สอง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ประการที่สาม การอาศัยอยู่ในเขตเมืองหรือชนบท และประการที่สี่ ความพอใจต่อการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

แนวความคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จำแนกเป็น 4 แนวคิด คือ

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ ประชาชนหรือพลเมืองของรัฐจะทำหน้าที่เป็น “สภา” โดยทุกคนจะมีส่วนร่วมในการประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ด้วยตัวเอง เพราะเชื่อว่า ประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ในสังคม แต่ภายหลังเมื่อสมาชิกของสังคมเพิ่มจำนวนมากขึ้นและสังคมมีความซับซ้อนขึ้น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรงจึงกลายเป็นเรื่องยากที่จะสามารถทำได้จริง เพราะทุกคนไม่สามารถเข้ามาใช้อำนาจของตนเองได้ในทุกกิจกรรมของประเทศ ปัจจุบันมีการใช้ประชาธิปไตยทางตรงในเรื่องของการลงประชามติ (Referendum) การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน (Initiative) การถอดถอนผู้แทนรายบุคคลหรือทั้งสภา

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน หรือประชาธิปไตยโดยอ้อม (Representative Democracy) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ คือ การที่ประชาชนได้ทำหน้าที่เลือกผู้แทนของตนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนในรัฐสภา ผ่านระบบที่เรียกว่า “การเลือกตั้ง”

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) หรือที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งเป็นการนำการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรงมาผสมผสานกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองมากยิ่งขึ้น โดยให้อำนาจตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารในเรื่องสำคัญ ๆ ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิต อำนาจในการตรวจสอบและควบคุมการทำงานของ “ผู้แทน” ซึ่งก็คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา แล้วแต่กรณี รวมทั้ง การเปิดโอกาสให้ “สถาบันการเมือง” ต่าง ๆ อาทิ ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน องค์กรอิสระ องค์กรตามรัฐธรรมนูญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่ในการติดตามและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างเต็มที่

4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบถกแถลง หรือสานเสวนาทางออก (Deliberative Democracy) เป็นประชาธิปไตยแบบถกแถลงที่เป็นกระบวนการสำคัญของประชาธิปไตยภาคพลเมือง ประชาธิปไตยชุมชน เป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดจากข้อบกพร่องของประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เป็นรูปแบบสถาบันที่ตายตัว ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มีความซับซ้อนและมีความแตกต่างหลากหลายได้ ทั้งนี้ หลักการประชาธิปไตยแบบถกแถลงไม่ได้เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน เพราะระบอบประชาธิปไตยทั้งสองแบบสามารถอยู่คู่กันได้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยแบบถกแถลงจะช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของระบบการเมืองแบบตัวแทน โดยการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองที่มีจิตสำนึกทางการเมือง (Active citizen) และมีจิตสาธารณะรวมหมู่ (Civic life) รูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ที่เห็นได้ชัด คือ การที่ภาคประชาชนหรือภาคพลเมืองเข้าร่วมกันวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนถกแถลงเพื่อนำเสนอแนวคิดของตนในการสร้างนโยบายที่เหมาะสมสำหรับตนเอง หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ คือ กระบวนการที่ให้ประชาชนทุกคนหรือภาคพลเมืองได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะและตอบสนองข้อเรียกร้องเพื่อให้ตัวแทนของตนหรือรัฐบาลนำไปปฏิบัติต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561: 13-16)

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ รูปแบบที่หลากหลายเหล่านี้ ได้ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองที่กว้างขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสสื่อสารกับรัฐมากยิ่งขึ้น เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน รวมทั้งมีโอกาสสานผลประโยชน์ร่วมกันทำให้การดำเนินนโยบายการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนผ่านไปสู่ “การเป็นประเด็นสาธารณะ” ที่ทุกคน ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญและสนใจ ที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้เปลี่ยนข้อความคิดที่ว่า การตัดสินใจทางการเมือง และกิจกรรมทางการเมืองเป็นเรื่องของ “นักการเมือง” ไปสู่การเป็น “เรื่องของคน”

สิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้สิทธิประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองดังนี้

1. สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญกำหนดให้ประชาชนผู้มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี ในวันเลือกตั้งมีสิทธิเลือกตั้งได้ซึ่งเป็นการขยายสิทธิจากเดิมในอดีตที่ต้องมีอายุครบ 18 ปีในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง รวมทั้งยังกำหนดให้เป็นหน้าที่ของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ ดังนั้น หากใครไม่ไปใช้สิทธิก็ต้องได้รับโทษ ซึ่งได้กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า

ด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ว่า “ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมีได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้วแต่เหตุนั้นมีเหตุอันสมควร ผู้ นั้น ถูกจำกัดสิทธิบางประการ” เป็นไปตามหลักการที่ว่า เมื่อท่านไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งแต่ต้น ท่านก็ไม่ควรได้รับสิทธิดังกล่าว นอกจากนี้ยังให้สิทธิประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทุจริตในการเลือกตั้ง โดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ว่า “ในการจัดให้มีการเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการส่งเสริมและสนับสนุน ให้สภามหากรรมการชุมชนตามกฎหมายว่าด้วยสภามหากรรมการชุมชน ชุมชน รวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไป ให้มีส่วนร่วมในการแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลต่อคณะกรรมการ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม”

2. สิทธิจัดตั้งพรรคการเมือง

กำหนดให้บุคคลมีเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่กฎหมายบัญญัติ กฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารพรรคการเมือง ซึ่งต้องกำหนดให้เป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบายและการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และกำหนดมาตรการให้สามารถดำเนินการโดยอิสระไม่ถูกครอบงำ หรือชี้นำโดยบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น รวมทั้งมาตรการกำกับดูแลมิให้สมาชิกของพรรคการเมืองกระทำการ อันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

3. สิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

กำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคนเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หรือหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย มีหลักการดังนี้

3.1 คุณสมบัติและจำนวนของประชาชน ที่ต้องการเข้าชื่อเสนอกฎหมายต้องเป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คน สามารถใช้สิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติได้

3.2 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเสนอร่างพระราชบัญญัติได้เฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ เท่านั้น

3.3 ข้อยกเว้นร่างพระราชบัญญัติที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเสนอ หากเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับเงินต้องได้รับคำรับรองจากนายกรัฐมนตรีก่อน รวมทั้งยังกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายเพื่อความละเอียดรอบคอบในการตรากฎหมายด้วย โดยกำหนดว่า ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับ

แล้ว รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกกรอบระยะเวลาที่กำหนดโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561: 31-35)

4. สิทธิออกเสียงประชามติ

กำหนดให้ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร คณะรัฐมนตรีจะขอให้มีการออกเสียงประชามติในเรื่องใดอันมิใช่เรื่องที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือเรื่องเกี่ยวกับตัวบุคคลหรือคณะบุคคลใดก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งยังกำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ไปลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ เป็นสำคัญ

5. สิทธิการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อร่วมกันในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย โดยผู้ตั้งชื่อแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอ เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภาและให้รัฐสภาพิจารณา เป็นสามวาระ การขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบรัฐ

6. สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น

6.1 กำหนดให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นตามวิธีการและรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่กฎหมายบัญญัติ

6.2 สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง

6.3 ผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น

6.4 ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ อาจมาจากวิธีอื่นตามที่กฎหมายกำหนด แต่ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

6.5 การดำเนินงาน อปท. สภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น ต้องเปิดเผยข้อมูลและดำเนินการให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

6.6 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกัน เพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

7. สิทธิตรวจสอบองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อกล่าวหาว่ากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง โดยยื่นต่อประธานรัฐสภาพร้อมด้วยหลักฐานตามสมควร หากประธานรัฐสภาเห็นว่ามิ

เหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำตามที่ถูกล่าวหา ให้ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องไปยังประธานศาลฎีกาเพื่อแต่งตั้ง คณะผู้ไต่สวนอิสระจากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์เพื่อไต่สวนหาข้อเท็จจริง

หากดำเนินการไต่สวนแล้วเห็นว่าผู้ถูกล่าวหาฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ให้เสนอเรื่องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย แต่ถ้าเห็นว่าผู้ถูกล่าวหาไม่ผิดกรณีตามที่ถูกล่าวหา แต่ไม่ใช้กรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ให้ส่งสำนวนการไต่สวนไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

8. สิทธิสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา

กำหนดให้ที่มาของวุฒิสภาจำนวนสองร้อยคน มาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม โดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชนซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้

การกำหนดที่มาของวุฒิสภาดังกล่าวเป็นการเปิดกว้างให้ประชาชนทุกคน ทุกอาชีพมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงสามารถสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ ซึ่งจะช่วยสร้างความเป็นธรรมให้ประชาชนทุกภาคส่วนให้มีโอกาสเข้าสู่การทำงานการเมือง เพื่อสะท้อนปัญหาและความต้องการของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม เป็นการให้โอกาสมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง นอกจากจะช่วยสร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำทางการเมืองแล้ว ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองอย่างแท้จริงที่ไม่กระจุกตัวอยู่เฉพาะในกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561: 31-38)

นอกจากการบัญญัติสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนดังที่กล่าวมาข้างต้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังบัญญัติสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่เอื้อประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

9. สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านสิทธิและเสรีภาพ

9.1 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การติดต่อสื่อสารถึงกัน เสรีภาพในทางวิชาการ การเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานรัฐ การร้องทุกข์ต่อหน่วยงานรัฐและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยเร็ว การฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานรัฐ การรวมตัวกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ชุมชน สมาคม สหกรณ์ สหภาพ หรือหมู่คณะอื่น การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

9.2 บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ

9.3 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ 1) อนุรักษ์ พันธุ์ หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี อันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ 2) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่ กฎหมายบัญญัติ 3) เข้าซื้อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อ ประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชน หรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ 4) จัดระบบสวัสดิการชุมชน และ 5) สิทธิของบุคคลและชุมชนตาม 1) 2) 3) และ 4) หมายความว่ารวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการด้วย

9.4 บุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคมีสิทธิรวมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของ ผู้บริโภค และองค์กรเหล่านี้สามารถรวมกันจัดตั้งเป็นองค์กรใหญ่เพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองผู้บริโภคได้ โดย ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการ จัดตั้งอำนาจในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภค และการ สนับสนุนด้านการเงินจากรัฐ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

นอกจากสิทธิและเสรีภาพข้างต้นแล้ว การใดที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายมิได้ห้ามหรือกำหนดเงื่อนไข ในการใช้สิทธิหรือเสรีภาพไว้ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทำการนั้น ๆ ได้อย่างเสรี และถือว่าเป็น การกระทำที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายสำหรับสิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นไปตามที่ กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ถึงแม้จะยังมิได้มีการตรากฎหมาย นั้นขึ้นใช้บังคับ รัฐธรรมนูญนี้ก็รับรองว่า บุคคลหรือชุมชนสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ทันทีตาม เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

แต่อย่างไรก็ดี เพื่อให้การใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลและชุมชนต้องเป็นไปอย่างมีความรับผิดชอบ ต่อประเทศชาติ สังคม และบุคคลอื่น รัฐธรรมนูญกำหนดไม่ให้ใช้สิทธิและเสรีภาพกันอย่างเกินเลย จนทำให้ บ้านเมืองเสียหาย รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ การใช้สิทธิและเสรีภาพไว้ชัดเจนว่า บุคคลและชุมชน ต้องไม่ใช้สิทธิและเสรีภาพของตนเกินขอบเขต กล่าวคือการใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้น ต้อง 1) ไม่ กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ 2) ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็น อันตรายต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและประชาชน และ 3) ไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

เมื่อใดก็ตามที่มีการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเกินขอบเขต ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการนั้น สามารถใช้สิทธิทางศาลผ่านศาลยุติธรรมหรือศาลปกครอง แล้วแต่กรณี เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของตน ที่ถูกล่วงละเมิด รวมทั้งเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายได้ หรือจะยื่นคำร้องต่อ “ศาลรัฐธรรมนูญ” โดยตรงเพื่อให้ วินิจฉัยว่า การกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ก็ได้ สำหรับบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูก ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือ ช่วยเหลือจากรัฐ

นอกจากสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่รวมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบ เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561: 39-44)

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย กล่าวคือทำให้ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองได้มีโอกาสทราบความต้องการของกันและกันอย่างแท้จริงในการที่จะทำให้การดำเนินนโยบายของรัฐสามารถตอบสนองต่อผู้เป็นเจ้าของประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยสังคมมีการเปลี่ยนแปลงและมีวิวัฒนาการในทุก ๆ ด้าน เมืองประกอบเป็นสถาบันหลักคือสถาบันครอบครัว สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา โดยทุกสถาบันจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง รวมถึงสถาบันการเมืองก็เช่นกัน จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Vago, 1980: 33-62)

บทสรุป

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากกระบวนการปกครองประชาธิปไตยแบบผู้แทนโดยประชาชนเลือกผู้แทน (รัฐบาล) ขึ้นทำหน้าที่แทนตนนั้นยังไม่สามารถสนองตอบและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้อย่างทั่วถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมบทบาทของผู้แทน เพื่อให้ผู้แทนที่ทำหน้าที่แทนประชาชนได้เข้าใจปัญหาและความต้องการของประชาชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ใช่เฉพาะเป็นการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการควบคุม ตรวจสอบ ติดตาม การทำงานของรัฐบาล หน่วยงานของรัฐ รวมทั้งมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลในนโยบาย การบริหาร ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนับว่าเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่สำคัญอย่างมาก ซึ่งในยุคสมัยปัจจุบันความต้องการในการเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่ประชาชนในกระบวนการปกครองของรัฐและเหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะการปกครองในรูปแบบนี้ได้ยึดหลักแห่งอุดมการณ์ที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และประชาชนมีสิทธิและมีอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองตนเอง โดยอาศัยวิธีการ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งวิธีดังกล่าวยังส่งผล

ให้ประชาชนมีสิทธิเหนือการคัดเลือกผู้นำของตนและยังผลถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการดำเนินนโยบายด้านการบริหารโดยนโยบายต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งผลต่อประชาชนโดยรวม

บรรณานุกรม

- จักษ์ พันธุ์เพชร. (2549). การเมืองการปกครองไทย “จากยุคสุโขทัยสู่สมัยทักษิณ” (พิมพ์ครั้งที่ 5). พันซ์กรู๊ป.
- ชูเกียรติ ภัยลี. (2536). การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมระหว่างเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงานกับพื้นที่ที่ไม่มีการปฏิบัติงานของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เชาวนะ ไตรมาศ. (2540). พรรคการเมืองไทย: ภูมิหลังทางโครงสร้าง-หน้าที่และพัฒนาการทางสถาบัน. สถาบันนโยบายการศึกษา.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. เอ.พี. กราฟิกส์ดีไซน์และการพิมพ์.
- _____, พิชิต พัทธกะเทพสมบัติ, เลขา วิลไพจิตร, ประชัน รักพงษ์, ทศพล สมพงษ์, ปัทมา สุขกำปัง, และ สติธร ธนานิธิโชติ. (2547). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาลและองค์กรอิสระ. สถาบันพระปกเกล้า.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. สถาบันพระปกเกล้า.
- พรเพ็ญ เพชรสุคติ. (2549). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในระดับการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย: โครงการศึกษาข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมโดยตรงต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของสตรีในประเทศไทย (กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลใน 4 ภาค). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วัชร ไซยสาร. (2545). การเมืองภาคประชาชน. เมฆขาว.
- วิภาส ทองสุข. (2551). การบริหารจัดการที่ดี. อินทภาษ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2554). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย. สำนักงาน.
- _____. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักงาน.
- _____. (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. https://web.parliament.go.th/assets/portals/1/files/002_

สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2549). *การเมืองไทย*. เสมาธรรม.

สิทธิพันธ์ พุทธทนต์. (2541). *ทฤษฎีพัฒนาการเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 7). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อภิไท สอนทอง. (2553). *การรับรู้เกี่ยวกับพลวัตทางการเมืองและรากเหง้าทางความคิดของคนชนบทในไทยต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง: กรณีศึกษาประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 และ 2 จังหวัดพิจิตร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจไม่ได้ออกพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อมรพรรณ ประจันตวนิชย์. (2550). *ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานและปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจไม่ได้ออกพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1981). *Rural development participation: Concept and measures for project design, implementation, and evaluation*. Cornell University.

Huntington, S. P. & Nelson, J. M. (1982). *No easy choice: Political participation in developing countries*. Harvard University Press.

Vago, R. M. (1980). *The sound pattern of Hungarian*. Georgetown University Press.

พระพุทธเจ้ากับการเมืองการปกครอง

พระสมพล ยสชาติ^{1*}

รับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2566 แก้ไขบทความ: 17 เมษายน 2566 ตอรับบทความ: 25 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพระพุทธเจ้ากับการเมืองการปกครองในบางแง่มุม จากหลักฐานที่บันทึกไว้พบว่า ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าก็ทรงเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง แต่พระองค์ทรงเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นครู เข้าไปในฐานะช่วยขจัดทุกข์ พระองค์ทรงเป็นกลางทางการเมืองหรืออยู่เหนือการเมือง เพราะฉะนั้นพระองค์จึงสามารถประกาศพระศาสนาไปได้ทุกประเทศ ทุกแว่นแคว้น ไม่เลื่อมล้ำแว่นแคว้นนั้น ๆ จะมีการปกครองในรูปแบบใด พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับการเมืองในแง่ของหลักคำสอน ในแง่ของการเสนอหลักการ หรือ รูปแบบการปกครองที่จะอำนวยประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนในรัฐนั้น ๆ โดยการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนธรรมะให้เหมาะสมกับรูปแบบการปกครองของรัฐ โดยไม่ทรงเข้าไปเกี่ยวข้องกับการบริหารหรือการปกครองภายในของรัฐแต่อย่างใด ดังนั้นศาสนากับการเมืองและสังคม จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นในทางการเมืองและสังคมย่อมจะมีผลกระทบต่อศาสนาและทำนองเดียวกันการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นในทางศาสนากีย่อมจะมีผลกระทบต่อการเมืองและสังคมเช่นเดียวกัน

คำสำคัญ: พระพุทธเจ้า ระบอบ การเมืองการปกครอง

¹ นิสิตหลักสูตรดุสิตบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2565

* อีเมล: butsaad16@gmail.com

Buddha and Politics

Phra Sompon Yasachato ^{1*}

Abstract

The purpose of this article to study some aspects of the Lord Buddha and politics. From the recorded evidence, it was found that in the Buddha's time, the Lord Buddha was involved in politics. But he was involved as a teacher. Enter as a means of eliminating suffering. He is politically neutral or above politics. Therefore, he was able to preach religion to every country, every region, regardless of what form of government that region would have. Buddhism is closely related to politics in terms of doctrine. In terms of proposing a principle or a form of government that will benefit the people of that state by the Buddha teaching the Dharma that is suitable for the form of government of the state without being involved in the administration or internal government of the state in any way So religion and politics and society therefore have a close relationship Any change that takes place in politics and society will have an impact on religion, and just as any change that takes place in religion will have an impact on politics and society.

Keywords: Buddha, Regime, Politics

¹ Student of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chonburi Sangha College

* Email: butsaad16@gmail.com

บทนำ

ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงการเมืองไว้อย่างน่าสนใจ โดยในอัครคัมภีร์อรรถกถาชี้ให้เห็นว่ารัฐเกิดขึ้นได้อย่างไร รัฐต้องประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ทำไมถึงต้องมีการเลือกผู้ปกครองรัฐและพระไตรปิฎกยังบอกเกี่ยวกับธรรมะสำหรับนักปกครอง (นักการเมือง) ได้แก่ จักวัตติสูตรทศพิธราชธรรม อปริหานิยธรรม และธัมมิกสูตร ซึ่งหลักธรรมของพระพุทธเจ้าไม่ว่าเรื่องใดก็ตามสามารถนำมาปรับใช้ได้ตลอดเวลา มีความทันสมัยอยู่เสมอ ไม่มีหลักธรรมข้อใดเลยที่จะเสื่อมคลายหรือหมดคุณค่าไปในตัว ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งสิทธิเสรีภาพ พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้ว่าธรรมที่พระองค์ทรงค้นพบจากการตรัสรู้นั้น ไม่ได้เป็นไปเพื่อคนใดคนหนึ่งแต่เป็นไปเพื่อทุกคน และพระองค์ก็ไม่ได้บังคับให้ใครมาเชื่อในศาสนาของพระองค์ แต่ทรงเป็นผู้แนะนำชี้ทางที่ถูกต้องให้เท่านั้น ส่วนใครจะทำตามหรือไม่ย่อมมีสิทธิเสรีภาพที่จะเลือกเอง โดยก่อนที่จะเห็นด้วยหรือไม่กับคำสอนนั้น ๆ ต้องคิดพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบด้วยตนเองเสียก่อน ดังคำสอนที่ปรากฏในกาลามสูตร ส่วนในเรื่องของความเสมอภาคพระพุทธเจ้าทรงเชื่อมั่นว่าทุกคนสามารถบรรลุธรรมได้ไม่ว่าเป็นชายหรือหญิง เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ (วิเรชย ยศโสธร, 2565: 251)

การเมืองการปกครองที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา เป็นการเมืองการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์คือ ระบอบการปกครองซึ่งมีพระราชาหรือพระมหากษัตริย์ ที่มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการบริหารแคว้นแคว้น ในยุคพุทธกาลคือ ระบบราชาธิปไตยกับระบบสามัคคีธรรม ในระบบราชาธิปไตยที่มีอำนาจสมบูรณ์ โดยไม่ต้องมีสภาและมติเหมือนกับสังคมระดับเผ่าที่ใช้กันก่อนสมัยพุทธกาลที่มีอาณาเขตกว้างขวางไม่สามารถนำความคิดเห็นของเผ่ากับกลุ่มคนที่ไม่ได้นับถือพระเวทที่อยู่ในรัฐเดียวกันได้ เพราะว่า รัฐปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตย เช่น รัฐมคธปกครองโดยพระเจ้าพิมพิสาร รัฐโกศลปกครองโดยพระเจ้าปเสนทิโกศล รัฐวัชเชยปกครองโดยพระเจ้าอุเทน และรัฐวันตีปกครองโดยพระเจ้าจันตปักษ์โชติ ระบอบการปกครองแบบนี้เป็นคู่แข่งกัน ในการต่อสู้แย่งชิงอำนาจกับระบอบสามัคคีธรรม แต่รัฐที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยจะมีความเข้มแข็งมากขึ้น และได้ปราบปรามรัฐที่ปกครองด้วยระบอบสามัคคีธรรมไว้ในอำนาจเกือบหมด คงเหลือแต่ รัฐวัชชี รัฐเดียวที่ยังคงเข้มแข็งอยู่ แต่หลังจากพุทธปรินิพพานไม่นาน รัฐวัชชีก็ตกอยู่ใต้อำนาจของรัฐมคธซึ่งปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตย การที่ระบอบราชาธิปไตยมีความเข้มแข็งกว่าระบอบสามัคคีธรรม ในระบบราชาธิปไตย เป็นระบบของผู้ต้องการมีอำนาจและจะเผยแผ่อำนาจออกไป ส่วนระบบสามัคคีธรรม มุ่งจัดการปกครอง ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีความผาสุกในบ้านเมือง มีระเบียบวินัยเครื่องดำรงความสามัคคี เมื่อไม่มีระเบียบวินัย เมื่อความสามัคคีหมดไป ระบอบสามัคคีธรรมหรือประชาธิปไตยแบบสมัยโบราณก็พังพินาศอินเดียในสมัยโบราณ มีการแข่งขันแย่งชิงอำนาจซึ่งกัน ประเทศที่มีอำนาจมากกว่าก็บุกรุกทำสงครามขยายดินแดน จนมาถึงยุคพุทธกาลมีแคว้น 16 แคว้น บางประเทศก็หมดอำนาจถูกยุบรวมเข้ากับแคว้นอื่นจึงเหลือประเทศที่ใหญ่อยู่ 4-5 ประเทศ อังคะ ก็เข้าไปอยู่ใต้อำนาจของมคธ กาสีก็อยู่ใต้อำนาจของแคว้นโกศล แคว้นโกศลและวัชชีเป็นแคว้นใหญ่มีอำนาจมาก แคว้นมหาอำนาจในครั้งพุทธกาล คือมคธ วัชชี โกศล วัชเชย และอวันตี แคว้นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา คือ แคว้นมคธ วัชชี และโกศล ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

จำนวนมาก แคว้นมคธมีชื่ออยู่ยั่งยืนที่สุด ส่วนแคว้นอื่นที่ใหญ่ในสมัยพุทธกาล พอถึงยุคหลังพุทธกาลก็ค่อย ๆ หมดไป แคว้นที่มีการปกครองต่างแบบกัน คือ แคว้นมคธกับแคว้นวัชชี แคว้นมคธปกครองแบบราชาธิปไตย แคว้นวัชชีปกครองแบบสามัคคีธรรม มีชนชั้นปกครองหมุนเวียนกันขึ้นมาปกครอง แคว้นวัชชีแข่งอำนาจกับแคว้นมคธ หลังพุทธกาลแคว้นวัชชีได้เสียอำนาจแก่แคว้นมคธ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547: 11-12)

กล่าวได้ว่าความคิดทางการเมืองแนวพุทธศาสนาเถรวาทในพระไตรปิฎกไม่มีการจัดเป็นระเบียบอย่างชัดเจน แต่แนวความคิดนี้มีปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎกในลักษณะของการสนทนาซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสเรื่องการเมืองกับพระสงฆ์ในบางโอกาส เช่น ตรัสกับพระอานนตถึงการล่มสลายของเมืองปาฏลิบุตร และได้ตอบข้อสงสัยเรื่องการเมืองการปกครองที่เหล่าพระสาวกทูลถามในโอกาสต่าง ๆ บางครั้งทรงกล่าวถึงเรื่องการเมืองแก่พราหมณ์และกษัตริย์ที่มาทูลถามถึงวิธีการบริหารบ้านเมืองและทรงให้คำแนะนำตลอดจนกลยุทธ์ในแนวทางแก้ไข ดังนั้น ในบทความนี้จะได้กล่าวถึงพระพุทธเจ้ากับการเมืองการปกครองในบางแง่มุม เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าให้กว้างขวางยิ่งขึ้นต่อไป

นิยามความหมายและขอบเขตของการเมือง

การเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวที่มีความเกี่ยวข้องกับทุกคน ไม่ว่าบุคคลจะเป็นผู้ปกครอง ผู้ถูกปกครอง และมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลทุกบทบาทหน้าที่ ไม่เว้นแม้กระทั่งพระภิกษุสงฆ์ ด้วยเหตุที่การเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวเช่นนี้ ผู้เขียนบทความทางวิชาการนี้ จึงมีความสนใจจะศึกษาว่า การเมืองมีความหมายอย่างไรตามคัมภีร์พระพุทธศาสนา ทั้งในแง่มุมของการเมืองตามตัวอักษร ตามทัศนะของนักวิชาการ และตามนัยของพระพุทธศาสนาว่ามีความเป็นมาอย่างไร

ความหมายการเมือง

การเมืองเป็นเรื่องที่ผูกติดกับระบอบความเป็นรัฐ เป็นการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าหรือทรัพยากร โดยมีอำนาจที่เป็นที่ยอมรับกันมา ทำให้เกิดการปฏิบัติตาม หรือเป็นเรื่องของการที่มีคนกลุ่มหนึ่งใช้อิทธิพลต่อคนอีกกลุ่มหนึ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม สิ่งที่มีคุณค่าทางสังคมในที่นี้มีได้หลายอย่าง เช่น อำนาจ ความศรัทธา นับถือ ความยุติธรรม ความนิยมชมชอบ ความอยู่ดีกินดี ความมั่งคั่ง ความรอบรู้ ทักษะ เป็นต้น บางครั้งจะถูกตีกรอบเอาไว้ว่า เป็นความสัมพันธ์ของมนุษย์ในระบอบการเมือง ซึ่งสามารถแยกออกจากความสัมพันธ์ของมนุษย์ในระบบย่อยอื่น ๆ ของสังคมได้ โดยที่ระบอบการเมืองจะมีเป้าหมายในตนเองที่แตกต่างจากระบบย่อยอื่น ๆ ของสังคม เช่น ระบบวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา (ชลธิศ อีระฐิติ, 2551)

หากพิจารณาความหมายตามตัวอักษร จะพบว่า “political” หรือ “การเมือง” หมายถึง รัฐ ประเทศ หรือชาติ ซึ่งตรงกับคำว่า “รัฐ” ในพระพุทธศาสนา และตรงกับภาษาบาลีว่า “รฏฐ” แปลว่า ประเทศ หรือแว่นแคว้น (สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, 2535: 121) ส่วนมากแล้วในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยมักจะใช้คำว่า

“แคว้น” มากกว่าคำว่า รัฐ แต่คำว่า “รัฐ” ก็มีใช้เหมือนกัน เช่น คำว่า “พระเจ้าพิมพิสารจอมทัมมครรัฐ” เป็นต้น นอกจากศัพท์ว่าแคว้นแล้ว ศัพท์อื่น ๆ ที่ใช้ในความหมายว่า รัฐ ที่ใช้ในพระไตรปิฎกยังมีอีกหลายคำ เช่น ชนบท ราชธานี พระนคร เมือง เป็นต้น

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้นิยามคำว่า “การเมือง” ว่า การเมือง คือ งานที่เกี่ยวกับรัฐหรือแผ่นดิน เช่น วิชาการเมือง ได้แก่ วิชาที่ว่าด้วยรัฐ การจัดส่วนแห่งรัฐและการดำเนินการแห่งรัฐ ส่วนคำว่า “รัฐ” แปลว่า แคว้น เช่น รัฐปาหัง บ้านเมือง เช่น กฎหมายสูงสุดของรัฐ ประเทศ เช่น รัฐวาทิกัน มนุษย์เป็นสัตว์การเมืองที่มีธรรมชาติอยู่ร่วมกันในสังคมขนาดใหญ่ที่เรียกว่าเมืองหรือรัฐ ดังนั้น การกระทำร่วมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปจึงเป็นการกระทำทางการเมืองการเมืองเป็นเรื่องการแสวงหาความยุติธรรม เพื่อดำรงชีวิตที่ดีงาม และเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจ เพื่อที่จะจัดสรรทรัพยากรและเพื่อควบคุมการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมด้วยการกำหนดและปฏิบัติตามข้อบัญญัติ รวมทั้งการยอมรับการใช้อำนาจในสังคม โดยที่มักจะมีผลบังคับ (Sanction) ในรูปแบบของการลงโทษหรือการให้รางวัลอยู่เสมอ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 2)

สรุปความได้ว่า คำว่า “การเมือง” ในนิยามและความหมายตามทัศนะของนักวิชาการ หมายถึง การดูแลจัดการให้มนุษย์อยู่กันอย่างเป็นธรรมและเป็นระเบียบภายใต้การปกครองเดียวกันที่มีความเสมอภาค มีการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันที่เป็นธรรม และเสมอภาคแก่มนุษย์ทุกคนผู้มีส่วนร่วมในสังคมเดียวกัน

พระพุทธเจ้ากับการเมือง

พระพุทธเจ้าทรงเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองในฐานะผู้ชี้แนะทาง ทำให้บทบาทของพระองค์เหมือนกับเป็นที่ปรึกษาเรื่องธรรมะของแผ่นดินหรือของผู้ปกครอง พระองค์มิได้เข้าไปจัดการเงื่อนไขทางสังคม พระองค์อยู่ในฐานะผู้ชี้ทางเท่านั้น มิได้ทรงกำหนดผลว่าจะสำเร็จเพียงใด เพียงแต่พระองค์เสนอรูปแบบที่ทรงเห็นว่าจะทำให้ประชาชนในรัฐสามารถมีความสุขได้ ส่วนการปฏิบัตินั้นมีใช้ภาระหน้าที่ของพระองค์ ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “ตุมเหติ กิจจํ อาตปปี อุกขาตาโร ตถาคตา ความเพียรเป็นกิจที่ท่านทั้งหลายจะต้องทำ (เอง) ตถาคตทั้งหลายเป็นเพียงผู้ชี้ทาง (เท่านั้น)”

พระพุทธองค์ทรงเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองทั้งสองระบอบ แต่การเข้าไปเกี่ยวข้องของพระองค์นั้นอย่างทีกล่าแล้วในตอนต้นว่า พระองค์ทรงเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะเป็นครู ทรงเข้าไปในฐานะผู้ดับทุกข์หรือเป็นผู้แก้ปัญหา ฐานะของพระองค์นั้นทรงอยู่เหนือการเมือง ดังนั้น จึงทำให้พระองค์ทรงได้รับการยอมรับและเคารพนับถือจากประชาชนและเจ้าผู้ครองนครรัฐต่าง ๆ อย่างสูงยิ่งจนตลอดพระชนม์ชีพ พุทธกิจด้านการเมืองของพระพุทธองค์นั้น พระองค์มิได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการภายในของรัฐแต่อย่างใด แต่ทรงเข้าไปช่วยแก้ปัญหาและเสนอแนะหลักในการปกครองที่จะช่วยทำให้รัฐมีความมั่นคงและสามารถปกครองให้ประชาชนมีความสุข อาจกล่าวได้ว่า พระองค์ทรงเข้าไปเสนอแนะหลักรัฐศาสตร์หรือหลักการบริหารการปกครองรัฐตามแนวพุทธรัฐต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงเข้าไปเกี่ยวข้องนั้นมีหลายรัฐ

การเมืองของพระพุทธองค์ นอกจากการที่ทรงเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้ครองนครรัฐต่าง ๆ โดยการแนะนำสั่งสอนและเสนอแนะหลักการในการปกครองประเทศแล้ว ยังปรากฏว่าพระองค์ทรงเข้าไปเกี่ยวข้องกับฐานะผู้ไกล่เกลี่ยอีกด้วย คือ ในสมัยที่เสด็จไประงับความขัดแย้งระหว่างกษัตริย์แห่งเมืองศากยะ และเมืองโกลิยะ ซึ่งกำลังจะทำสงครามกัน แต่เมื่อพระองค์เสด็จไปถึง ความคิดที่จะทำสงครามก็เป็นอันยุติ แท้ที่จริงแล้วเมืองทั้งสองนั้นต่างก็เป็นพระญาติของพระพุทธองค์ทั้งสองฝ่าย และทั้งสองเมืองต่างก็มีความสัมพันธ์อันดีสืบเนื่องกันมาตั้งแต่อดีต สาเหตุของการขัดแย้งนั้นเริ่มต้นจากการแก่งแย่งน้ำกันระหว่างประชาชน โดยที่ชาวเมืองทั้งสองต่างก็ตั้งถิ่นฐานอยู่คนละฝั่งของแม่น้ำโรहिณี และได้อาศัยน้ำในแม่น้ำทำการเกษตร ราชวงศ์และประชาชนทั้งสองเมืองต่างก็มีความสามัคคีกลมเกลียวกันดี แต่ต่อมาแม่น้ำในแม่น้ำเกิดมีไม่เพียงพอสำหรับทำเพาะปลูกทั้งสองเมือง ชาวเมืองโกลิยะคนหนึ่งก็เสนอว่าให้ปล่อยน้ำทั้งหมดเข้าในเมืองโกลิยะ ตามคัมภีร์มิได้บอกไว้ว่าชาวโกลิยะเสนอที่จะแบ่งผลผลิตจากการทำไร่ไถนาให้แก่ชาวศากยะเพื่อเป็นการตอบแทนหรือไม่ แต่ตามรูปการน่าจะเป็นอย่างนั้น ฝ่ายชาวเมืองศากยะก็ไม่ยินยอม ต่างฝ่ายต่างก็ตกลงกันไม่ได้ การเจรจาลงขันหมดทางประนีประนอม มีการปะทุอารมณ์จนถึงขั้นลงไม้ลงมือกัน ข้อความในพระไตรปิฎกมีว่า “ครั้นพุดกันมาก ๆ ขึ้นอย่างนี้ กรรมกรคนหนึ่งก็ลุกขึ้นตีเอาคนหนึ่งเข้า แม้คนที่ถูกตีนั้นก็ตีคนอื่น ๆ ต่อไป ต่างฝ่ายต่างตีกันอย่างนี้ ก็เกิดการทะเลาะ กระทบชาติแห่งราชตระกูล”

เมื่อมีการด่าทอกระทบถึงราชตระกูลของกันและกัน การทะเลาะกันของชาวเมืองก็ได้ลุกลามมาถึงข้าราชการและถึงราชวงศ์ของทั้งสองฝ่าย ซึ่งต่างก็มีความหยิ่งและรักศักดิ์ศรีมิชดดิยมานะ ไม่ยอมให้ใครมาดูหมิ่นได้ เมื่อเหตุการณ์มาถึงขั้นนี้ ปัญหาของความขัดแย้งมิได้อยู่ที่เรื่องของน้ำแล้ว แต่เป็นเรื่องของศักดิ์ศรีหรือเรื่องของอัตตา มานะ และทิฐิ ของแต่ละฝ่ายที่ไม่มีใครยอมใคร ต่างก็ต้องการที่จะแสดงกำลังของตนให้ประจักษ์ โดยตระเตรียมกองทัพเพื่อเตรียมรบไว้พร้อมแล้วทั้งสองฝ่าย พระพุทธองค์ทรงใคร่ครวญว่า ถ้าหากพระองค์ไม่เสด็จไประงับเหตุ ผลเสียก็จะเกิดขึ้นแก่กษัตริย์และประชาชนทั้งสองเมืองอย่างแน่นอน ดังนั้นพระองค์จึงได้เสด็จไปยังสถานที่เกิดเหตุ ทันทิที่พระองค์เสด็จไปถึงพวกเจ้าศากยะและกษัตริย์เมืองโกลิยะต่างก็มีความละอายพระทัย ได้พากันทิ้งอาวุธด้วยความดำริว่า

พระญาติผู้ประเสริฐของพวกเราเสด็จมาแล้ว ชะรอยพระองค์คงจะได้ทรงทราบ bahwa พวกเรากระทำการทะเลาะวิวาทกัน จึงพากันวางอาวุธเสีย ด้วยตกลงพระทัยว่า ก็เมื่อพระศาสดาเสด็จมาแล้ว พวกเราไม่อาจที่จะให้อาวุธตกต้องร่างกายของผู้อื่นได้ พวกชาวเมืองโกลิยะจะฆ่าจะแกงพวกเราเสียก็ตามที่เกิด แม้พวกกษัตริย์ชาวเมืองโกลิยะก็คิดและกระทำการอย่างนั้นเหมือนกัน

เมื่อพระพุทธองค์เสด็จมาถึงก็ตรัสถามกษัตริย์ทั้งสองเมืองว่าทะเลาะกันเรื่องอะไร กษัตริย์ทั้งสองเมืองก็กราบทูลว่าไม่ทราบ แต่เสนาบดีคงทราบ เสนาบดีก็กราบทูลว่าไม่ทราบ แต่อุปราชคงทราบ ต่างก็ขัดทอดกันเรื่อยไปจนถึงทาสและกรรมกร พวกทาสและกรรมกรจึงกราบทูลว่า ทะเลาะกันเรื่องน้ำ (พระสงฆ์กับการเมือง, 2565) พระศาสดาก็ได้ตรัสถามเหล่ากษัตริย์ถึงผลที่จะเกิดขึ้นแก่สังคม และทรงขอให้พวกกษัตริย์พิจารณาให้เห็นถึงสิ่งที่ควรยึดถือให้ถ่องแท้ โดยทรงตรัสถามกษัตริย์เหล่านั้นว่า

“น้ำมีราคาเท่าไร มหาบพิตร?”

“มีราคาน้อย พระเจ้าข้า”

“กษัตริย์ทั้งหลายมีราคาเท่าไร?”

“ขึ้นชื่อว่ากษัตริย์ทั้งหลาย หากามีได้พระเจ้าข้า”

“กิจการที่ท่านทั้งหลายจะทำกษัตริย์ซึ่งหากามีได้ให้ฉิบหาย เพียงเพราะเรื่องน้ำมีประมานน้อยควรแล้วหรือ”

บรรดากษัตริย์เหล่านั้นนั่งเจียบ ลำดับนั้นพระศาสดาตรัสเตือนพระญาติเหล่านั้นแล้วตรัสว่า มหาบพิตร เพราะเหตุไรพวกท่านจึงกระทำการมาถึงปานนี้ เมื่อเราไม่มีอยู่ ในวันนี้แม่น้ำคือโลหิตจกไหลนอง ท่านทั้งหลายทำกรรมไม่สมควรแล้ว ท่านทั้งหลายเป็นผู้มีเวรด้วยเวรห้ำหั่น ท่านทั้งหลายเป็นผู้มีความเดือดร้อนด้วยกิเลสอยู่ เราไม่มีความเดือดร้อนอยู่

กษัตริย์เหล่านั้นทั้งหมดได้สดับพุทธดำรัสเตือนสติและได้สดับพระธรรมเทศนาที่พระพุทธองค์ทรงแสดง ก็บังเกิดความเลื่อมใสและมีความสำนึกผิด ต่างก็ได้ปริกษาหารือกันว่า “ถ้าหากว่าพระศาสดาไม่เสด็จมา พวกเราก็จักฆ่าฟันซึ่งกันและกันจนเลือดไหลนองเป็นแม่น้ำ พวกเราเชื่อได้ว่าชีวิตเพราะอาศัยพระศาสดา”

จากการที่พระพุทธองค์ทรงเข้าไปเกี่ยวข้องหรือแก้ไขข้อพิพาทระหว่างกษัตริย์ทั้งสองเมืองนั้น ทำให้มองเห็นถึงหลักรัฐศาสตร์สำหรับนักปกครองในการแก้ไขปัญหาคัดแย้งได้หลายประการ คือ

1. ทรงรู้จักระยะเวลาที่เหมาะสม ในช่วงระยะเวลาที่พระพุทธองค์เสด็จไปนั้นเหตุการณ์กำลังอยู่ในขั้นวิกฤติ ความรุนแรงกำลังจะปะทุ การที่พระพุทธองค์ทรงเข้าไปมีบทบาททันเวลา ได้ช่วยแก้ไขสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้อย่างน่าอัศจรรย์ เพราะมิฉะนั้นแล้วความสัมพันธ์อันดีระหว่างแคว้นศากยะและแคว้นโกลิยะ ซึ่งมีมาหลายชั่วอายุคนก็จะสิ้นสุดลงทันที และจะก่อให้เกิดความพิวาศแก่บ้านเมือง ความเดือดร้อนแก่ประชาชนทั้งสองฝ่ายที่จะต้องพากันบาดเจ็บล้มตายจากการทำสงครามอย่างแน่นอน

2. ความเป็นผู้ทรงธรรม จะเห็นได้ว่าทันทีที่บรรดากษัตริย์ทั้งสองเมืองทอดพระเนตรเห็นพระพุทธองค์ ต่างก็ทิ้งอาวุธและล้มเลิกความคิดที่จะทำสงครามกันทันที ทั้งนี้เป็นเพราะว่ามีความเคารพในพระพุทธองค์ แม้บรรดากษัตริย์เหล่านั้นจะมีกำลังกองทัพอันยิ่งใหญ่ แต่พระพุทธองค์กลับมีอำนาจมากกว่า อำนาจนั้นก็คือธรรมะ

3. ความเป็นกลาง พระพุทธองค์นั้นทรงเป็นชาวศากยะ ซึ่งมาระงับข้อขัดแย้งระหว่างชาวศากยะและชาวโกลิยะ แต่กลับไม่มีผู้ใดคลางแคลงใจในความเป็นกลางของพระองค์ เพราะพระองค์นั้นทรงมีฐานะที่อยู่เหนือการเมือง การที่พระองค์ทรงเข้ามาเกี่ยวข้องในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยนั้น พระองค์มิได้ถือว่าเป็นชาวศากยะหรือชาวโกลิยะ แต่ด้วยทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อสัตว์โลกเสมอเหมือนกัน ซึ่งพระคุณสมบัติข้อนี้จำเป็นอย่างมากสำหรับนักปกครองที่จะทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ย หรือระงับข้อขัดแย้งภายในองค์กร

4. ไม่ทรงทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายผิดทั้ง ๆ ที่พระพุทธองค์ทรงทราบว่า สาเหตุของการขัดแย้งที่แท้จริงนั้น เป็นเรื่องของการยึดถือในเรื่องของอัตตา มานะ และทิฐิ ที่ต่างฝ่ายต่างไม่ยอมให้ใครมาดูหมิ่น

ราชวงศ์ แต่พระองค์ไม่ทรงยกประเด็นนี้ขึ้นมาตรัสถาม เพราะจะทำให้กษัตริย์เหล่านั้นเสียพระพักตร์ แต่พระองค์ทรงนำเอาความขัดแย้งนั้นมาเป็นอุปกรณในการสอนธรรมะ ทรงให้บรรดากษัตริย์เหล่านั้นรู้ถึงผลเสียของการวิวาทบาดหมางโดยไม่ทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายผิด แต่ทรงตั้งคำถามที่จะให้บรรดากษัตริย์เหล่านั้นรู้ถึงผลเสียของการทะเลาะวิวาทด้วยตัวเอง ทรงเตือนสติมากกว่าที่จะเป็นการตัดสินว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายผิด

สอดคล้องกับแนวคิดด้านการเมืองของพุทธทาสภิกขุ ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “ธรรมะกับการเมือง” ว่า การเมืองคือธรรมะ เพราะคำว่า “การเมือง” มีความหมายอยู่ที่ว่า “เป็นการจัด การทำให้สังคมหรือโลกนี้อยู่กันเป็นผาสุกโดยไม่ต้องฆ่าฟันกัน เป็นระบบหนึ่งในระบบการปฏิบัติธรรมชนิดหนึ่งของมนุษย์ทีเดียว ไม่ใช่จะไปเล่นการเมืองบ้า ๆ บอ ๆ กับเขา แต่เราต้องการจะรู้และจะช่วยกันทำให้สิ่งๆ ที่เรียกว่าการเมืองนี้มันสำเร็จประโยชน์แก่มนุษย์ ถ้าการเมืองไม่ถูกต้องแล้ว เห็นจะยากที่พุทธศาสนาหรือพุทธบริษัทจะดำรงอยู่ได้เพราะว่าอาศัยซึ่งกันและกัน การเมืองที่มีอยู่ 2 รูปแบบ คือประกอบไปด้วยธรรม และไม่ประกอบไปด้วยธรรม มนุษย์ย่อมต้องการการเมืองที่ประกอบไปด้วยธรรม แต่มันทำไม่ได้ เพราะว่าคนแทบทั้งโลกก็ว่าได้ต้องการการเมืองชนิดสกปรก เพื่อใช้แสวงหาประโยชน์ของเขานั่นเอง พวกที่นิยมการเมือง เพื่อเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์แล้ว มันก็จะเกลียดธรรมะ” (พุทธทาสภิกขุ, 2549)

พระพุทธเจ้ากับการปกครอง

พระพุทธเจ้าทรงไว้วางพระหัตถ์ในพระภิกษุสงฆ์ มอบอำนาจในการบริหารการปกครองพระพุทธศาสนาแก่พระสงฆ์ อำนาจหน้าที่ที่มาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับจำนวน เพื่อความรอบคอบในการตัดสินใจรับผิดชอบร่วมกัน พระภิกษุสงฆ์จะพำนักอยู่ ณ สถานที่ใด ไกลหรือใกล้ก็มีสิทธิขาด มีอำนาจหน้าที่ในการร่วมบริหารจัดการปกครองหมู่คณะด้วยกันทั้งนั้น หากภิกษุรูปใดไม่เข้าร่วมในสังฆกรรมที่เป็นกิจของสงฆ์ในที่ที่ตนพำนักในที่นั้น ๆ แล้วต้องอาบัติทุกกฏ ชื่อว่า ล่วงละเมิดพระวินัย ไม่เอื้อเฟื้อในกิจการของสงฆ์ การบริหารไม่ผูกขาดเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ผู้บริหารรับผิดชอบประชากรและองค์กร ประชากรก็รับผิดชอบต่อผู้บริหารและองค์กร อำนาจการปกครองเป็นของภิกษุสงฆ์ โดยภิกษุสงฆ์ดำเนินการ เพื่อประโยชน์ของภิกษุสงฆ์ ไม่กีดกันภิกษุรูปใดรูปหนึ่งในการมีส่วนร่วมในการปกครอง เชื่อมั่นในความดีของพระภิกษุสงฆ์ว่า สามารถปกครองกันเองและหมู่คณะได้ ตามหลักการของสาราณียธรรม 6 ประการและหลักอภิธานียธรรม 7 ประการ เป็นต้น

รูปแบบการปกครองสมัยพุทธกาล

ประเทศอินเดียในยุคพุทธกาลสามารถแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนกลางหรือเขตชั้นใน เรียกว่า “มัชฌิมประเทศ” และส่วนรอบนอกหรือหัวเมืองชายแดน เรียกว่า “ปัจฉิมประเทศ” มัชฌิมประเทศเป็นเขตที่มีประชาชนอาศัยอยู่มาก มีความเจริญเป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้าและการศึกษา มีนักปราชญ์ราชบัณฑิตมาก แบ่งการปกครองออกเป็น 16 แคว้นใหญ่ๆ คือ อังคะ มคธ กาสี โกศล วัชชี มัลละ เจติ วังสะ กุรุ ปัญจาละ

มังละ สุรเสนะ อัสดกะ อวันตี คันธาระ และกัมโพชะและมีแคว้นเล็กอีก ๕ แคว้น คือ สักกะ โกลิยะ ภัคคะ วิเทหะ และอังคุตตราปะ รวมเป็น 21 แคว้น

ในเรื่องรูปแบบการปกครองในสมัยพุทธกาลนั้นมีรูปแบบการปกครองที่สำคัญอยู่จำนวน 3 รูปแบบคือ ซึ่งมีนัยดังนี้ คือ

1. แบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Monarchical State) คือรัฐที่ให้อำนาจสิทธิขาดในการปกครองบ้านเมืองขึ้นอยู่กับกษัตริย์โดยตรง แต่อาจทรงมอบหมายอำนาจให้กับพระบรมวงศานุวงศ์ หรือบุโรหิต ข้าราชการบริหารไปปฏิบัติแทนได้ ประมุขของรัฐ เรียกว่า ราชา รัฐที่ปกครองในระบบนี้มีความเจริญรุ่งเรืองในแคว้นมคธ โกศล อวันตี และวังสะ การสืบทอดอำนาจมักจะสืบทอดโดยสายเลือด เช่น จากพ่อไปสู่ลูก หรือหลาน

ลักษณะการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือแบบราชาธิปไตย เป็นลักษณะการปกครองที่เด่นชัดของสังคมอินเดียโบราณ เพราะมีพระมหากษัตริย์มีอำนาจในการปกครอง ตำแหน่งที่ลดหลั่นลงมาก็คือ บุโรหิต เสนาบดี แต่ส่วนย่อยมีสภาการปกครองจากจุดย่อย คือ คาม นิคม ชนบทระดับชนบทยังมีหัวหน้าทำนองเจ้าประเทศราชปกครองอีกด้วย รัฐที่ปกครองแบบราชาธิปไตย เช่น รัฐมคธ รัฐวังสะ รัฐอวันตี เป็นต้น

2. แบบสามัคคีธรรม (Republic State) หรือประชาธิปไตย คือรัฐที่มีอำนาจสิทธิขาดในการปกครองมิได้อยู่ที่ประมุขของรัฐแต่เพียงผู้เดียว จะมีสภาหรือสังฆะ เป็นผู้กำหนดนโยบายและมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการบ้านเมือง สภาจะทำหน้าที่เลือกสมาชิกมาเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารเรียกว่า ราชา เช่น วัชชีมัลละ สักกะ เป็นต้น เป็นการรวมกันของหลาย ๆ รัฐแล้วเลือกผู้นำเข้ามาบริหารจัดการ ซึ่งเทียบเท่ากับระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน กล่าวคือการปกครอง การกำหนดนโยบาย การออกกฎหมาย การตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ผู้ปกครองจะกระทำโดยมีการปรึกษาหารือกันก่อนมีการถือเสียงส่วนมากในการตัดสินใจ

การปกครองแบบสามัคคีธรรม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า แบบสาธารณรัฐ ซึ่งแบบสาธารณรัฐนี้ยังแยกออกเป็น 2 แบบคือ แบบสาธารณรัฐเฉพาะตัว เป็นรัฐ ๆ ไป เป็นการปกครองแบบสภาของตระกูลนั้น ๆ โดยมีประธานสภาเป็นกษัตริย์เช่นเดียวกัน และแบบสมาพันธ์รัฐ คือ รัฐอิสระหลาย ๆ รัฐมารวมกัน มีการสับเปลี่ยนกันเป็นพระราชาของสาธารณรัฐ โดยมีการกำหนดอายุของพระราชา การปกครองแบบสาธารณรัฐ เช่น รัฐวัชชี รัฐมัลละ เป็นต้น

ในดินแดนที่ปกครองแบบสหพันธรัฐ จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือ ความสามัคคีของรัฐเป็นสิ่งสำคัญในการปกครองการบริหาร ภาระหน้าที่ของรัฐมักจะมีตัวแทนจากเผ่าต่าง ๆ มาร่วมประชุมกัน ในที่ประชุมจะเลือกตัวแทนคนหนึ่งขึ้นมาเป็นประธาน เรียกว่า ราชา (Raja) ซึ่งน่าจะมีความหมายในทำนองหัวหน้าที่ประชุมมากกว่าเป็นกษัตริย์ ตำแหน่งนี้มีได้เป็นตำแหน่งที่ได้โดยการสืบทอดโดยสืบลีลา สมาชิกของที่ประชุมคนอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะอยู่ในวาระกษัตริย์

3. แบบจักรวรรดินิยม (Imperialism) คือรัฐที่มีแสนยานุภาพมาก มีอำนาจเหนือรัฐอื่น ๆ ผู้ปกครองจะใช้คำว่า มหาราชา หรือพระเจ้าจักรพรรดิรูปแบบทางการเมืองการปกครองในสมัยพุทธกาลนั้นไม่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเมืองหรือนครรัฐนั้น ๆ เช่น บ้านชาณุมัต ซึ่งปกครองในรูปแบบพิเศษที่พระราชามอบให้เป็น

รางวัล หรือพรหมไทย หรือในกรณีที่พวกพราหมณ์ปกครองเมือง เช่น กรุงเวฏฐทีปกะ ซึ่งปรากฏตอนที่ยกทัพเพื่อมาชิงพระบรมสารีริกธาตุ เป็น 1 ใน 8 เมืองที่ได้รับการแบ่งปันซึ่งปกติจะเป็นหน้าที่ของสถาบันกษัตริย์ และในการปกครองสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนมีความเหลื่อมล้ำสูงต่ำต่างกัน ลักษณะทางการเมืองการปกครองจึงขาดเอกภาพมีการแบ่งรัฐใหญ่ รัฐเล็กกระจายกันออกไป รัฐเหล่านี้ปกครองโดยราชา ซึ่งได้อำนาจมาโดยการสืบทอดกันมา โดยการอาศัยการคัดเลือกจากนักรบบ้าง (พระครูโสภณปริยัติสุธี, 2550)

การปกครองของคณะสงฆ์ในช่วงต้นพุทธกาล มีลักษณะการปกครองแบบธรรมชาติเหมือนพ่อแม่ปกครองดูแลลูก เนื่องจากพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ปกครองด้วยพระองค์เอง ด้วยความที่พระองค์ทรงเป็นพระบรมศาสดาผู้ทรงให้กำเนิดสาวกผู้เป็นสมาชิกของคณะสงฆ์ แม้จะมีพระสงฆ์สาวกซึ่งเป็นพระอรหันต์จาริกออกไปเผยแผ่พระสัทธรรมยังสถานที่ต่าง ๆ ในชมพูทวีปแล้ว แต่เมื่อมีกิจกรรมอันจำเป็นหรือมีปัญหาสำคัญใด ๆ เกิดขึ้นและอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม คณะสงฆ์หรือพระสงฆ์สาวกเองในสถานที่ที่จาริกไปนั้น ไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่ที่ห่างไกลเพียงใดก็ตามพระสงฆ์สาวกเหล่านั้นก็ต้องเดินทางกลับมาเฝ้าพระพุทธเจ้า เพื่อกราบทูลให้ทรงทราบถึงปัญหาและให้ทรงตัดสินพระทัยเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ หรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น แม้บางสถานที่จะมีพระสงฆ์สาวกผู้ใหญ่คอยดูแลตัดสินใจอยู่แล้ว แต่การตัดสินใจในเรื่องสำคัญก็ยังคงต้องขึ้นตรงต่อพระพุทธเจ้าอยู่นั่นเอง (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2541) จึงกล่าวได้ว่าพระองค์ทรงเป็นศูนย์กลางการปกครองและมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนการชี้แนะแนวทางในการดำเนินกิจกรรมทุกอย่างของคณะสงฆ์ (อิทธิเทพ ฬาทำ, 2551)

จากการที่พระพุทธเจ้าทรงเป็นศูนย์กลางของการปกครองดังกล่าว พระองค์จึงทรงเป็นผู้ปกครอง เช่นเดียวกับพระราชาที่ปกครองประชาชนในสังคมทางการเมือง แต่ทรงเป็นผู้ปกครองในสังคมสงฆ์เท่านั้น ในฐานะที่ทรงเป็นผู้ค้นพบและเผยแผ่พระสัทธรรมออกไปจนมีพระสงฆ์สาวกจำนวนมากมาย จึงทรงสามารถตัดสินพระทัยในการปกครองการบริหารคณะสงฆ์ การสอบสวนลงโทษภิกษุผู้กระทำความผิด และการบัญญัติสิกขาบทหรือการกำหนดวางระเบียบแบบแผนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้พระสงฆ์สาวกปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อประโยชน์และความสงบสุขของสังคมสงฆ์โดยอาศัยอำนาจแห่งธรรมที่พระองค์ทรงค้นพบนั่นเอง ซึ่งเป็นเป้าหมายและเป็นหลักในการดำเนินนโยบายหรือตัดสินพระทัยในเรื่องต่าง ๆ ในการเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ด้วยพระองค์เองพระพุทธเจ้าจึงทรงเป็นธรรมราชา คือเป็นพระราชาโดยธรรม หรือเป็นพระราชาแห่งธรรม (พระราชมุนี (ประยูร ปยุตโต), 2526) อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารูปแบบการปกครองของคณะสงฆ์จะมีรูปแบบเฉพาะตน แต่ใช้ว่าการปกครองคณะสงฆ์จะเป็นอิสระจากรัฐเสียทีเดียว เนื่องจากพระพุทธเจ้าทรงเปิดช่องให้รัฐสามารถเข้ามาเกี่ยวข้องกับการปกครองของคณะสงฆ์ได้บ้างในบางกรณีดังเช่นกรณีพระเจ้าพิมพิสารแห่งแคว้นมคธมีพระราชประสงค์จะทรงให้ภิกษุทั้งหลายเลื่อนวันเข้าพรรษาออกไป เหล่าภิกษุจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลให้พระพุทธเจ้าทรงทราบ และพระองค์ก็ตรัสอนุญาตไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้คล้อยตามพระราชา”

จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงเข้าใจความเป็นจริงทางการเมืองอย่างยิ่ง โดยทรงเห็นความไร้สาระของการพยายามหาระบบที่ถาวร ระบบที่พบกันในสังคมสมัยพุทธกาลไม่อาจใช้ได้ ในสังคมปัจจุบัน ปัญหาที่พุดกัน ในสมัยพุทธกาลก็ไม่ใช่ปัญหาเดียวกับที่พุดกันในปัจจุบัน หากจะทรงนำระบบในปัจจุบันไปสอนคนอื่นเดี๋ยวก็นกลายเป็นการสอนสิ่งที่ไม่จริง หากจะทรงยืนยันระบบที่เป็นอยู่ในขณะนั้นว่าจริง เมื่อเวลาผ่านไปก็กลายเป็นสิ่งไม่จริง กลายเป็นอดีต ทางที่เป็นจริงได้มากที่สุดและเกิดประโยชน์ได้มากที่สุดก็คือปรับระบบแต่ละระบบตามสภาพพื้นฐาน ซึ่งก็เป็นสิ่งชั่วคราว ถ้าสภาพเปลี่ยนไปส่วนที่ปรับและวิธีที่ปรับก็จะต้องเปลี่ยนไปอีก ความจริงธรรมชาติบังคับอยู่เช่นนี้ และพระพุทธเจ้าก็ทรงเข้าใจความจริงดังกล่าวยิ่งกว่าผู้ใด เหตุนี้จึงไม่ทรงสอนสิ่งที่นักรัฐศาสตร์ได้ถามหากันมารุ่นแล้วรุ่นเล่า เพราะคำถามนั้นไม่มีสาระและแย้งตัวเอง ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และเหตุการณ์ทางการเมืองที่ทำนายไม่ได้หรืออธิบายไม่ได้ย่อมเป็นหลักฐานที่ชัดเจนอยู่แล้ว พระพุทธเจ้าทรงเข้าใจถึงธรรมชาติ สังคม และมนุษย์ และทรงเห็นว่าเรื่องที่จะพุดจะทำนายได้ใกล้เคียงที่สุดก็คือเรื่องที่เป็นปัจจุบัน จึงทรงสอนเรื่องปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นการทำความดีตามหลักศีลธรรมหรือสังคมที่ดีในแง่การเมืองก็ตาม (ปริชา ช้างขวัญยืน, 2538)

แนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับการเมืองสมัยพุทธกาล

หลักการด้านการบริหารการปกครอง

จากหลักฐานในพระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าทรงมองว่ารัฐหรือแคว้นที่มีการปกครองแบบสามัคคีธรรมสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง แข็งแกร่ง และสามารถต้านทานการรุกรานจากแคว้นอื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะการรุกรานจากแคว้นที่ปกครองด้วยรูปแบบราชาธิปไตย ก็เพราะแคว้นที่ปกครองด้วยรูปแบบสามัคคีธรรมนี้ยึดหลักการด้านการบริหารแบบร่วมกันรับผิดชอบที่จะช่วยป้องกันความเสื่อมซึ่งเรียกว่า “อบริหานิยธรรม” คือธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม ซึ่งชาวพุทธในสังคมไทยมักเรียกกันว่า “สามัคคีธรรม” นั่นเอง

พระพุทธเจ้าทรงมีอุดมคติหรือหลักการที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของระบอบประชาธิปไตย แต่มีข้อบกพร่องของระบอบการเมืองประชาธิปไตยคือ การมุ่งเน้นประโยชน์ของเอกชนให้เสรีภาพแก่ประชาชนตามใจกิเลสของตนมากเกินไป จนทำให้ต่างคนต่างแย่งผลประโยชน์กันมากกว่าที่จะทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ระบอบประชาธิปไตยจะเป็นระบอบการเมืองที่ดีที่สุดก็ต่อเมื่อมีธรรมมากำกับ ซึ่งเรียกว่า “ธัมมิกประชาธิปไตย” ยังเห็นว่าถ้าไม่ประกอบด้วยธรรมแล้ว จะเป็นระบบที่เลวร้ายที่สุดยิ่งกว่าระบบใด เนื่องจากหลักการด้านการบริหารดังกล่าวนำไปสู่เป้าหมายก็คือความสามัคคีของผู้คนในแคว้นหรือรัฐ มีทั้งหมด 7 ประการด้วยกัน ดังนี้

1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ พบปะปรึกษาหารือกิจการงาน (ที่พึงรับผิดชอบตามระดับของตน) โดยสม่ำเสมอ
2. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลายที่พึงทำร่วมกัน

3. ไม่ถืออำนาจใครต่อความสะกดก บัญญัติวางข้อกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อันมิได้ตกลงบัญญัติวางไว้ และไม่เหยียบย่ำล้มล้างสิ่งที่ตกลงวางบัญญัติกันไว้แล้ว ถือปฏิบัติมันอยู่ในบทบัญญัติใหญ่ที่วางไว้เป็นธรรมเนียม

4. ท่านผู้ใดเป็นผู้ใหญ่มีประสบการณ์ยาวนาน ให้เกียรติเคารพนับถือท่านเหล่านั้น มองเห็นความสำคัญแห่งถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันพึงรับฟัง

5. ให้เกียรติและคุ้มครองกุลสตรี มิให้มีการข่มเหงรังแก

6. เคารพบูชาสักการะเจดีย์ ปูนียสถาน อนุสาวรีย์ประจำชาติ อันเป็นเครื่องเตือนความทรงจำ รั้งให้ทำดี และเป็นที่ยอมรับของหมู่ชน ไม่ละเลย พิธีเคารพบูชาอันพึงทำต่ออนุสรณ์สถานเหล่านั้นตามประเพณี

7. จัดการให้ความอารักขา บำรุง คุ้มครอง อันชอบธรรม แก่บรรพชิตผู้ทรงศีลทรงธรรมบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นหลักใจและเป็นตัวอย่างทางศีลธรรมของประชาชน เต็มใจต้อนรับและหวังให้ท่านอยู่โดยผาสุก (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2538)

การปกครองโดยธรรมหรือการใช้อำนาจธรรมนั้นต้องอาศัยผู้มีธรรมประจำตัว มีจิตใจและเจตนาที่จะปกครองโดยธรรม ไม่เอนเอียงไปตามอคติต่าง ๆ ระบอบการเมืองการปกครองที่ดี จะได้ตามอุดมคติต้องได้คนตามอุดมคติ เช่น ราชาธิปไตยหรือเผด็จการต้องได้ผู้ปกครองที่ดี ใช้อำนาจอย่างเป็นธรรม ระบอบแต่ละระบอบดีทั้งนั้น ถ้าคนในระบอบนั้นดี นอกจากนั้นแล้วรัฐที่ดียังต้องส่งเสริมความดีให้เกิดขึ้นด้วย ความดีงามของประชาชนจึงเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของรัฐ และความดีงามที่ว่านี้ในขั้นสูงสุดก็คือ การเข้าถึงโลกุตตรธรรม เศรษฐกิจดีจึงยังไม่ใช่มุ่งหมายสุดท้ายของรัฐ (ปริชา ช่างขวัญยืน, 2538)

กล่าวโดยสรุป จากหลักการปกครองในพระไตรปิฎกดังที่กล่าวมา ไม่ว่าจะเป็นการปกครองด้วยรูปแบบใดก็ตาม ผู้ปกครองต้องมีธรรมนั่นเองเป็นหลักการในการปกครอง ทั้งในด้านการปฏิบัติตนและในด้านการปกครอง หากขาดหลักการคือธรรมเสียแล้ว ก็ยากนักที่ผู้ปกครองจะดำเนินการปกครองให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและประสบความสำเร็จ

สรุป

คำสอนของพระพุทธเจ้ามิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะสร้างสถาบันทางการเมืองแบบใหม่และมีใช้เพื่อสถาปนาโครงสร้างทางการเมืองใด ๆ ขึ้นมา แต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาทางแก้ปัญหของสังคมโดยทำการปฏิรูปบุคคลที่ประกอบเป็นสังคมและโดยการให้คำแนะนำหลักการทั่วไปบางอย่างที่จะช่วยให้สังคมนำมาใช้ เพื่อมนุษยธรรมอันยิ่งใหญ่ เพื่อปรับปรุงสวัสดิภาพของสมาชิกของสังคม และเพื่อแบ่งปันทรัพยากรให้เป็นไปอย่างยุติธรรม ในการที่ระบบการเมืองจะสร้างเสริมความสุขและความปลอดภัยให้แก่ประชาชน เพราะว่าไม่มีระบบการเมืองใดที่แม้ว่าจะมีอุดมการณ์อันสูงส่งขนาดไหนจะสามารถสร้างสันติสุขขึ้นมาได้ครบเท่าที่ประชาชนในระบอบการเมืองนั้นยังถูกครอบงำด้วยความโลภ ความโกรธและความหลงอยู่ นอกจากนั้นแล้ว ไม่ว่าระบบการเมืองใดจะถูกนำมาใช้ ก็จะมีองค์ประกอบทั่วไปบางอย่างที่สมาชิกของสังคมนั้น ๆ จะยังต้องประสบอยู่

ต่อไป คือ ผลของกรรมดีและกรรมชั่ว การขาดความพึงพอใจอย่างแท้จริง หรือความสุขถาวรในโลกซึ่งมีลักษณะประจำ 3 อย่าง คือ ทุกข์ (ความไม่สมใจอยาก) อนิจจัง (ความไม่เที่ยง) และอนัตตา (ความไม่มีตัวตน)

บรรณานุกรม

- ชลทิศ ธีระฐิติ. (2551). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2538). *ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรตร ธีระมโน). (2550). *ทฤษฎีรัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก* (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิมพ์
ลักษณะหอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2538). *ธรรมานุชีวิต: พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม*. มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *จาริกบุญ-จาริกธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 12). บริษัทพิมพ์สวายจำกัด.
- พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2526). *พุทธศาสนากับสังคมไทย*. มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พุทธทาสภิกขุ. (2549). *ธรรมะกับการเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วีระชัย ยศโสธร. (2565). การเมืองการปกครองในแนวพระพุทธศาสนา. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 22(1).
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2535). *พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา ไทย-อังกฤษ อังกฤษ-ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). โรง
พิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2541). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- อติเทพ ผาทำ. (2551). กำเนิดและพัฒนาการรูปแบบการปกครองแบบสังฆาธิปไตยของคณะสงฆ์สมัย
พุทธกาล. *บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 4(2).

รูปแบบ

การจัดการเรียนรู้ที่สร้างองค์ความรู้ฝังลึก (SECI3D-GO Model) และการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย เรื่องมาตราตัวสะกด

ทิวชัย ขาวทวีป^{1*}ศรัณย์ ขนอม²

รับบทความ: 14 มีนาคม 2566 แก้ไขบทความ: 28 มีนาคม 2566 ตอรับบทความ: 4 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

การเรียนการสอนภาษาไทยมีรูปแบบที่หลากหลายและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การศึกษาครั้งนี้มุ่งนำเสนอแบบจำลอง SECI3D-GO เพื่อช่วยพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย หัวข้อ พิศาลของพยัญชนะท้าย นวัตกรรมการเรียนรู้เกิดจากการบูรณาการทฤษฎี “SECI-Knowledge Conversion Process” ร่วมกับ 3D-Graphic Organizer SECI Model ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การแบ่งปันความรู้สู่สังคม 2) การเผยแพร่ภายนอก การส่งผ่านความรู้โดยปริยายไปยังความรู้ชัดแจ้ง 3) การผสมรหัส ความรู้ชัดแจ้งเพื่อสร้างความรู้ใหม่ และ 4) การนำความรู้ใหม่ไปสู่การปฏิบัติ ใน 4 ขั้นตอนนี้ ผู้ศึกษาได้นำ 3D-Graphic Organizer ไปสู่การปฏิบัติจริง นับเป็นนวัตกรรมที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ชัดแจ้งและการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยแนวทางที่พัฒนาขึ้นมี 6 ขั้นตอน คือ 1) กลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) จัดบันทึกเป็นการเขียนความรู้เดิม 3) ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยครูเป็นผู้เชี่ยวชาญของผู้เรียน 4) บันทึกความรู้ ความเข้าใจใหม่ 5) หลอมรวมความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และ 6) การนำความรู้ใหม่มาลงมือปฏิบัติจริง

คำสำคัญ: มาตราตัวสะกด การเขียนสะกดคำ SECI3D-GO MODEL การสร้างองค์ความรู้

¹ อาจารย์, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง วิทยาเขตบางนา

* อีเมล: tiraachai.c@ru.ac.th

² อาจารย์, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม)

Tacit Knowledge and Systematic Knowledge Management “SECI3D-GO Model” Instructional Development in Thai Language Spelling Section

Tirachai chaytaveep^{1*}
Sa-run Kanorm²

Abstract

There are various forms of Thai language teaching and learning and are constantly being developed. In this study, the researcher presents the SECI3D-GO model to help develop the teaching and learning of Thai subjects on the topic: Protocols of final consonants. This learning innovation arises from the integration of theory “SECI-Knowledge Conversion Process” in conjunction with 3D-Graphic Organizer. SECI Model consists of 4 steps: 1) Socialization: Sharing knowledge 2) Externalization: Passing on tacit knowledge to explicit. 3) Combination: Codifying explicit knowledge to create new knowledge 4) Internalization: Bringing new knowledge into practice In these 4 steps, the researcher brought the 3D-Graphic Organizer into action. This is an innovation that will help promote explicit knowledge and systematic knowledge management. As a result, learners can develop their spelling skills effectively and can be used in everyday life correctly and appropriately. The proposed strategies contain six steps as follows: 1) Knowledge-sharing group, 2) Writing prior knowledge, 3) Student-centered teaching activities, 4) Recording new knowledge, 5) Combining Knowledge, and 6) Putting Knowledge into Practice (Internalization).

Keywords: Spelling, Writing, SECI3D-GO MODEL, Knowledge Creation

¹ Lecturer, Ramkhamhaeng University Demonstration School Bangna Campus

* Email: tiraachai.c@rumail.ru.ac.th

² Lecturer, Ramkhamhaeng University Demonstration School (Elementary)

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยปัจจุบันยังประสบปัญหาทั้งที่เกิดขึ้นจากครูผู้สอนและผู้เรียน เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของภาวะสังคมและเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป อาทิ ไม่สนใจบทเรียน สมาธิสั้นลงไม่จดจ่อกับบทเรียนเรียนที่ครูสอน ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถสรุปยอดความคิด หรือสรุปองค์ความรู้หลังเรียนไม่ได้ ผู้เรียนไม่เกิดความรู้ที่ฝังลึกจากเนื้อหาบทเรียนที่ครูจัดการเรียนรู้ พฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลต่อการเรียนรู้ภาษาไทยของผู้เรียนมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะกับทักษะที่สำคัญ คือ การอ่าน และสืบเนื่องไปถึงทักษะการเขียน ซึ่งเป็นทักษะที่สัมพันธ์กันของภาษาไทยเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการนำไปปรับใช้และเรียนรู้เนื้อหาที่อยากขึ้นต่อไปทั้งในภาษาไทยและวิชาอื่น ๆ

การเขียนสะกดคำเป็นทักษะที่สำคัญเพราะการเขียนเป็นสิ่งที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์ของผู้เขียนที่ส่งถึงผู้อ่านเพื่อให้เกิดการสื่อสารระหว่างกันที่สมบูรณ์ที่สุด หากผู้เขียนขาดความรู้เกี่ยวกับการเขียนที่ไม่ถูกต้องหรือเขียนสะกดคำผิดอักขรวิธี การสื่อสารและความเข้าใจผ่านการเขียนก็จะบกพร่องไปด้วย เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน หรือทำให้ คำ ข้อความ และบทความนั้นของผู้เขียนไม่น่าเชื่อถือหรือด้อยคุณค่าลงไปได้ ดังนั้นทักษะการเขียนผู้เขียนต้องตระหนักอยู่เสมอว่า การเขียนสะกดคำที่ถูกต้องนั้นมีความสำคัญและจำเป็น เพราะเป็นทักษะพื้นฐานที่ใช้ในการเรียนช่วงเริ่มต้นการเรียน จนถึงเนื้อหาที่ยากยิ่งขึ้นไปอีกขั้นหนึ่ง หากบกพร่องและมีความเข้าใจที่ผิดในเรื่องที่อ่านย่อมส่งผลให้การอ่านและเขียนผิดในคำนั้นไปตลอด จากการตรวจแบบฝึกทักษะวิชาภาษาไทย สมุดบันทึก การทดสอบการเขียนตามคำบอกในระหว่างเรียน การเขียนตอบข้อสอบอัตนัยทั้งในระหว่างเรียนและการสอบประจำภาคเรียน รวมถึงการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกับอาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและต่างกลุ่มสาระ ได้ข้อค้นพบว่า ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นมีปัญหาการเขียนสะกดคำที่มีตัวสะกดไม่ตรงมาตรามากที่สุด ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการอ่านคำที่มีมาตราตัวสะกดไม่ตรงมาตราด้วย ผู้สอนจึงมีความเห็นว่ปัญหาดังกล่าวควรได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น จากการวิเคราะห์ปัญหาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการเขียนสะกดคำ อาจเกิดจากการจดจำคำไม่ได้ ไม่สามารถจดจำมาตราตัวสะกดมาตราต่าง ๆ ที่ไม่ตรงมาตราได้ ดังนั้นแสดงว่า ผู้เรียนยังขาดความคิดรวบยอดหลังจากเรียน ขาดองค์ความรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับมาตราตัวสะกด เพราะมาตราตัวสะกดเป็นพื้นฐานและหัวใจสำคัญของการเขียนสะกดคำ การอ่านคำที่มีตัวสะกดจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องเขียนภาษาไทยได้ถูกต้องตามหลักการใช้ภาษาไทยซึ่งต้องมีความรู้ที่แม่นยำเกี่ยวมาตราตัวสะกดของภาษาไทยให้ครบถ้วนและมีแนวทางการจดจำมาตราตัวสะกดที่เป็นแบบเฉพาะของตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้ที่ฝังลึกก่อน ผู้เขียนจึงดำเนินการหาวิธีและคิดค้นนวัตกรรมวิธีการจัดการเรียนการสอนที่จะนำมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ดังนั้นบทความนี้ผู้เขียนจะขอเสนอแนะนวัตกรรมชื่อว่า SECI3D-GO MODEL ที่เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เรื่อง มาตราตัวสะกด

ที่จะส่งผลต่อการเขียนสะกดคำที่มีตัวสะกดคำ ให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองและเกิดความรู้ฝังลึก และรู้จักจัดการความรู้อย่างเป็นระบบเกี่ยวกับมาตราตัวสะกดในภาษาไทยอย่างแม่นยำ ทั้งนี้ผู้สอนยังสามารถนำนวัตกรรมนี้ไปปรับใช้กับการสอนวิชาภาษาไทยในเนื้อหาอื่น ๆ ได้ด้วย

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. กระบวนการสร้างองค์ความรู้

ทฤษฎีพัฒนาการทางเขาวนปัญญาของเพียเจต์และวิกตอร์สกี เป็นรากฐานที่สำคัญของทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) เพียเจต์ได้อธิบายว่า พัฒนาการทางเขาวนปัญญาของบุคคลมีการปรับตัวผ่านกระบวนการซึมซาบ หรือดูดซึม (Assimilation) และกระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) พัฒนาการดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรับและซึมซาบข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่เข้าไปสัมพันธ์กับความรู้หรือโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิม หากไม่สามารถสัมพันธ์กันได้ จะเกิดภาวะไม่สมดุลขึ้น (Disequilibrium) บุคคลจะพยายามปรับสภาวะให้อยู่ในภาวะสมดุล (Equilibrium) โดยใช้กระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา (ทิตนา แคมมณี, 2561: 90-91) ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางนี้เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างมากกว่าการรับความรู้ เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้จะสนับสนุนการสร้างมากกว่าความพยายามในการถ่ายทอดความรู้ มุ่งเน้นการสร้างความรู้ใหม่อย่างเหมาะสมของแต่ละบุคคล และสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญในการสร้างความหมายตามความเป็นจริง เป็นวิธีการที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยมีหลักการที่สำคัญว่า ในการเรียนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือกระทำในการสร้างความรู้หรือการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนการสอนในแนวคอนสตรัคติวิซึม ผู้เรียนจะสร้างความรู้จากการช่วยกันแก้ปัญหา (Collaborative problem solving) กระบวนการเรียนรู้จะเริ่มต้นด้วยปัญหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive conflict) คือ ประสบการณ์และโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิมไม่สามารถจัดการแก้ปัญหาได้ลงตัวเหมือนที่เคยแก้มาแล้ว ต้องมีการคิดค้นเพิ่มเติมเรียกว่า “การปรับโครงสร้าง” หรือ “การสร้างโครงสร้างใหม่” ทางปัญญา (Cognitive restructuring) โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน (ศยามน อินสะอาด, 2561: 107-108; ชูติมา ธรรมรักษา, 2550: 13)

ดังนั้นทฤษฎีการสร้างความรู้ จึงเป็นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยให้ผู้เรียนลงมือประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีความหมายต่อประสบการณ์ ดังนี้แล้วผู้เรียนจะได้ศึกษา คิด ค้นคว้า ระดมสมอง และเรียนรู้จากสื่อการสอนหรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยมีครูเป็นผู้ช่วยเหลือตรวจสอบความรู้ใหม่

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างองค์ความรู้กับการพัฒนาการเขียนสะกดคำ

การสอนให้ผู้เรียนสามารถเขียนสะกดคำได้อย่างแม่นยำ ผู้สอนต้องสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการวิธีการต่าง ๆ ในการเขียนสะกดคำที่ถูกต้องตามหลักการเขียนสะกดคำภาษาไทยให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งจะเป็น

ความรู้ที่ฝังแน่นและถูกต้อง ผิดให้ผู้เรียนสังเกตคำ อันประกอบด้วย พยัญชนะ สระ ตัวสะกด ในแต่ละระดับชั้น ประถมศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาระดับต้น ๆ คือ ไม่สามารถจดจำมาตราตัวสะกดที่ไม่ตรงมาตราได้อย่างแม่นยำมากพอที่จะนำไปใช้ในการเขียน และอ่านสะกดคำได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับ ศศิกัญญา กัลป์ทอง (2565: 427-428) ที่ได้สรุปปัญหาและความสำคัญของการเขียนสะกดคำไว้ว่า นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา มักจะมีปัญหาการเขียนสะกดคำผิด อาทิ เขียนสะกดคำไม่ถูกต้องตามสระและวรรณยุกต์ไทย ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยลดลง การสะกดคำเป็นพื้นฐานที่จำเป็นของการเขียนเพราะเด็กต้องรู้จักสะกดคำได้ถูกต้องก่อนจึงสามารถเขียนเป็นประโยคและเรื่องราวได้ ถ้าเด็กเขียนสะกดคำไม่ได้ เด็กจะไม่สามารถเข้าใจเรื่องราวจากผู้อื่น และแสดงให้เห็นผู้อื่นเข้าใจความคิดของตนเองได้

ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ “มาตราตัวสะกด” สรุปได้ว่า เป็นพยัญชนะท้ายที่อยู่หลังสระทำให้เสียงของคำแตกต่างกันตามพยัญชนะที่นำมาประกอบ จำแนกได้ 2 ประเภทคือ ตัวสะกดที่ตรงมาตรา และตัวสะกดที่ไม่ตรงมาตราโดยผู้เรียนต้องมียกความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างแม่นยำก่อน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างองค์ความรู้กับการพัฒนาการเขียนสะกดคำ จะเห็นได้ว่าการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องมาตราตัวสะกดอย่างถูกต้อง ต้องอาศัยองค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีครูเป็นผู้กระตุ้น ชี้แนะ เพื่อให้เด็กสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง จดจำมาตราตัวสะกดได้อย่างแม่นยำ และสามารถนำองค์ความรู้ที่ถูกต้องนั้นไปปรับใช้กับการเขียนสะกดคำ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างขึ้นด้วยตัวเอง

3. นวัตกรรม SECI3D-GO MODEL

นวัตกรรม SECI3D-GO Model เกิดจากการประยุกต์ใช้ SECI Model ของ Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1996) ร่วมกับ 3D-GO: 3D-Graphic Organizer (Clarke, J. H., 1990; Daniel J. Barnekow, 2009) SECI Model เป็นการสร้างองค์ความรู้ด้วยการขยายผลจากชนิดความรู้ คือ ความรู้ที่อยู่ในสมองของคน (Tacit knowledge) กับความรู้ที่ได้จากสื่อภายนอก (Explicit knowledge) โมเดลดังกล่าวมีชื่อว่า “SECI - Knowledge Conversion Process” เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ตามเป้าหมายของการเรียนที่กำหนดไว้ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ (ภัทรพงษ์ เกริกสกุล และ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, 2556)

3.1 S: Socialization คือ การแลกเปลี่ยนความรู้ ส่งต่อความรู้ที่ฝังลึก มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างผู้เรียน มีการระดมสมอง การแบ่งปันความรู้การโต้ตอบกับผู้อื่น ในบริบทนี้เรียกว่า Tacit to Tacit

3.2 E: Externalization คือ การส่งต่อความรู้ที่ฝังลึกกับความรู้ชัดแจ้ง เป็นการถ่ายทอดความรู้จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถในการสอนผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เรียนอย่างถูกต้องและชัดเจน ผ่านการเปรียบเทียบ สร้างกรอบแนวคิด ซึ่งเป็นความรู้เดิมและความรู้ใหม่ที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาเปรียบเทียบกัน

3.3 C: Combination คือ การหลอมรวมความรู้ของตนเองกับความรู้ที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญ (Explicit to explicit) ให้เป็นความรู้ใหม่ หรือองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการผสมผสานความรู้กันของข้อมูล แล้วนำมาแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับครู

3.4 I: Internalization คือ การนำความรู้ใหม่มาลงมือปฏิบัติจริง ผู้ปฏิบัติจะเกิดการเรียนรู้ให้เกิดเป็นความรู้ ประสบการณ์และปัญญา เป็นประสบการณ์อยู่ในสมองหรือเป็นความรู้ฝังลึก

3.5 3D-GO: 3D-Graphic Organizer คือ เครื่องมือช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ จัดระบบความคิด ในลักษณะของแผนภูมิ รูปภาพการ์ตูน ตารางภาพกราฟิกง่าย ๆ นำมาปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่ให้เป็นสามมิติ (3D-Graphic Organizer) คือ มีลักษณะที่พับได้ พลิกได้ คลี่ได้ เปิดได้ อยู่ในรูปแบบ 3 มิติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนและอยากทำกิจกรรมมากขึ้น สอดคล้องกับกนกกาญจน์ สุขอุดม (2561: 91-94) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง ประโยค พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกมีคะแนนหลังสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเดิม

4. ลักษณะของผังกราฟิกสามมิติ

Graphic Organizer เป็นสิ่งที่จะช่วยจัดระบบความคิดหรือข้อมูลสำคัญที่เชื่อมโยงกันอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนเห็นโครงสร้างของความรู้หรือเนื้อหาสาระนั้น ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระนั้นได้ง่าย และจดจำได้นาน มีนักวิชาการทางการศึกษากล่าวถึงแผนผังกราฟิก ดังนี้

Drapeau, P. (2016) กล่าวว่า ผังกราฟิกเป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างยอดเยี่ยม ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนได้ ทั้งช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ และสร้างสรรค์ ส่งผลดีต่อความสามารถในการเรียนทุกทักษะ

Filter, I (2016) เป็นเครื่องมือที่ช่วยเหลือความสามารถของผู้เรียนในการจดจำความหมายของคำและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเชิงบวกอารมณ์ ความเพลิดเพลิน ความหวัง และความภาคภูมิใจ มากกว่ากระบวนการ

Clarke, J. H. (1991) การเรียนรู้ โดยใช้แผนผังกราฟิกสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนจัดระบบความคิดของตนเองทั้งในด้านการอ่านและการเขียน และยังช่วยในด้านการฟัง (จากการฟังการบรรยายหรือการนำเสนอต่าง ๆ) และการพูด (จากการอภิปรายในชั้นเรียน) เกิดความสามารถในการคิดระหว่างการเรียนรู้ในชั้นเรียน

ทิตินา แคมมณี (2561: 232) กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่และช่วยจัดข้อมูลให้เป็นระบบ ง่ายต่อการสร้างความเข้าใจต่อเนื้อหาสาระนั้น ๆ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างองค์ความรู้ฝังลึก (SECI3D-GO Model)

American Museum of Natural History กล่าวว่า วัตถุสามมิติ คือ วัตถุที่สามารถหยิบ สัมผัส เห็น ทั้งความกว้าง ความยาว และความลึกและเคลื่อนที่ไปรอบ ๆ ได้ มีลักษณะรูปร่าง ความลึก ลูกบาศก์ ปริซึม พีระมิด ทรงกลม กรวย และทรงกระบอก

Daniel, J. B. (2009) กล่าวว่า ผังกราฟิกสามมิติ เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่ทรงพลังทำให้ผู้เรียนได้ สนุกกับการสร้างองค์ความรู้ของพวกเขาเอง ผังกราฟิกสร้างได้หลากหลายรูปแบบและมีประโยชน์ครอบคลุม หลายด้าน ดังนี้ 1) Pedagogically Sound คือ มีความเหมาะสมในนำมาใช้สอนซึ่งสามารถช่วยครูผู้สอน และผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี 2) Easily Constructed คือ ผู้เรียนและครูสามารถสร้างได้ง่ายโดยไม่มี ข้อจำกัด หากแต่ครูต้องคอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำผู้เรียนบ้าง 3) Simple คือ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้าง องค์ความรู้ที่เข้าใจง่ายไม่ได้ซับซ้อน ส่งเสริมการเรียนรู้ 4) Fun คือ ผู้เรียนมีความสุขและเกิดความภาคภูมิใจ ในผลงานของตนเอง และ 5) Flexible คือ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้หลากหลายกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ

จากคำกล่าวข้างต้น ผังกราฟิกสามมิติ เป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้นี้เดิม กับความรู้ใหม่ จัดระบบความคิด ในลักษณะของแผนภูมิ รูปภาพการ์ตูน ตารางภาพกราฟิกง่าย ๆ นำมา ปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่ให้มีลักษณะที่พับได้ พลิกได้ คลี่ได้ เปิดได้ อยู่ในรูปแบบ 3 มิติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความ สนใจในการเรียนและอยากทำกิจกรรมมากขึ้น สอดคล้องกับการวิจัยของ Brown, M. M. (2011: p.1) ที่ได้ ศึกษาผลการใช้ผังกราฟิกสามมิติในการอ่านของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ในด้านการอ่านสูงขึ้น สามารถเชื่อมโยงความรู้นี้เดิมกับความรู้ใหม่ได้

5. การนำ SECI3D-GO Model มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง มาตราตัวสะกด

การนำ SECI3D-GO Model มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนภาษาไทยนั้น ผู้เขียนได้ ออกแบบนวัตกรรมนี้ให้เป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ที่ฝังลึก แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เรียน และครูอย่างเป็นระบบ โดยผู้เขียนได้พัฒนากิจกรรม 6 ขั้นตอนเพื่อให้สอดคล้อง กับ SECI Model ร่วมกับ 3D-Graphic Organizer และนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนรู้เรื่องมาตราตัวสะกด ดังรายละเอียดตาม ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมของ SECI3D-GO MODEL

SECI	SECI3D-GO MODEL
1. S: Socialization การแลกเปลี่ยนความรู้ส่งต่อ ความรู้ที่ฝังลึก การแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างผู้เรียน มีการระดมสมอง การแบ่งปันความรู้และการโต้ตอบกับ ผู้อื่นในบริบท เรียกว่า Tacit To Tacit	1. Knowledge-sharing Group กิจกรรมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน กับผู้เรียนแบ่งปันความรู้กัน ในกลุ่ม ระดมความรู้ เดิมเกี่ยวกับหัวข้อที่ครูกำหนด เช่น จัดกิจกรรม กลุ่มย่อย พูดคุยกับครู พร้อมทั้งครูจัดกิจกรรม ทบทวนเพื่อดึงความรู้เดิมของผู้เรียนออกมา

SECI	SECI3D-GO MODEL
	2. Writing Prior Knowledge กิจกรรมให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากการทบทวนความรู้จากกิจกรรมขั้นที่ 1 ที่เป็นการเขียนความรู้เดิมของผู้เรียน โดยเขียนลงในใบงานกลุ่ม หรือสมุดบันทึกของตนเอง และครูเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแนะนำการเขียนสรุปความรู้ของแต่ละกลุ่ม
2. E: Externalization การส่งต่อความรู้ที่ฝังลึก กับความรู้ชัดแจ้ง เป็นการถ่ายโอนความรู้จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถในการสอน โดยจัดกิจกรรมผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เรียนอย่างถูกต้องและชัดเจน โดยการเปรียบเทียบ สร้างกรอบแนวคิด ซึ่งเป็นการนำความรู้เดิมของผู้เรียนและความรู้ใหม่ที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาเปรียบเทียบกัน	3. Student-centered Teaching Activities จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ครูเป็นผู้เชี่ยวชาญของผู้เรียน) ซึ่งอยู่ในขั้นสอนของแผนการจัดการเรียนการสอน - กิจกรรมกลุ่มร่วมมือ - ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อและกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย พร้อมทั้งปรับใช้ ผังกราฟิกสามมิติ ในขั้นนี้โดยใช้เป็นสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู 4. Recording New Knowledge กิจกรรมกลุ่มระดมความรู้เพื่อบันทึกความรู้ความเข้าใจใหม่ที่ได้จากการจัดการเรียนการสอนของครูในขั้นที่ 3
3. C: Combination การหลอมรวมความรู้ของตนเองกับความรู้ที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญ ให้เป็นความรู้ใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการผสมผสานความรู้กันของข้อมูล แล้วนำมาแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้เรียนและครู	5. Combining Knowledge ผู้เรียนแต่ละกลุ่มระดมสมอง หลอมรวมความรู้เดิมและความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน เป็นหนึ่งความคิดรวบยอดใหม่ - ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอความคิดรวบยอดของตนเองที่สรุปได้ - ครูให้คำปรึกษา และแก้ไขข้อความให้ถูกต้อง แนะนำการเขียนสรุปทั้งก่อนและหลังการนำเสนอ
4. I: Internalization การนำความรู้ใหม่มาลงมือปฏิบัติจริง ผู้ปฏิบัติจะเกิดการเรียนรู้ จนเกิดเป็นความรู้ประสบการณ์และปัญญาซึ่งจะอยู่ในสมองอย่างฝังลึก	6. Putting Knowledge into Practice (Internalization) กิจกรรมที่ผู้เรียนได้นำความรู้ใหม่มาลงมือปฏิบัติ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างองค์ความรู้ฝังลึก (SECI3D-GO Model)

SECI	SECI3D-GO MODEL
	จริง คือ ผู้เรียนได้ลงมือออกแบบชิ้นงานของตนเอง หรือของกลุ่ม ซึ่งเป็นการสรุปความคิดรวบยอดอีกครั้งหนึ่ง ในขั้นนี้ ผังกราฟิกสามมิติจะถูกนำมาใช้ในลักษณะการเป็นชิ้นงานของผู้เรียน
การประเมินผล (Evaluation) ครูผู้สอนทดสอบความรู้ผู้เรียนโดยสังเกต 1) พัฒนาการด้านการเรียนแต่ละครั้ง 2) ผลงานกลุ่มและความสามารถรายบุคคลขณะทำกิจกรรม 3) การทำแบบฝึกทักษะ และ 4) การทดสอบความรู้หลังเรียน	

จาก SECI3D-GO MODEL ทั้ง 6 ขั้นตอนและผู้เขียนออกแบบเพื่อส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ที่ฝังลึกเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เรียนและครูอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยเรื่องมาตราตัวสะกด ครูผู้สอนหรือผู้ที่สนใจอาจนำไปปรับใช้กับการจัดการเรียนการสอนหลักภาษาไทยเรื่องอื่น ๆ ได้ด้วยเช่นกัน อาทิ เนื้อหาวิชาภาษาไทยที่มีลักษณะของเรื่องที่มีวิธีการ ระเบียบ กฎเกณฑ์การสังเกตที่ชัดเจน เป็นต้น จาก 6 ขั้นตอนดังกล่าวผู้เขียนจึงนำมาประยุกต์ใช้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นตัวอย่างของการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องมาตราตัวสะกดในวิชาภาษาไทย ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถด้านการเขียนสะกดคำ และอ่านคำที่มีตัวสะกดในมาตราต่าง ๆ ทั้งตรงมาตราและไม่ตรงมาตราในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยมีรายละเอียดดังตัวอย่างที่จะกล่าวถึงต่อไป

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอน SECI3D-GO MODEL		
รายวิชาภาษาไทย ท12101 ภาษาไทยพื้นฐาน		ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 รู้รักการเขียน	เรื่อง มาตรา กก ไม่ตรงมาตรา	เวลา 2 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

มาตรา กก เป็นมาตราตัวสะกดมีพยัญชนะ ก เป็นตัวสะกดและมีพยัญชนะ ข ฃ ค เป็นตัวสะกดที่ไม่ตรงมาตรา แต่ออกเสียงเหมือน ก เป็นตัวสะกด ดังนั้นผู้เรียนจึงควรได้เรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะต่าง ๆ ของคำมาตรา กก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเขียนและอ่านสะกดคำมาตรา กก ได้อย่างถูกต้องและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำรงชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของพลังของภาษาภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

ตัวชี้วัด

ท 1.1 ป.2/2 อธิบายความหมายของคำและข้อความที่อ่าน

ท 4.1 ป.2/2 เขียนสะกดคำและบอกความหมายของคำ

จุดประสงค์การเรียนรู้

ผู้เรียนสามารถ

1. บอกลักษณะคำมาตรา กก ไม่ตรงมาตราได้
2. อ่านคำมาตรา กก ไม่ตรงมาตราได้
3. ยกตัวอย่างคำมาตรา กก ไม่ตรงมาตราได้
4. เขียนสะกดคำมาตรา กก ไม่ตรงมาตราได้
5. มีมารยาทในการเขียน

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนของ SECI3D-GO MODEL	บทบาทของผู้สอน	บทบาทของผู้เรียน
1. Knowledge-sharing Group: กลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้	- ครูแบ่งกลุ่มผู้เรียน กลุ่มละ 5 คน โดยละความสามารถ เก่ง ปานกลาง อ่อน - ครูนำเสนอทำกิจกรรม “ปริศนาหะหมี่” โดยครูเปิดแถบข้อความที่ละข้อความ มีชุดปริศนาหะหมี่ 2 ชุด ชุดที่ 1 ปริศนาหะหมี่ 1. เอาด้ายร้อยสอดประสานเป็นผืนผ้า (ถัก) 2. โดนจับมากุมตัวไว้ไม่ให้หนี (กัก) 3. นายพรานป่าใช้จับสัตว์หลายวิธี (ดัก) 4. ขาส่วนนี้มีไว้ให้เอนนอน (ดัก) ชุดที่ 2 ปริศนาหะหมี่ 1. เป็นกลุ่มก้อนล่องลอยอยู่ในอากาศ (เมฆ) 2. นับไม่ขาดสัญลักษณ์แทนจำนวน (เลข) 3. เป็นการให้มอบสิ่งของพอสมควร (บริจาค) 4. อารมณ์ล้วนเกิดสบายทั้งกายใจ (ความสุข)	- ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันตอบคำถามและทายปริศนา - ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับคำมาตรา กก - ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเปรียบเทียบคำตอบ กิจกรรม “ปริศนาหะหมี่” ทั้งสองชุด

ขั้นตอนของ SECI3D-GO MODEL	บทบาทของผู้สอน	บทบาทของผู้เรียน
2. Writing Prior Knowledge: จัดบันทึก เป็นการเขียน ความรู้เดิม	ครูให้คำแนะนำและช่วยเหลือแนะนำการเขียน สรุปความรู้เดิมจากการทำกิจกรรมในขั้นที่ 1 ของแต่ละกลุ่ม	- ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุป ความรู้ที่ได้จากการทบทวนความรู้ จากกิจกรรมขั้นที่ 1 ช่องความรู้เก่า โดยเขียนลงในใบงานกลุ่ม หรือ ลงในสมุดบันทึกของตนเอง - ตัวแทนกลุ่มนำเสนอความคิด รวบยอดจากการทำกิจกรรม
3. Student-centered Teaching Activities: ครูจัดกิจกรรมการเรียน การสอน หมายเหตุ: ครูเป็น ผู้เชี่ยวชาญของผู้เรียน	- ครูนำเสนอทำกิจกรรมสังเกตคำมาตรา กก ไม่ตรงมาตรา - ครูยกตัวอย่างคำบนสไลด์พาวเวอร์พอยต์ “มาตรา กก” - ครูนำสื่อ ผังกราฟิกสามมิติ มาตรา กก รวมคำศัพท์โดยให้ผู้เรียนศึกษาประกอบการทำ กิจกรรม และฝึกอ่าน หมายเหตุ: Slide Chart มีลักษณะเป็นแผนภูมิ เลื่อนอ่านคำศัพท์ แยกส่วนของคำหลัก และ คำอ่าน โดยเลื่อนลง ผู้เรียนจะเห็นคำอ่าน ของคำศัพท์นั้นตามลำดับ	- ผู้เรียนร่วมสังเกตลักษณะของคำ มาตรา กก ไม่ตรงมาตรา จาก สไลด์ “มาตรา กก” พร้อมทั้งสุ่ม ผู้เรียนอ่านออกเสียงจากคำที่ ครูยกตัวอย่าง ประมุข บริจาค เมฆ ฯลฯ พร้อมทั้งบอกวิธีสังเกตคำ มาตรา กก - ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดง ความคิดและแลกเปลี่ยนความรู้กับ ครูผู้สอน โดยเปรียบเทียบความ เหมือนและความต่างถึงวิธีการอ่าน ออกเสียง คำมาตรา กก ตรงมาตรา และไม่ตรงมาตรา - ผู้เรียนสังเกตตัวสะกดจากคำที่ ครูยกตัวอย่าง แล้วจัดกลุ่มคำที่มี พยัญชนะท้ายเป็นตัวเดียวกัน “ก, ข, ค, ช”
4. Recording New Knowledge: บันทึกความรู้ ความเข้าใจ ใหม่	ครูให้ความช่วยเหลือและแนะนำ การเขียนสรุปความรู้เดิม จากการทำกิจกรรม ในขั้นที่ 1 ของแต่ละกลุ่ม	- ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุป ความรู้ใหม่จากการทำกิจกรรม แล้ว เขียนลงในใบงานกลุ่ม ช่องความรู้ ใหม่ และเขียนในสมุดบันทึกของ ตนเอง - ตัวแทนกลุ่มนำเสนอความคิด รวบยอดที่กลุ่มสรุปได้

ขั้นตอนของ SECI3D-GO MODEL	บทบาทของผู้สอน	บทบาทของผู้เรียน
5. Combining Knowledge: หลอมรวมความรู้เดิมและความรู้ใหม่	- ครูนำเสนอให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มระดมสมอง หลอมรวมความรู้เดิมและความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน เป็นหนึ่งความคิดรวบยอดใหม่ - ครูให้คำปรึกษา และประทับประคองความคิด ทั้งก่อนและหลังการนำเสนอ	- ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอ ความคิดรวบยอดที่ได้จากการรวม ความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ เพื่อ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความรู้ - ผู้เรียนเขียนสรุปความรู้เป็น ความรู้ของตนเอง เป็นรายบุคคล โดยใช้ภาษาความเข้าใจของตนเอง - ผู้เรียนเล่นเกมตอบคำถาม “เกม ตอบคำถามตามล่า มาตรา กก 10 ข้อ” ที่ครูเตรียมไว้เพื่อตรวจสอบ ความเข้าใจ - ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันทำ แบบฝึกหัดที่ 22-24 จากแบบฝึก ทักษะวิชาภาษาไทย เล่ม 7
6. Putting Knowledge into Practice (Internalization): การนำความรู้ใหม่ มาลงมือปฏิบัติจริง	- ครูตรวจสอบความรู้ของผู้เรียนจากการสุ่มถาม และการสรุปกิจกรรม - ครูนำเสนอ เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ผังกราฟิกสามมิติ ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้าง ความรู้ที่ชัดเจนให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องมาตรา กก - 3D Mini-Book: สมุดเล่มเล็กสรุปความรู้ - 3D Mobile 1: โมบายคำศัพท์มาตรา กก - ครูให้คำแนะนำ ช่วยเหลือผู้เรียนในการ สร้างสรรค์ชิ้นงาน	- ผู้เรียนร่วมกันสรุปข้อสังเกต ลักษณะคำมาตรา กก ไม่ตรง มาตรา พร้อมทั้งยกตัวอย่างคำศัพท์ มาตรา กก ไม่ตรงมาตราเป็น ตัวอย่าง - ผู้เรียนลงมือออกแบบชิ้นงาน ผังกราฟิกสามมิติของตนเอง โดย ออกแบบชิ้นงานเป็นงานรายบุคคล - ผู้เรียนนำเสนอผลงานของตนเอง เป็นรายบุคคลหน้าชั้นเรียน เกี่ยวกับชิ้นงานผังกราฟิกสามมิติ ที่ตนเองออกแบบ

สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้

สื่อ

1. สื่อสไลด์พาวเวอร์พอยต์เรื่อง มาตรา กก ไม่ตรงมาตรา
2. แบบฝึกหัดที่ 22-24 เรื่อง มาตรา กก ไม่ตรงมาตรา (ชุดแบบฝึกสะกดคำที่ผู้เขียนสร้างขึ้น)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างองค์ความรู้ฝังลึก (SECI3D-GO Model)

3. Chart “3D-Graphic Organizer” มาตรา กก รวมคำศัพท์

4. 3D Mini-Book: สมุดเล่มเล็กสรุปความรู้

5. 3D Mobile: โบบายคำศัพท์มาตรา กก

6. “เกมตอบคำถามตามล่า มาตรา กก”

แหล่งเรียนรู้

1. แบบฝึกหัดวิชาภาษาไทย ชุดหลักภาษาไทย เรื่องมาตรา กก ไม่ตรงมาตรา

2. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุด ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง มาตราตัวสะกด

การวัดและประเมินผล

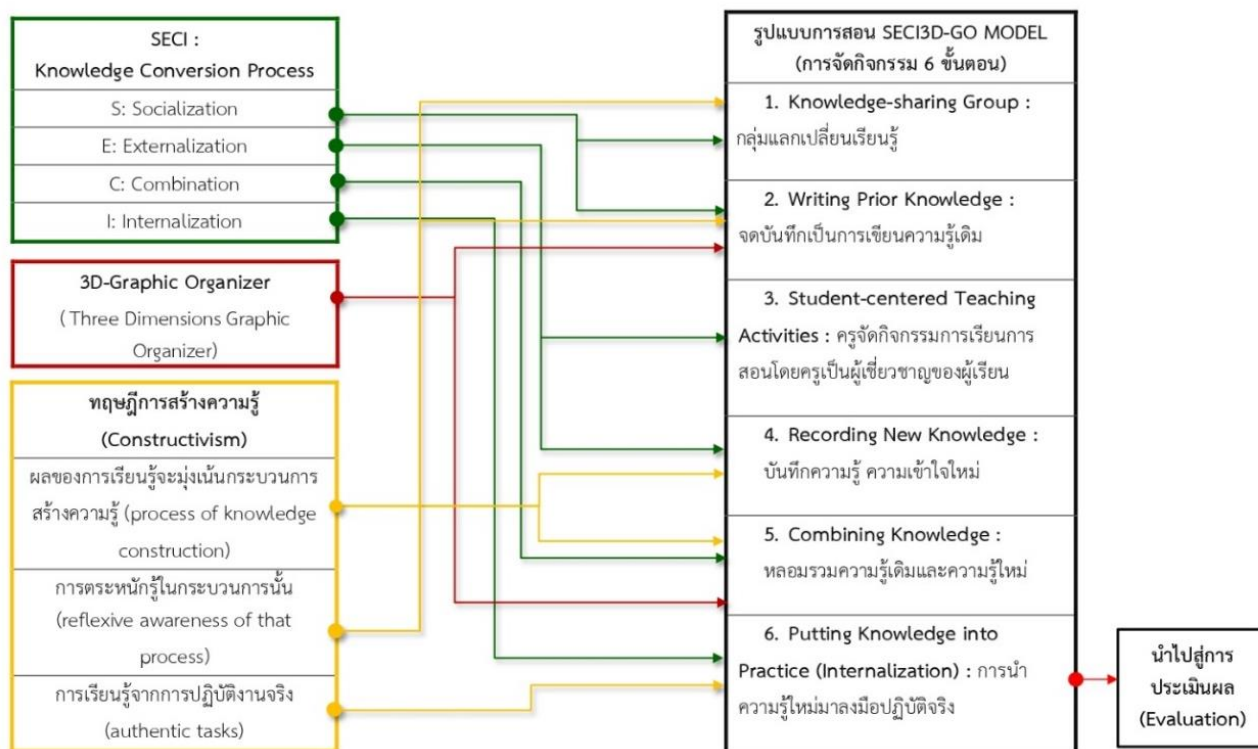
จุดประสงค์การเรียนรู้	เครื่องมือ	วิธีวัดและประเมินผล	เกณฑ์
1. บอกลักษณะคำมาตรา กก ไม่ตรงมาตรา	- แบบสังเกตการทำงานกลุ่ม - แบบฝึกหัดที่ 1-2	- ตอบคำถาม - ตรวจผลงาน ผังกราฟิกสามมิติ	- ผู้เรียนตอบคำถามได้ ถูกต้อง ร้อยละ 70 ขึ้นไปผ่านเกณฑ์ - ผู้เรียนทำคะแนนได้ ร้อยละ 70 ขึ้นไป ผ่านเกณฑ์
2. อ่านคำมาตรา กก ไม่ตรงมาตรา	- แบบสังเกตพฤติกรรมกลุ่ม	- อ่านคำมาตรา กก ไม่ตรงมาตรา	- ผู้เรียนทำคะแนนได้ ร้อยละ 70 ขึ้นไป ผ่านเกณฑ์
3. ยกตัวอย่างคำมาตรา กก ไม่ตรงมาตรา	- แบบสังเกตการทำงานกลุ่ม	- ตรวจผลงาน ผังกราฟิกสามมิติ	- เมื่อผู้เรียนทำคะแนน ได้ร้อยละ 70 ขึ้นไป ผ่านเกณฑ์
4. สะกดคำมาตรา กก ไม่ตรงมาตรา	แบบฝึกหัดที่ 3	- ตรวจแบบฝึกหัด - ตรวจผลงาน ผังกราฟิกสามมิติ	- เมื่อผู้เรียนทำคะแนน ได้ร้อยละ 70 ขึ้นไป ผ่านเกณฑ์
5. มีมารยาทในการเขียน	แบบสังเกตพฤติกรรม	สังเกตพฤติกรรม	- เมื่อผู้เรียนทำคะแนน ได้ร้อยละ 70 ขึ้นไป ผ่านเกณฑ์

การนำ SECI3D-GO MODEL มาใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ที่ฝังลึก และการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบทั้ง 6 ขั้นตอนแสดงให้เห็นว่า สามารถช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเรื่อง มาตราตัวสะกดได้ และทำให้ผู้เรียนมีทักษะการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และเกิดเป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่กับ

ตัวผู้เรียนตลอดไป พร้อมทั้งจะนำความรู้ที่ได้นั้นไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งวิธีการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวยังช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันทั้งผู้เรียนกับผู้เรียน และครูกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้พบกับความรู้ที่หลากหลายแล้วนำความรู้ที่ได้นั้นมาหลอมรวมกับความรู้เดิมของตนเองจนกลายเป็นความรู้ใหม่เช่นนี้ไปไม่รู้จบ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย SECI3D-GO MODEL เพื่อส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ที่ฝังลึกให้กับผู้เรียน และการจัดการกับความรู้อย่างเป็นระบบส่งผลต่อการเรียนรู้เรื่องมาตราตัวสะกด และนำไปสู่ความสามารถด้านการเขียนสะกดคำและการอ่านคำต่อไป รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ SECI3D-GO MODEL ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นยังสามารถนำไปปรับใช้กับเนื้อหาวิชาภาษาไทยในเรื่องอื่น ๆ ที่มีลักษณะเนื้อหาคล้ายคลึงกันและผู้อ่านหรือผู้ที่สนใจยังสามารถนำไปปรับใช้กับวิชาอื่น ๆ ได้ด้วย ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพให้เกิดกับตัวผู้เรียนเพื่อให้เข้าใจบทเรียนและนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องมีทักษะในการแสวงหาความรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลายเพื่อนำมาพัฒนาความรู้ความสามารถให้กับผู้เรียนให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการสอน SECI3D-GO MODEL

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างองค์ความรู้ฝังลึก (SECI3D-GO Model)

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อหาแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถเขียนสะกตคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอน SECI3D-GO MODEL ที่ผู้เขียนสังเคราะห์ขึ้นสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาความสามารถเขียนสะกตคำ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้เรียนได้เรียบเรียงขึ้นโดยรวบรวมทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและปัญหาที่ผู้วิจัยพบจากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การนำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อแสดงให้เห็นความชัดเจนในการนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย เรื่องการเขียนสะกตคำ และยังเป็นแนวทางการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปปรับใช้กับเนื้อหาอื่น ๆ ในวิชาภาษาไทย ทั้งนี้การนำไปปรับใช้กับเนื้อหาอื่น ๆ นั้นผู้สอนต้องคำนึงถึงความสอดคล้องเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้กับเนื้อหาที่นำมาสอนด้วยที่เหมาะสมด้วย และที่สำคัญสำคัญจะต้องสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนในแต่ละระดับด้วย เพื่อให้ผลการจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการนำมาตรฐานหลักสูตรไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผลตามสภาพจริง*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กนกกาญจน์ สุขอุดม. (2561). *ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง ประโยค ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชุติมา ธรรมรักษา. (2550). *การประยุกต์ใช้ SECI Model เพื่อสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับมหาวิทยาลัย*. สถาบันส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ทิตนา แคมมณี. (2561). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 21). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรพงษ์ เกริกสกุล และ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2556). The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation Ikujiro Nonaka and Hirotaka Takeuchi. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*. 5(1), 117-123.
- ศยามน อินสะอาด. (2561). *การออกแบบบทเรียน e-learning เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง*. ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ศศิภัฏญา กัลป์ทอง. (2565). *ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกตคำภาษาไทย ที่มีต่อความสามารถในการเขียนสะกตคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*. 6(2), 425-439.

- American Museum of Natural History. (n.d.). *Thinking in three dimensions activity instructions*.
<https://www.amnh.org/explore/ology/physics/thinking-in-three-dimensions2/activity-instructions>.
- Brown, M. M. (2011). *Effects of graphic organizers on student achievement in the writing process*. <https://eric.ed.gov/?id=ED52757>
- Clarke, J. H. (1991). Using visual organizers to focus on thinking. *Journal of Reading*, 34(7), 526-534.
- Daniel, J. B. (2009). *20 Innovative, easy-to-make learning tools that reinforce key concepts and motivate all students!*. the U.S.A.: ScholasticInc.
- Drapeau, P. (2016). *Differentiating with graphic organizer- tools to foster critical and creative thinking*. Skyhorse Publishing United States of America.
<https://books.google.co.th/books?id=TTCCDwAAQBAJ&pg=PT287&dq=Differentiating+with+Graphic+Organizer+Tools+to+Foster+Critical+and+%09Creative+Thinking.+Skyhorse+Publishing&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwj29JDk2IH2AhUCgtgFHRCXC2EQ6AF6BAgLEAI#v=onepage&q&f=false>
- Filter, I. (2016). “*The power of graphic organizers: Effects on students’ word-learning and achievement emotions in social studies*”. *Australian Journal of Teacher Education*, 41(1).
- Moh, Hafidz. (2021). The graphic organizer’s effect on the students’ writing achievement in argumentative paragraph. *EnJourMe (English Journal of Merdeka): Culture, language, and teaching of english*, 6(1), 11–17.
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1996). *The knowledge-creating company*. Oxford, NY: Oxford University Press.